

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**[Theologische Traktate, gedruckt und handschriftlich] -
Cod. Rastatt 23**

Verardus, Maximilianus

[S.l.], [Ende des 15. Jahrh.]

Tractatus De Ritu Moribus. Nequitia et Multiplicatione Turcorum

[urn:nbn:de:bsz:31-284137](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-284137)

H. 75647

6(4)

WR 499

**Tractatus De Ritu Mo-
ribus. Nequitia et Multi-
plicatione Turcorum**

*In quo
si quispiam
aliquid de secta Turcorum: magna atque admiranda scio-
re desiderat. Pauca que hic sub compendio narrant me-
moriam reuoluat Namque si ea sane diligenterque inspexerit
de multis inquisitionis veritatem agnoscat*

Incipit probemium in Trac.
tarū de Horibus. Conditionibus et nequicia Turcorum

Hic quod immani summa persecutionis gratia. non tam humana quam diabolica. tribulationes et angustias et terrores nouissimorum temporum. quibus non generi futura predeca sunt. et adhuc quoti die annuntiant in serie tam veteris quam noui testamenti in horrendis draconum et bestiarum figuris et stupendis celorum et elementorum motibus. et celestium spirituum tam insolitis actibus et gestibus hactenus ut in codicibus legebamur. Hic autem non multis exemplaribus opus est. cum manifestis experientis luce clarius doceatur ea in foribus nostris adesse et ceruicibus nostris incessanter et indubitanter incubere: Vel forte non videmus illam acruentissimam beluam inimicam crucis christi draconem crudelissimum. sectam dico et cateruam turcorum infidelissimorum. demolitur cunctis partibus orientibus et a situ suo populum christiani multitudine uirtute uenena suo infidelitatis infecta. finibus italiam persequere. et ad ruinam Romanam ecclesie quam sola delectat totum uirum bibere. Quis non doleat super totam tantamque aiarum morte. quas quoti die aptis sacris insatibiliter deuorat. et sine persecutione. O a seculo inauditum scelus. non enim in corpore sicut ceteri persecutores sed et in animas seuit. et dum corpora exterius fouendo sub pietatis specie non occidit. interius fidem auferendo animas suas diabolica astucia occidere intendit. Huius rei testimonium innumerabilis multitudo fidelium esse potest. Quorum multi propter misericordiam essent pro fide christi et suarum aiarum salute in fide christi mori. quos tamen seruando a morte corporali. et ductos in captiuitate pro successibus temporis. suo infectos ueneno fidem christi turpiter negare facit. Huius rei ueritatem et in meipso ceptus didici. qui cum multo mentis gaudio expectabam mortem pro fide christi subire. et tamen ut fierius declarabo de igne seminiuus extractus et uite red ditus pro successibus temporis detentus in manibus eorum. ueneno erroris eorum quasi infectus. de fide christi non modicum dubitauit. et nisi misericordia dei mihi affuisset et me custodisset turpiter eam negasset. Igitur meo intentio in hoc tractatu est ea que de acibus et sitibus mori

Prologus in presentem tractatum.

bus & nequissimis turcorum experientia me docuit. memorie & scriptis
recomendare ut si secunda vice quod deus auertat: licet adhuc satis
nimica me iam senem in manibus eorum incidere contingat. ab eorum
erroribus melius quam iuuenis feci me custodire valeam. Et credo
quod etiam multum utilitatis possit conferre. si unusquisque fidelium istis scrip-
tibus talia audire. legere. studere conaret. eo quod sicut constat multi-
tudo innumerabiles christiani fidei christi renegant ignorantes imo non
credentes ea que de eorum astucia dicuntur. donec illa queati. et con-
sentur experientia quod prius intelligere neglexerunt.

Incipit Prologus

Que autem mee infelicitatis historia proponere volo quod
mores et qui captus fui a turcis et ductus in eorum ca-
pivitatem. ut ex his et illis que dicturus sum unusquisque
certius fidem faciat dum me non fabulas seu ficticia. sed experiam
in meo veritate narrare simpliciter deprehenderit. Unum cum anno dicitur
M. cccc. lxxvi. in obitu imperatoris Romanorum Sigismundi
in magna inter ungaros et almanos exorta fuisse dissensio de faci-
endo rege eo quod imperator legitimum sibi non reliquisset. Turcus
magnus qui vocabatur Boratheg pater illius qui nunc regnat vide-
licet Bachemetbeg in grandi exercitus multitudine pres illas in-
trauit. dicebat enim habuisse tricenis milia equorum ea intentione
ut totam ungaricam vastaret. quod fecisset nisi cuiusdam fluminis inundatio
deo sic disponente sibi impedimento fuisset. Illa intentione frustra
tua direxit acie ad puincia ultramontanam que septem castra vos-
cat. et omnia sibi occurrentia crudeliter deuastauit. et demolitus
est nullo sibi impedimento dante. ea tempestate ego iuuenis xv.
vel xvi. annorum eiusdem puincie anno precedente recesseram de loco ciui-
tatis mee. et veneram in quoddam castellum seu civitatem nomine Sche-
besch in ungaros. In teutonico vero Wulenburg studendi gratia
Que quidam civitas tunc erat satis populosa. non multum tamen bene-
munita. ad quam cum turcus venisset. et castra positis expugnare
cepisset. dux valochorum qui cum turco venerat. propter antiquam quam
pater straxerat cum civibus ipsius civitatis amicitiam. venit ad mu-
rum et sedata pugna vocatis civibus persuasit ut suis consiliis assentiret
et cum turco non pugnaret. eo quod nequaquam civitatem munitio esset suf-
ficiens ad resistendum. Hoc igitur eius fuit consilium. ut civitatem turco

A ij

Diologus in presentem tractatum.

cū pace darent. et ipse a turco impetrare vellet q̄ maiores clu-
tas vsq; ad terrā suā secū ipse duceret et postea qñ placeret eis
recedere vel eā stare possent reliquū p̄o vulg^o sine alicui^o rēz
vā plone detrimēto turcus in terrā suā ducerz. et ibi data ip̄
terra ad possidēdū. deū ad placitū recederet v̄l habitare i opoz
tunitate sp̄is in pace possent. Que omnia vt p̄miserat i p̄leta v̄l
om̄? Impetrato cū h̄ pacto iducie vsq; i crastinū vt vnusquisz
qz possit se disponere cū rebz et familia cū pace exiuri. Quidā
vir nobil^{is} cū fratre suo eque strenuo viro q̄ prius fuerat. Castel-
lan^{us} et cū turcis multū p̄sixerat b̄mōi silio et pacto neq; aco
q̄scens dixit se p̄us cētēs velle mori q̄ se et vxorē et filios i ma-
nus turcoz tradere. Persuasit eis q̄ plibus alijs et electa vna
de turribz quā intravit et p̄ totā illā noctē arma et victualia in-
tulit et fortiter muniuit. Cū bis igit et ego surri intraui et expec-
tabā cū magno desiderio magis mortē q̄ vitā. factō itaq; mane
turcus magn^{us} in p̄p̄ta plona ad portā ciuitatis venit. et omnes
excūtes vnūquēq; cū familia sua iussit scribi et deputat^{is} casto-
dibz in terrā suā duci sine aliquo rerū v̄l plone nocumēto. Lio-
ues quoq; et maiores duci valachoz eodē mō ducendos i su-
am terrā cessit. Cū igit vnūq; sus exercit^{us} de hac p̄da nullaz
p̄tez b̄re potuissz. cū maximo impetu et itolerabili furia vnāio-
ter ad turri in qua eram? spe aliqd lucrādi cucurrerūt. Quāta
ā et qualis hec fuit tempestas lingua nulla sufficeret exp̄mere.
Tāta erat densitas figitaz et lapidū q̄ densitatē pluuie v̄l q̄n-
dinis excedere videret. Tātus erat clamor pugnātū et fragor
armoz et strepit^{us} currentū. vt celū et terra cūti viderent i mo-
mēto. et q̄a turris multū declinans erat i mediate tectū sagittas et
lapidibz struerūt. p̄pter fortitudinē tñ muroz nequaquā pote-
rāt p̄ualere. Cū igit tardior essz hora vtputa sol declinans p̄
meridiē. et nihil p̄fecissent inuito silio alijs pugnātibz. aliq; ad
deferendū ligna cucurrerūt et struē lignoz quasi ipi turri equē-
rūt. Submisso igit igne nos q̄si sicut decoquant^{ur} panes in fur-
no decoxerūt. Et tā q̄si omnibus mortuis cū vidissent āplū? ne-
minē i turri moueri. distrahētes ignē irreuerūt p̄ hostiū. et si for-
te aliq; semiuuos inuenissent: resorillatos extraxerūt. me q̄q;
eodē mō extrahentes: mercatoribz v̄ditū tradiderūt. q̄ me cū
ceteris captiuo positū in catena trāsito danubio vsq; in Edre-

Capitulum Primum .de Terrarum et regionis

opolim ubi est sedes ipsi turci magni duxerunt De anno autem dñi
predicto usque ad annum dñi .M. cccc. lviij. Inclusive illi durissime
captiuitate sustinuit. tamē deo auxiliante ut infra ostēda libat⁹ supant

Capitulum primum Quomodo

Turci terrā et regionē orientālē inceperunt possidere et inhabitare
Sed cum omnes historias scribentes apte constat quod lex ma-
chometi et secta saracenorum incepit circa annos dñi sexce-
tesimos sub Bonifacio quinto et Eraclio impatore. floruit autē
circa annos dñi octingentesimos sub leone quarto. et Lodo-
uico ipso. tunc enim saraceni ad tantū creuerunt numerū et multitudinē
et crudelitatem pecciam. ut iam dudū capto imperio byerosolitano
Romā vententes obsiderunt. et omnia que extra munitōem iue-
ta sunt. crudeliter pbusserunt. Ecciam quibus scī petri stabulū eorum fe-
cerunt. et funditus destruxerunt Italiaque et siciliaque deaustates redie-
runt fructū autē omnis malicie et nequitię et lignis et prodigijs mēdacijs
quibus nūc innumerabilibus abundat incepit facere circa annos dñi
M. cc. lxxx. Tūc igitur deo pmittente soldan⁹ magnus egressus
de plaga meridiana pcessit contra orientē. et obtinuit omnes regi-
onē et munitōes usque ad mare Tū igitur vidisset terrā spaciōsam et
multū aptā ad inhabitandū. dimisit eā in .viij. partes. et dimissis
sibi septē de principibus suis. unicuique partē vnā pmendauit et tra-
didit iure hereditario possidendā. quorum prim⁹ habebat nomē
Othomābeg. secundus Ermembeg. terci⁹ Bermēbeg. quartus czar
chanbeg. quintus andinbeg. sextus Denthessebeg. septimus
Karomābeg. Tū igitur pcedente tpe vnusquisque terrā suā incole-
ret. gubernaret et in pace possideret Ille quod vocabatur Othomābeg
incepit terrā suā et fines eius dilatare. et eius quod iuxta eū erat a
parte orientis terrā inuadere. cui cum ille resistere nō potuit relicta e-
ra fugit. ad illū qui Karomābeg dicitur est se contulit Igitur oth-
omābeg. istius terrā obtēta. conuertit se ad inuadēdū terrā illi quod iuxta
eū erat ex alia parte. et eo prioris modo expulso transiit ad terciū. et ad
quartū et ad quintū. et sic omnium aliorū terras ipse solus obtinuit
excepta solo illi qui Karomābeg dicitur est. et hōdo quod isti qui
a facie eius fugerāt. eidē auxilio erāt. et etiā quod terra ipsius multū
ad expugnandū difficilis erat. sū etiā ut magis credendū est deo

orientalium possessione quo tempore incepit.

sic placuit. Sic ei olim in deserto aliquas gentes deus iunctas
dimisit in quibus exerceret israel. sic et illi facere voluit. Nam usque
in hodiernum diem iunctus perseverat. et multas insidias et obsta-
cula ei prebet. Nisi enim cum eo pacem habuerit nequaquam audet se contra
alium ad bellum mouere. Quod si fecerit immediate ille terras suas
inualet. Et enim adhuc me ibi existente descendit et illi terras
inuasit. et multa obussit et diripuit. Ille etiam contra eum plures co-
ascendit et non modicum profecit. Una enim vice cum tanta furia et in-
dignatione ad eum exterminandum cum magna multitudine prexit io-
ter quos ut dicebat erat. xx. milia pedum portantes secures et a-
lia instrumenta. ea intentione ut terra illius penitus euerteret in sel-
sis arboribus et vineis ita quod amplius inhabitare non possent. Et tamen
reuersus proposita pace omnia intacta reliquit. Unde hoc potest ha-
beri certa coniectura. et commune proverbium habet inter eos quod Ka-
romabeg stabit in eternum. Ille igitur othmanbeg et posterius eius qui
ab eo nomen accepit. et othmani dicitur. i. filij othmani. usque
hodie est rex et dominus totius turcie. Verumtamen in occidente eius ti-
mor habet. et ipsum licet Tartarus magnus de orientalibus pro-
cedens superauerit ut solitus erat dominus mundi narrare. quod adhuc ul-
tra mare non obtinuerat. ideo non habeat potentiam resistendi. tamen istis
tribus tantum est potente ut eo potentior non inueniatur nec audiat
in orientali plaga. Ceterum omne regnum ultramarinum adhuc usque
hodie in vii. regiones diuisum. vocabulorum ibi habitatorum nuncupatur. i.
othmani. ermiani. czarbaeli. andigeli. methefeli. karamaeli.

Capitulum Secundum quod

Multiplicata est secta Turcorum Et quomodo hoc nomen
Turcus accepit.

DE secta autem turcorum hoc quod in precedenti capitulo
tactum est. Quod videlicet hec secta fructum sue malicie
a culpa christianorum christi fidem negantium consecuta
sit eo ordine quo nunc quotidie apertissime conspicitur fieri.
Eodem etiam ordine tunc factum fuisse nulli dubium esse po-
test sicut dictum est cum Saraceni vel machometiste incepis-
sent christianos persequi. et terras eorum occupare. multi ex
christianis volentes declinare eorum persecutionem seipso

Capitulū Secundū de multiplicatiōe turcōrum

eis sponte tradiderunt. Et hoc patet quia adhuc vsq; hodie multacastella et opida s; in turcia de illis antiquis grecis sub domino turci. se tunc sponte tradiderunt. et ideo intacta permanserunt. Unde factum est vt ipsi christiani eis auxilio fieret ad persequendos alios seu ceteros christianos et sic eorum culpa incepit crescere propter censuras ecclesiasticas quas non timebant incurrere. Et quia christiani erant. inceperunt sub q̄dam pietatis specie christianis deuictis parcere et eos in suos et ancillas sibi retinere. et ex tunc incepit illa ipsa auaritia perdendi seruos et ancillas. que vsq; hodie in ipsa secta perdurat Tandem illius secte pietatis culpa in tantū excreuit. vt malicia christianoꝝ in persequendis ceteris christianis excederet maliciā infidelū. et in hoc eorū magistri fierent et prelati. Et in culpa discipulos haberēt. quos ad perdendū animas magistros habuerant. Et ex tunc intrauit ille nouus et spiritalis Dacho metus nuncius antichristi. et ceperunt iam ipsi non saraceni s; theoretici id est spirituales nomen habere. eo q; in attrahēdis christianis ad suā maliciā et auertēdis a fide xp̄i et societate ecclesie. quasi supnaturalēz viderentur habere efficaciam. Cum igitur ecclesia eos corrigere per censuras publicas decreuisset ipsi culpam suā excusare et seipso iustificare ceperunt. dicentes se i hac ecclesie multū seruire. eo q; christianos ab incurso saraceno custodirent. Et tunc addita est eis secunda malicia scilicet ficta humilitatis. suppositus sub specie humilitatis contra ecclesiam erectio. cuius primū est exterior apparenia in moribus. et exōplaritas simulata et religionis ficta ostentatio. Et ex hoc hypocrite nomen et rem sibi nō immerito vindicauerūt. Cum igitur procedente tempore crescente culpa eorū et malicia ecclesia videret eos obstinatos brachio seculari armato cōtra eos pcessit. Sed ipsi non agnoscentes sed defendentes eorum culpam friuolā ecclesie publice restiterunt. Et habita contra eam victoria. terras christianozum inuaserunt et more tirānico omnia deuastātes totū orientem obruerūt. Et ex tunc hostes ecclesie inimici dei facti ab vnitāte ecclesie diuisi ipsi humani generis inimici se subdiderunt. Cuius demum auxilio et potentia treti. etiā virtutibus et falsis miraculis ipsi clarere inceperunt. vt scilicet premium sue desperationis consecuti et in eorum obstinatione

Capitulum tertium De terribili

omniū maloz confirmati cit⁹ et facilius valeret iperſo diaboli
parere et ad eius libitū aiaruz pditōem operari. et ex hoc ſcita
tis ſpecie tertiu nomen accepit ut ſezydolu vocaret et eēt
S3 q tale fuitz inicuū bui⁹ ſecte apparet i figura apoca. xliij. v⁹
bi vitime pſecutiōis forma ponit in figura beſtie aſcendentis de
terra hūicis duo cornua ſimilia agni et loquentis ſic draco. Ita
ei beſtia aſcendit de terra. qz a ſoliditate et firmitate catholice
fidei orta. h3 duo cornua ſilia agni. malicia iudicis ſpē piera
tis. et neqcia ſupbie ſub ſpē hūilitatis et obedientie pſecuta. loq⁹
ſicut draco qz opa falſozū miraculoz. virtute diabolica ſe face
re oñdit. Nūc demū vide quō ecclia anti xpi per oia ſilitudiez
tenet ecclie xpi lcz peruerſo mō Illa em p fundamēta ſuo babz
opus ſciſſime trinitatis. vnicuſqz pſone ppriū attributū. Nā pla
tura eccliaſtica eſt opus trinitatis attributū patri. E xēplaritas
q per incarnatiōem et obedientiā fuit eſt opus trinitatis attribu
tū filio. Miraculoz aut opatio ē opus trinitatis attributū ſpū
ſancto. Ad hec tria oia reducunt q ad ſalutē aie ptiēt. ad iſta
tria q de principio ecclie anti xpi ſup dicitur⁹ reducunt omnia etiā
que de neceſſitate ſunt ob dānatōem totius hominis.

Capitulum iij. De terribili

Quā tā multa imo fere oia huius tēporis accidētia et oc
currentia nobis pſuadeāt eē ſollicitos. et doceāt finē mū
di timere. pſertim cū nobis certū ſit q nos ſum⁹ in quos fines
ſeculoz deueniēt. Sacra quoqz ſcripta vniuſqz teſtamentū
pſertim ipa apoc. Illeqz terribiles et horribiles figure daniel
et ezechielis. q nob nō tā ad ſciendū et intelligendū qz ad timē
dū de vltimo z tpm pericul⁹ ſcriptis mandata ſunt quozū eſt
materia deſcriptionis terribilis ſit. effectus tamen multo terr
bilior ſine dubio credendus eſt. Diſpoſitio quoqz huius mū
di cuius ſenectutē et propinquum ianni nem nobis aperte de
monſtrat in oī ſtatu pntas ad malū. difficultas ad bonū. auſ
ditas plature. tarditas obedientie. artū qz curioſitas. edificio
rū varia ſupfluitas et in ſciētis pſumpta nouitas et in oī v⁹ de
niqz reb⁹ ſup addita antiqta et nona vanitas. S3 inſt hec oia
illa cruetā beſtia ſectā dico turcozū nos mltū ſollicitare debeo
r3cu⁹ Trinū augmētū aſſiduitas plioz et pſecutionū diuine

Et timenda Secta turcorum

tas duratōis. nō aliud q̄ aliq̄ grāde discrimē ⁊ scādali tribu
larōesq̄ et miserias extremas denūciat. de q̄b̄ tñ oibus quasi
nihil curam? nō ob aliud certe nisi qz abscondita s̄ ab ocul' no
stris testāte abbate Joachim sup illud apoca. tñj. Quis sic be
stia q̄s p̄ pugnare cū bestia ira dicēs. Heu heu qd̄ eē arbitroz
nat' in mūdo. q̄ tante huius calamitat' angustias nō euadēt
et nūc abscondita s̄ ab oculia eozū Infelices m̄res q̄ tales ge
nerū et vbera que lactauerūt filios. miseri parētes q̄ pro tali
bus ebefaurifant nescientes qd̄ cogitet dñs malū sup diuites
terre Audite audite obsecro vos omēs q̄ diligēt natos v̄ros
Audite omēs q̄ puulos delicate nutritis Docete filios vestros
habitare in siluis. v̄sere in deserto de radicib' herbar' Delit
cias affluentes derelinq̄re et carnis epulas deuicare vt discāt
cōmorari cū seris donec p̄r̄s̄eat indignatio ista. **Hec ille** **Le**
z credo q̄ sicut tpe noe incredulos a que diluuij repēte occupauē
runt sic istis t̄pibus faciet incautos magna vindicta ⁊ vniuers
salis indignatio diuina. inuitabilis ⁊ sempiterna. Ista quo
q̄ et̄remam necessitatem Saluator in euangelio docet decli
nare ⁊ fugere dicens Nolite timere eos qui occidūt corp' ⁊c
Et sequitur Timete eum qui postq̄ occiderit habet potestatem
mittere in gehennam. **Et dicit** notanter postq̄ occiderit non
determinās. No enim illa persecutio occidit nō hūano s̄ dia
bolico. Cōmunis enim modus occidendi est corpus ⁊ aiām
ab inuicem separare Inhumanus autem immo diabolicus est
animam occidere. ⁊ ad inficiendū alios suo fetore hoies quasi
cadauer putridum eam in copore viuo sepelire. Sicut em̄ in
electis extertor exemplari tas virtutis ad profectum animarū
est bonus odor christi anime sancte in corpore degentis. Sic
nimirum reprobis simulatio virtutis extertor ad decipiendū
animas est fetor anime in corpore viuo existentis. hec sunt sep
pulchra dealbata quorum fetor infidelitatis totum orientem
ifecit. ⁊ nūc se icipit trāsfundere in occidentē **Sed** terribile est
valde quod sequitur. habet potestatem mittere in gehennaz
Dinaudita malicia **D**nequicia excedens omnem diaboli al
tuciam Quis enim crederet diabolū posse cogere homines
ad faciendum malum. Ista tamen maliciosa secta non cū vio
lenta sed longi temporis consuetudin' voluntatem libertatis

Capitulum quartum de persecutione

aufert cū infirmitatem frangit. cordis constantiam vincit & in
tantāz cecitatem pducit rōnem hominis. et fidē pro qua p̄ us
erat paratus mori. postea infectus & deuictus turpiter nega
re cogatur. Quis huius potestatis maliciam valet euadere.
tante em̄ est violentie & crudelitatis vt anima in corpore existē
te vtrumq; hominem occidat & mittit in gebennam: Quomō
enim viuere dicendus est qui totiens mortis periculo exposi
tus aut pecunia venditus. totiens sui iuris proprietatem ami
sit Aut quomodo viuere dicendus est qui mortem totiens de
siderauit & quesuit. Certe si mihi creditur experto. tot mortu
bus interij quot inter turcos dies vii. Sed nō satis dixi. Si
enim ouis in manibus lupi viuere per horam non potest inf
quos est solum inimicia naturalis. quomodo christianus i
māib; Turcū viuere p̄t in tēp̄s eis ē inimicia super naturalis v̄l
spiritualis Hoc malum persuādeo vniciq; christiano quan
tum possibile est declinare. Ab hoc vnumquemq; fidelem lō
ge esse consulo. tanta est enim eius intentio vt ad intima cor
dis penetrar; Hec etiāz ipsius aie p̄cordia infecta derelinq̄

Capitulum quartum Quō

Differūt inter se p̄secutio corporū & p̄secutio animarū

Ut autēz videamus quomodo differant ecclesie prima
persecutio & ista vltima: Non incongrue applicari pōt
figura Apocalipsis xiiij. Ibi enīz fit mentio de duabus bestijs
quarū p̄ma de mari ascendisse dicitur. altera de terra. Et illi
que de mari ascendit terribilis quidem aspectus non tamen
terribilis describitur Et quia sicut cultus diuinus dupliciter
consideratur scilicet accidentaliter & essentialiter. sic ad eius p̄
secutionē duplex modus persequendi necessarius fuit Sic
in his duabus bestijs patet Fuit enim p̄mo cultus verū dei
impugnatus ab ydolatria in accidentalibus. & ideo om̄ia de
prima bestia ad exteriora pertinent Consistit enim cultus di
nus accidentaliter in compositōe morū et humilitate et paup
tate. continentia castitate. frugalitate. sobrietate. pietate vigi
lijs & orationibus. oblationibus. sacrificijs elemosinis. pere
grinationibus. ecclesiarum edificationibus & custodijs & his
similibus que corporaliter exercentur Contra talia armauit se

corporum et Animarum.

gentilitas cum exteriori et materiali apparatu Unde in prima
bestia scribuntur decem cornua cum decem diadematis et
septem capita cum nominibus blasphemie In quibus decem
cornibus potest designari omnia potentia que consistit in rebus
terrenis acquirendis. gubernandis dispensandis. expendendis
custodiendis cum omni sufficientia in omni pompa et
pertinet Per diademata eorum efficacia in omni pompa et
gloria et ornatu quae consecuti fuerant Romani gentiles in do-
mino totius orbis accipi potest Per septem capita non incon-
grue omnis industria prudentia astutia qua pollebant ad sub-
ijciendum sibi populum et regendum designari potest Non
na autem blasphemie quid aliud nisi patrocinium. adiutorium
et fauor quem habebant a demonibus quos colebant super-
malitiam contra ecclesiam perpetrandis possunt Et sic breuiter
in istius bestie figura continetur omnis illius prime persecutio-
nis malicia contra ecclesiam ad euacuandum cultum dei.
Sed hoc quod dicitur de capite quasi occiso cuius plaga mortis
curata est. significatur quod illius persecutio maliciose intentio
nequaquam effectum habuit. quia dum ad euacuandum cultum veri
dei martirum corpora immanissimis subegit supplicium. et eos
varijs moribus interfecit Non solum nihil obtinuit sequi quam-
tum ad meritum vite eterne animabus et corporibus sanctorum
magnam obsequium prestauit. et propter hanc plagam mortis eius curata est. eo-
quod peccata ecclesie impedita est. ne culpa eius ad ultimum excessum atti-
gerit ut scilicet diuini fure et plaga eius incurabilis fieret quia tunc ecclesie
orones et auxilium eius diabolus non possent. unde sancti viri gentilitas
fide christi demum mereret primum sue persecutio accipere Secunda autem ple-
secutio. quia diuini cultus eternalia impugnare debuit armis se spiritualibus
munuit Diuini eius cultus eternalis in anima et suis potentibus consistit et
non immerito istius bestie duo cornua similia agni descri-
buntur in quibus simulatio virtutis et sanctitatis exprimitur contra
duas potentias anime Et quod loquebatur sicut draco per quod
falorum miraculorum et virtutum operatio contra tertiam po-
tentiam anime designatur Quia autem igne de celo descendere fecit
in terram. illud inordinatum desiderium supernaturalium experientia
que solet istis temporibus abundare in mentibus simplicium et curio-
sitas ad perscrutandum secreta dei possumus non incongrue accipere

Capitulum quintum de sollicitudine

De imagine autē et caractere bestie talem interpretationem fore
mare licet. nā qui propter bona que facit reuelatōes vel visōes
spirituales expectat vel psequitur. caractere bestie in dextera
et in fronte portat Et sicut prima persecutio totū mundū sua
culpa p̄ticipes fecit. sicut patet in Romanis qui per totū mū
dum ydolatriam dilatauerūt. sic persecutio secūda sue malicie
pete quasi neminē non infectum relinquit. Quis em̄ simpli
cū vel iocoraz. sentiens in se aliquid vel modicū deuotionis
non statim desiderat habere reuelatōes. visiones vel scire secre
ta dei Sed de desiderio inordinato et appetitu dignitatis eccl
lesiastice et honorū quid dicā. est ne iuueniendus aliquis qui sibi
sibi oblatū quodcūq; beneficium ecclesiasticū non sine omni
mora et sine omni scrupulo ignorantie vel insufficientie imedia
te nō acceptet. S; de his qui talia tyrannice inuadūt vel p pe
cunia emunt vel alijs illicitis modis sibi vsurpare non timent
nihil audeo dicere nisi hoc qd̄ in ista figura ponit. vt ne q̄s pos
sit emere vel vendere nisi qui habet caractere bestie. quasi digi
to demōstrans p̄sentem ecclesie statum in quo nihil reperitur
quod a victo symonie sit alienū S; nūc in h̄cludendū est q̄
licet inter turcos p̄sonaliter nō sint p̄mes. tamē rep̄b̄ mental
fab eorum consortio in culpa nō sunt distincti

Capitulum. v. De sollicitudine q̄m h̄nt Turci
ad inuestigandum xp̄ianos;
Um igitur sicut in precedenti capitulo dictum est q̄ ille
due persecutōes diuerse sint im̄mo p̄p̄tate conditionis
necesse est vt media q̄bus exercende s̄t; diuersa et opposita exi
stāt Primi igit p̄secutores nō multū laborabāt ad iuueniēdos
ip̄os xp̄ianos eo q̄ ip̄i se eis vltro offerēbāt. Tūc em̄ maioris
meriti erat q̄ se vltro p̄secutorib; offerēbāt q̄s ip̄i de p̄h̄des
bāt v̄l q̄rentes iuueniebāt Persecutores p̄o amiaz. fugere et de
clinare. ad salutē necessariū esse euangeliz docet. dū eosdem
significando dicit Ostendā autē vobis quē timeat; nō em̄ sine
culpa esset ad periculū aie se vltro exponere Ideo nūc de idul
tria. versura et neq̄tia quā iuenerunt docentes eos in instinctu di
abolico ad inuestigandos et capiendos xp̄ianos videndum ē
Unde etiā Turcus magnus vltro exercitū suū vniuersalē
sem̄p̄ tenet v̄l exercitū p̄cularē. xx. v̄l. xxx. milia viroz. aliz

Turcorum ad captendum xpianos

alissimorum magis q̄ fortium. cui p̄ficat unū de omnibus p̄rissimis
q̄s in suo exercitu h̄z. Qui q̄si q̄daz latrūculi magis nocte q̄s
in die operantur. Iti nullo anno intermisso semel ad min⁹ ad
p̄dā eunt. aliq̄n bis i vno ano vlt̄er s̄m q̄ p̄moditas se offert
exire p̄tendūt. et hoc occulte et cū tāto silentio q̄ vicini eoz vix
p̄nt eoz recessus p̄cip̄e p̄pter eam inferi⁹ dicēdā. Quoz (q̄s o
p̄us totū cū cursu p̄ficat) incēe ē vt equos suos et p̄sonas p̄uas
cū cetera industria et disciplina scitūt ad s̄bilitare et disponē
ita q̄ p̄tingat eos per vnā totā hebdomedā die noctuq̄z carre
te. nihil molestie vlt̄i vel equi eoz ex impetu illi⁹ cursus pati
ant. Vlt̄e quo ip̄is vacat seipos et eq̄s suos sic gubernant et
narrūt vt b̄n impingent et fortificent. cū at̄ intendūt exire an̄
septē vel octo dies sibi et eq̄s suis cū vna certa disciplina pot⁹
cibi s̄z restrictōe. q̄dam moderato exercicio aponūt diligen
tiā vt corpulentia tollat. et pond⁹ corporale et sic sagina iteri⁹
for in medullis remanēs eos habiles et aptos ad cursu et f̄das
Et an̄ q̄s exēūt diuulgāt se ad viā et locū ire ad quē t̄n nō intē
dūt. p̄p̄ decipiēdos si aliq̄ fuerit exploratores. Et n̄ vadūt n̄
si habeat unū aut duos fideles p̄ductores. q̄ vias et semitas et
re quo ituri s̄z opt̄ie cognoscāt. Et cū tāto impetu et velocitate
currūt q̄ i spacio vni⁹ noctis triū vlt̄ q̄tuor dierū vias pertranse
ūt. et s̄ iso vt si aliq̄ eoz senserit nullaten⁹ t̄n eos p̄uenire ad
p̄dendū aduentū eoz possunt. De cognoscēdis equoz natu
r̄et p̄ditōibz tanta h̄nt industriā vt videant om̄is art̄s p̄blice
peritiā ad plenū s̄secuti. Ad unū eim̄ vnicū respectū om̄es ei⁹
defect⁹ et p̄ficiū et e⁹ sit vtilitat̄ et valoz imediate discernūt.
Omitto at̄ quō nō de frigore hyemis neq̄ calore estat̄s. neq̄
aliq̄ icom̄mō aer̄s vlt̄ ip̄is curāt. et quō non fastidiūt nec abhor
rēt asperitatē locoꝝ. lōgitudinē viaꝝ. et q̄d maḡ mirū est quō
nō potūt de cibo et potu vlt̄ armis vel vestiment̄s. q̄d p̄t eis eē
pedimēto. s̄z modic̄s imo paucissimis p̄tenti ad lōgissimā locoꝝ
spacia trācurrūt. nec aliq̄ntē desistūt donec aliq̄s incautos inua
dāt et s̄nati retardāt. s̄z i bis r̄b̄ h̄ breuit̄ dicere volo q̄ ea q̄ d̄
eis n̄trant̄. p̄suis incredibilia s̄z. nā vt verū dicā. nisi me expe
riencia docuiss̄m et oculis proprijs aspexiss̄m. nullatenus q̄
de eis audire credere potuiss̄z. i h̄ at̄ p̄cludere volo. q̄ si eoz
astutie et actus scriberentur. libri eēt p̄p̄landi plures. Quia

Capitulum sextum de Captione

ante cogitare posset quāto tremore stupore & cunctant illi quos
sic incaute & iopinare iuradūt. certe si ferrea aut etiam adamantina
essent corda & soluunt & totis viribus destruunt. qd em faciet vl
quo se p̄tere debet q̄ subito & inopiate inimicū suū mortales ex
tracto gladio an se p̄cipiat. Lerte nō mediocriter formidabile
s; manu terribile erpientia sicut ego p̄ris oculis vidi. S; q̄
fuit omnia talia. nō ad aliud sane nisi vt incaute & sine sanguis
effusione & occisiōe boim cape. & viuos possint p̄seruare corpa
quos spūaliter intendūt occidere. nisi em diabolus eis auxilio ef
fer & p̄silio nequa q̄ talia atterare p̄sumeret neq; p̄ficere possent
Reputat p̄ magno dāno si vnus bō occidat. Un̄ etiam Turc
magnus cū sit potentissim⁹ & multas terras & insulas possit vt
armoz capere. in ita cauet occisiōez boim q̄ potit vult eos h̄re
viuos & tūtarios q̄ cū effusiōe sanguinis capiēdo possidet
En̄ nullo mō occidere volūt boies nisi extrema necitate p̄pel
lant s; q̄ se defendūt vl fugiūt. s; oino conant vt viuos capie
et sic de vno boie duplex rapina p̄ficiat Turcus em̄ itendit v̄
desido p̄ corpe sue cupiditati satisfacere. diabolus at̄ fidē ause
rendo animā secū in gehennā miserabiliter perducere

Capitulū Septimū

Quo captiuos conser
uant emunt & vendunt
Uaut facilius & p̄modi⁹ possint captiuī p̄suari h̄nt de
putatos mercatores per oēs ciuitates ad emendū & ven
dendū boies. q̄ sic mercatores aliaz rez h̄nt p̄uilegia a regere
possint captiuos quoscūq; & a quo cūq; captos emere. v̄edere
ipignerare redimere s; m̄ statuta regalia super h̄ decreta sine ali
cui⁹ vel aliorū impedimēto. nō em̄ h̄ solū in ciuitatib; s; etiam va
dūtī capū cū exercitū portātes cathēas vt emāt captis de māt
bus raptentiū. Illi em̄ q̄ raptūt qz gubernare nō p̄nt statū ven
dūt. p̄ maiorī vel minorī p̄cio s; m̄ copā vel inopiā captiuozū
Hā aliquid in tāta multitudine capiunt vt vnus bō vt audiui ab
eis p̄ vno pileo vendat̄ Illi igit̄ mercatores eos emūt & gub̄
nānt mittentes eos in cathenas aureas. decē vel xij. in vnā catē
uāt. Hō medic⁹ neq; p̄biscusq; valeat eis p̄pari cognoscēdis
p̄plexiōib; & p̄ditōib; boim. immediate em̄ vt in facie alicuius
p̄pererint. cuius sit valoris art; vel fortūe cognoscūt. Hō solus
magnas vel p̄uete etatis sed etiam puulos & pueros a dūcū

Emptione et venditione christianorum.

lacte matris. vlt et q̄s solent p̄c̄ere illi q̄ rapiūt ne sint eis one
ri iuentos portat in saccis. et nutriūt cū magna diligētia et mi
rabili industria. P̄terea in oib̄s ciuitatib̄ sicut ad cetera mer
candicia. sic et ad hoies emendos et vendēdos habet forū. p̄p̄ū
et loca ad h̄ legitime deputata. Ad hūc locū et forū pauperes ca
pti cū cathenis et funib̄ ligati quasi oues ad occisionē sic du
cunt. Ibi et amant. denudant. ibi rōnalis creatura ad imagi
nē dei facta sic aīal irrōnale vilissimo p̄cio vendit et parat. q̄d
ibi pudor dicti masculoz et femiaz. pudendo corā oib̄s cō
tractant et manifeste ofēdunt. Audi etiā opellunt corā oib̄s is
cedere currere. ābulare et saltare. vt manifeste appareat vtz infir
mus vel san⁹ masculus vel femia. senex an iuuenis. p̄go an cor
rupta. et si quos viderint erubescere circa illos maḡ instāt imo
pellēdo p̄gis cedēdo. colaphisando vt sic coacte faciāt q̄d sp̄s
se erubuerūt corā oib̄o facere. S; de h̄ modicū dicit. ibi vedit
filius ispiciente et dolente matre. Ibi emittit mat̄ in confusionē et de
spectū filij. Ibi marito erubescere. vxor vt scortū deludit et al
viro tradit. ibi puulus a sinu mat̄ rapit et motz rotis viscerū
h̄ mater ab eo alienat. ibi nō deserit dignitati. nec parat statū
ibi sacerdos et plebeus vna pecunia taxant. Ibi miles et rustic⁹
vna statera p̄derant. Iniciū autem maloz h̄ vide q̄d sequit̄
Emittit educit et vnt⁹ villis in rusticis. et turpissimū villani ful
cio. vilissimū macipū p̄petuis carcerib̄ p̄demna. nulla apli
tus spes libertat̄ vel req̄ci. nullū p̄orsus solatiū aut cōsolatio
S; et in maioris desolatōis opprobriū totius domus et oim̄ q̄
lea st̄onera suis hūeris sponunt. Et si defec̄t euenit. vides
sic alimū h̄berti subijci. et int̄ h̄bera crucis et passiōis xp̄i i. p̄pe
riū sibi irrogari. De intolerabilib̄ laboribus taceo. de fame et siti
et nuditatē. o. p̄p̄rio nihil dico. s; hoc solū adiūgere volo q̄ et
tāta et tam amara est illius fuitur̄ aīe et sp̄s afflictio q̄ et mor
ti eq̄parari nequaq̄ possit. q̄d em̄ faciet misera aīa cū se cōsides
rat ab om̄i bono impeditā et om̄i malo expositā. Videt sibi do
miari in vicū crucis xp̄i. videt se oppressā tanq̄ laborib̄ et va
rijs occupatōibus. cōsiderat se separā ab oculi xp̄i et traditā i ma
n⁹ et fauces lupo. Deniq; videt se inclusā p̄petuis carcerib̄
et oī spe frustratā libertat̄. demū videt se derelictū a deo et tra
ditū in manus diaboli. certe si optio daret maḡ eligeret mori

Capitulum septimum de Auiditate.

¶ viuerē Quāti huius calamitatis discrimē nō ferētes. i. baratz
desperatōis ceciderūt Quāti se mltis mōis mori exponētes
fugerūt z in mōtibz suis fame et siti perierūt. v. qd extremū
malū est. sibi p̄is man⁹ inijcētes. vel laqueo sibi vitā extorserūt.
v. l' seipos i. humē p̄iciētes vitā simul corporis z aie p̄diderūt

Capitulum septimum de Auiditate.

uiditate eoz possidēdi suos z acillas. z d fuga fuoz z libatōe
Anta est int̄ eos auiditas possidēdi suos z acillas. vt in
tota turchia vna oim vniuersal habeat ista opio q̄ q̄cūq̄
q̄ p̄ oteru possidere vnū suū v. l' acillā egestatē aplius n̄ videbit
nec eos fallit ista opio. nā p̄ certo credo q̄ p̄ hoc maledictio
dei i. trat in domū ei⁹ vt frustrat⁹ totalit' spe felicitatis etne. gau
deat felicitate terrena nā extūc tāta insatiabilitas eoz eius occu
pat. vt cū vnū possederit suū vel acillā. imediate ad hūcuz see
cūduz toro cordis desiderio aspiret. et sic deiceps de scōo ad
cū. de. iij. ad. iij. et sic crescente culpa. in infinitū se extendit
piscēna Ita q̄ multi iueniunt q̄ villas de suis z acill' p̄sūt
et seruū cū acilla iungit iūgētes domos efficiūt. q̄tenus et eis
nascētibz filiis z filiabus suo insatiabili desiderio satiat' in ro
ga cū thurcia vit' dom⁹ inuenit q̄ vno ad min⁹ suo vel acilla
careat. vñ fit q̄ntumcūq̄ in numero z i. co p̄ta multiplicent nūo
q̄ tñ valor vel p̄ciū decrescit imo poti⁹ auget Et exū et ipoz
raptoz z etiā mercatoz exercitat solertia dū cōspiciūt luozū
mercimomo z precū et valorē ex copia nō minui sed poti⁹ au
geri Et sicut dñoz magna est auiditas suos possidēdi. ita
et fuoz est magnū desiderū man⁹ eoz euadēdi. nā nihil aliō
int̄ se tractāt. nō aliud cogitāt z loquunt. nisi quō z quo fugiāt
et euadere poterit Sz cū ipi dñi eoz p̄pendūt z p̄siderāt hoc
ex assidua collocutōe. statim incipiūt eis negare copiā alimen
toz ne ex supfluitate sibi ad fugā viaticū p̄parare poterit. Sue
giūt mltz modis. nihilomin⁹ nihil p̄ficiūt. nā vit' aliq̄s cū fuga
euadere p̄t. maxie de his q̄ vltra mare ducunt. Inueniūt ei
ipi turci multos et varios modos eos ipediendi req̄rendi z in
ueniendi. Eū igit post fugā iuenti fuerunt et reducti duplicat
eis miseria. et si scōo fugerit z fuerit inuēti Jā nō est loc⁹ v̄enie
sz sine aliq̄ misericōdia p̄berant cruciant et affligunt Sz iāt fugi

Turporum possidendi seruos et ancillas.

endo pserauerit. vedunt vel etiā varijs necessitatibz a fuga
coercent. nā alij eo cibo et poru negato et vestimentis pmitūt mo
ri Alij massas ferri in pedibus pponūt Alij colla catenis pstri
gūt Alij obutilis neruis eos claudos reddūt. alij abscessis auribz
et naso iutilis et deformes reddūt et notabiles. alij etiā crude
liter occidūt et iterimūt Sz huic in cōmodo q̄ddā remediū io
uentū est. qd̄ nō om̄es sz solū sapiētores et mitiores eo p̄ob
seruāt. vt em̄ eos a fuga p̄pescere. et itabiles reddere possint idu
cūt eos ad accipiendū pactū libertatis. qd̄ cū facere p̄tenti fue
rit ducūt eos ad iudicē ordinariū loci illi⁹ et p̄nemiūt cū eis in
certo termino sp̄is et q̄ntitate pecunie. et firmato sup̄ hoc pacto
corā iudice et testibz. et cyropho p̄fecto. reddūt eos seuiros de
libertate b̄nda Cū igit̄ hoc qd̄ in pacto est p̄soluerit iudex cū
auctoritate sp̄iali p̄petua donat libertate. cū istrumento solēni
qd̄ nemini aliq̄tenus licet infringere. p̄ istū modū et ego liberat⁹
fui Nec aut̄ libertas p̄terus sp̄ibus erat vniuersalis et larga. ita
q̄ possent ad libitū i thurcia stare vel reuerti ad patriā Ist̄at
sp̄ibus restricta est. ita q̄ liberat⁹ nō licet reuerti ad patriā sed
solū manere in thurcia Et q̄ post habitā lib̄tatē magna ē diffi
cultas posse exire. eo q̄ in om̄ibz locis siue portibz maris. siue
alibi iter dicitū habet a rege q̄ nequaq̄s dediti libertati p̄uinaf
ad patriā reuerti Sūt et alij q̄ plures mōi euadēd̄ int̄ quos
duo sūt maḡ vltari Quoz p̄mus est q̄ illi q̄ p̄nt h̄re p̄modi
tates acq̄rendi pecuniā: p̄nt a sacerdotibz pegrinis et vagantibz
h̄mōi trās emere. et sic occulte recedere Sc̄ds est q̄ sūt q̄dam
fures sub sp̄e mercatorū illoz q̄ vendūt hoies eūtes de terra i
terrā. q̄ cū inueniūt seruos vel ancillas fugere volentes. recipiūt
eos furti et vendūt ad loca remotiora et si q̄s inueniūt magis
aptos. faciūt cū eis pactū. et postq̄ ter aut q̄ter isto mō vendit
derint: liberos cū lris p̄mittāt abire. de illis at̄ q̄ liberant pau
cissimi ad patriā reuertunt. nū q̄z ibi familiaritatē p̄traxerunt
vel etiā p̄pter difficultatē recedendi vt supra diximus

Capitulū viij. De his qui nō

Inuicti nec coacti sz sp̄ote huic piculo se offerūt vel ingerūt
Et si de his qui quotidie inuiri. deuicti et coacti addit
cūt secta illa fulcimentū et augmentū recipiat nō culpa eo

B i

Capitulū Octauum de oblatione spontanea

rū in imensuz excedit facin⁹ illoz qui tanq̄ arida ligna huic is
factibili incendio sine p̄dictōe seipos exponere nō desistūt. se d
isti dū spōte se quotidie in tāta mltitudine ad negā dū fidē igerē
nō solū sibi s; et; ceter; incitamentū ruine fiūt De quoz gñat
one ad plagā a q̄loms. iij. vl. v. magna regna s; sita. quoz ter
ris lic; turcus deuit; lōgo añ tpe possiderit tñ eas p̄t āplim
dinē nequa; cū thure; ad huc iplere potuit quoz bec s; noia
Bosna Arnāt laz; Slauonia Albonia. Un vlc; hodie gētea
ille terrā suā sub dominio ip̄ius turci inhabitāt. s; p̄t tributa ā
nualia z onera graua z mltas comoditates q̄s patiunt ira de
paupari s; ira q; vi. se n̄trire p̄t. vii. sic vt egestate p̄puli ānu
ati tpe labor; veniūt z per ciuitates turcoz dispegunt vt iopie
sue more mercenarioz aliq̄ten⁹ valeāt cū sudore labor; suble
uamē inuenire. z bi si temperies aēris nō obstitit. in tanta
veniūt multitudine q; iā nō p̄ alia mercede s; solū p̄ victu labor
rare p̄tenti s; Et ist; facili; persuadet vt nō recedat tōz illius
ideomati; z gñatōis tāta iā ibi creuerit mltitudo z maxie in civ
tate regia q; Edrenopolis d; q; fere omēs masculi z seie pui z
magni b̄ ideoma loq; didicerūt. nā i curia ip̄ius reg; vic; aliq̄
ideoma turcoz audit. eo q; rota curia z maior ps magnatorū
ex negat; illius ideomati; p̄gregata existat. p̄tesa turc; mag
n⁹ ab oi; p̄da z rapina decimas suas habet. z cū senserit copiā
eise captiuoz p̄cipit vt omēs iuuenes a. xx. ānis z infra p̄te
decime que ad eū spectat sibi offerāt S; z p̄ oēm trā sui dñi
ad huc mtri s; de grec; ātiq; et alijs natiōib; q; castella et op̄
da plima inhabitāt z ab oib; statut; z onerib; alioz dñoz libē
et exēpti ip̄i reg; fuicij; intēdūt z ad ei⁹ curiā p̄inet. Horū s;
lios a viginti ānis et infra etat; missis nūc; de q̄nquēnio ad
q̄nquēniū sibi adducē p̄cipit vt distributi p̄ curias magnatoz
suo; i mori; z virtutib; et in armis erudiant et exerceantur
q; dū circa. xx. vl. āpl⁹ etat; p̄uenerit. reductos ad curiā suā i s;
pendiū suū eos r̄cipit z sibi famulari facit Tal; eo; lingua ḡ
ḡscheri vacant h̄ntar aliq̄n i curia reg;. xxx. vl. cl. milia. poro
tāt q̄dā insignia i vestimēt; et maxie u; capite. portāt em̄ pileos t
mitras albas q̄bus nemo audet vti nisi sit de curia reg;. z ex ill
b̄nt electi sagittarij. v. vel. vi. milia q; arcū ad sinistrā trahūt et
vocat; ezolalar. i. sinistrarij. Isti h̄nt arc⁹ tāte; ortitudie q; s;

eorum qui se hinc periculo ingerant.

gite eoz oē scutu z lorica penetrat. et imediate icedūt aſi regē
Et dū rex pcedit ad capū bis oibus qſi qdā caſtro vniſ. no cū
ſe mouz ad pugnā. et ſi oēz exercitū ſuū frāgi pſigat. nihil dū
ipe cū ſuo exercitu victoriā nō amittit ſic audiuim⁹ factū i illo
magno triū dierū z noctū pſictū qm̄ habuit cū rege polonie
vbi licz exercit⁹ ſu⁹ cōis totalit diſpſuſiſſz z vict⁹. in ipe cū ſu
o exercitū victoriā obtinuit Et iſſiā dēis. fuis p̄m p̄tūre exo
pertz i eis p̄mouent ad bñficia regni ſui. vñ ſi v̄t oēs ſui mag
tes z p̄ncipes tot⁹ regni q̄i qdā officiales z nō dñi v̄l poſſetio
res ſunt a rege p̄ſtituti et per p̄ſi ipe ſolus dñs z poſſetioz z le
gitim⁹ diſpſetioz. diſtributoz z gub̄natoz ſic toti⁹ regni. ceſſi
p̄o exercitōres. officiales z adm̄ſtratores p̄z ſuā volūtatē z i o
piū D̄z at̄ int̄ alios dños duos maiores q̄ om̄iō alijs p̄ſunt
Unū circa mare et aliā v̄tra mare q̄ p̄z ſuū iperū et volūtatēz
bñt oia negocia f̄gni expedire. q̄ vocāt begler begi q̄ſi dñi dño
rū. et iñ pceditq̄ i regno ſuo q̄ſi ſit innumerabil̄ m̄itudo nō
p̄ozit aliqd̄ d̄dictōis vel repugnāne. ſz q̄ſi vir vn⁹ i oibus et
ad oia v̄nti ad v̄ntū et iperū reſpiciūt. ſubijciūt z ideteſſe ſa
mulant. et ſine ei⁹ aurozitate nēo aliqd̄ itēdit p̄ſumere Si at̄ z
liqs ſine magnū ſine puā attētauerit. eo ſcō puat⁹ oī bñficio z
reuoat⁹ ad curiā p̄ozit f̄uitū ſubijciat. ſi nō fuerit maior pena i
ſigēda Si n̄ at̄ ad libitū occidit. z carceri d̄putat. v̄dit z i ſul
tutē redigit ſi alie⁹ d̄dictōis reſpēctū vel perſōe Hūc p̄o ex b̄ d̄ſi
cognoſcet p̄t q̄ illoz rep̄boz z iiquoz p̄cordia n̄ et aliq̄ comō
accidērali v̄l exteriori p̄cedit cū ſint illi⁹ crudeliſſimi tyāni p̄o
nitio z regimi talit̄ cū tāto r̄iore mācipari. ſz ex qdā eſſentiali
l̄teriori ſadamēto z cauſa q̄ eſt deſperatio de bono. et obſtina
tio in malo. ad quā ſuis culpis exigentibus deuenerūt q̄ſi inco
buati. et qdā iſtinetu diabolico p̄ſtricti et adunati a furore in
ſu iudicio cuius calicē indignatōis biberūt vt in ſinem malicie
et tocius peruerſitatis poſſint ſine intermiſſione z impedimento
currere. et locū ſuo domino diabolo anti p̄o p̄parare. q̄ cū eo
rū male intentōis meſurā impleuerit z oīm rep̄boz et in i q̄
ſe perſonā recipiēs. maliciā q̄ d̄i eccl̄iaz ipugnauerūt ad p̄clm̄
p̄fecerit ita vt ſe ab oibz p̄ d̄o adorari faciat. tūc iſſicet cū dñs
telus ſpū oris ſui. vt ipe cū ſuis mēbz f̄uitutē ſennat punientē
q̄ patientiā d̄i p̄tēpſerūt tā diu ad penitentiā exſpectantis zē

Capitulū.ii. De motiuis per

suadenti v̄ istā sectaz p̄ferenti v̄ fidei xp̄iane. r̄ de mltiplici ge
Motua autē istā sectā. r̄ hūc errorem psuadē. (nere coz
tia s̄ i duplici sp̄e. s̄ n̄afalia r̄ sup̄nafalia. Nafalia duplo
cia. v̄lia r̄ p̄ticularia. Vniuersalia s̄ duplicitia alia dicitur alia
expiētie. Cōiecture s̄ que p̄tingūt a remotis r̄ solū ex audis
Expiētie. h̄o q̄ ex visu r̄ sensu p̄cipiunt De motiuis dicitur dē
abbas Joachi sup̄ illud apo. xiiij. r̄ vniuersa terra ammirata ē p̄
bestiā lez in die suo sic splendū. tā tñ nō desunt pl̄mū q̄ ammirē
r̄ q̄ si titubare incipiūt dicētes q̄d eē credidit h̄ iudiciū q̄ tāta ml̄
tudo aduersat fidei r̄ q̄ ita p̄ualere p̄mittit. S̄ pl̄m xp̄ianos
putas tot milia hoīm dānādi s̄ q̄ si vnus h̄o. putas sine cā p̄
mittit dē illos i tāta exēscere infinitatē. Nec dicētes. miseri ce
ciderūt a fide nesciētes id q̄d scriptū ē. q̄ magnificata s̄ opa tu
a dñe. nimis p̄funde scē s̄ cogitatōes tue. vir ispiens nō cog
noscer r̄ stultus nō itelligit. Cū exorti fuerit p̄tōzes vt fenū
r̄ apparuerit oīs q̄ op̄ant s̄ h̄atē vt intereāt i seclm secl̄. tu autē
altissim⁹ dñe. s̄ h̄o nesciūt stulti q̄ ammirant p̄ bestiā et deserūt
fidē xp̄i idinātes se bestiali p̄rati r̄ trāsēutes ad imūdiāciā et
ip̄ius se p̄fidie heredes faciūt. Hic abbas Joachi p̄it q̄m
oz motia dicitur. p̄mo em̄ sic audiētes potentia ip̄ius thurci
et vicorias ei⁹ tra xp̄ianos r̄ ml̄ca mala q̄ facit d̄tidie ammirāt
r̄ dicūt. Quō tāta ml̄tudo d̄riat fidei q̄ si diceret cū ip̄a p̄itas
sp̄ p̄ualz errorz. r̄ maḡe amata r̄ desid̄ata ab oīb. n̄ ē possibile
q̄ tā multi eā ip̄ugnēt. s̄ vbi ml̄tudo ibi p̄itas. Scdo sic. quō
p̄nt p̄ualere p̄itati cū d̄us semp sit adiutor p̄itarz vel ip̄az tenē
tiū. s̄ q̄ p̄ualēt tenēt p̄itarē. Tercio. quō possibile est q̄ p̄nt sic
ml̄plicari r̄ crescere cū oīs error sit sine s̄udamēto. r̄ sic nō p̄t
ml̄plicari. r̄ Quarto sic quō d̄s p̄mittit vt tāta ml̄tudo trās
seat i p̄tōem cū ip̄e vult oēs hoies saluos fieri. s̄ r̄ s̄ mort
nis v̄ d̄ceptib⁹ r̄ndet ip̄e abbas Joachi p̄ d̄cā psalmiste dicēt
q̄ magnificata s̄ r̄ q̄ si diceret cū ip̄a natura p̄ modico ḡno
p̄suando et nutriēdo in imensuz faciat ml̄plicare paleā et s̄
p̄ulā et tñ i h̄ nō errat. q̄d m̄tz si d̄s p̄ salurē paucoz iustoꝝ
ml̄tos rep̄os patit r̄ supportat. S̄ h̄ nō p̄siderāt ispiētes
q̄ p̄ suis fantasijis et cogitatōib⁹ volūt iudicare de d̄inis op̄i
icomphensibilib⁹. **M**otua expiētie s̄ duplicitia. s̄ v̄lia r̄ p̄t
cularia. De v̄lib⁹ notādū q̄ tēptatōes q̄ s̄ūt p̄ experiētā v̄lib⁹

De motinis p̄suadentiū sectā turcorū p̄ferendā.

vehementi se ingerūt q̄ ille q̄ p̄ auditū r̄ p̄iecturā percipiūtur
de q̄bus iā breuit̄ dēf̄ est. de his at̄ q̄ p̄ visū r̄ experientā sunt
nūc diligent̄ iustendū est. Un̄ p̄ fundamēto matere h̄ p̄sōa
q̄ i moribz extertoribz eq̄lit̄ se h̄nt b̄t r̄ mali lez iequalit̄ētōs
q̄ sic bonis oīa coopant̄ in bonū. ita ecōuersa oīa malī maluz
Un̄ si boni bonis polleāt moribz ad exemplū p̄tū facit. Si
at̄ p̄uis ad custodiā p̄tū interiorz vel h̄ūilitat̄ facit. Rep̄t̄ at̄
bonis moribz ad decipendū. mal̄ at̄ ad corūpēdūz aīos fideli
ū vtunt̄. Un̄ de p̄ioribz. **H**ollū it̄ p̄mones et̄ sup̄ oleū r̄ ipsi
it̄ iacula. **D**escēō at̄ **C**orūpūt̄ bōos mores colloq̄a p̄ua q̄s
em̄ nō dico simplex t̄m̄. s̄ etiā sapiēs q̄s nō moueret̄ p̄ma frō
te vidēdo tātā op̄dem morū in ip̄ iustit̄ibz. **D**ez ei leuitatē i q̄
buscūq̄ actibz r̄ gestibz vestitū r̄ apparatū d̄testat̄ sic ignē. abbōi
nan̄ sic pestē. vidētes leuitatē xp̄ianoz i vestitū r̄ eq̄ratū alijs
q̄buscūq̄. deridēt r̄ eos cap̄s r̄ simeas vocāt. **H**onestū modū
īmo religiosissimū h̄nt in vestitū tā viri q̄ seie tā maiores q̄ ml
nozes. tā curiales q̄ et̄ ipsi rustici r̄ villat̄. r̄ ita cōez r̄ simplice
vt oīno nihil idēcētē v̄ imbōest̄ seu sup̄fluitat̄ vel curiosita
tis v̄ leuitat̄ possit in eis dep̄hēdi v̄ norari. **D**e his at̄ q̄ reliḡ
osiores r̄ d̄uotiores h̄nt q̄d dicā. t̄m̄ simplicitat̄ r̄ p̄formitat̄
r̄ singular̄ appentē r̄ exēplariat̄ oīdūt i actibz gestibz r̄ mot
ibz r̄ vestimentibz vt eos aliquē modū regular̄ ob̄uāt̄ie credēt̄
p̄fectos. **I**n eq̄ratū ecīā r̄ alijs apparatibz nō solū simplices s̄
et̄ ip̄i maḡes in t̄m̄ deuitāt̄ oēs strepitū r̄ rumorē vt nullo mō
aliq̄s eq̄rat equū qui nō ē castrat̄. **I**n vno em̄ exercitū centuz
mille equoz nō audiret̄ vn̄ minim̄ rumor vel strepit̄ alicui
equi. **I**n sellis r̄ in frenis nulla p̄sus curiositas. nulla vanitas
v̄ sup̄fluitas habet̄. **I**n oī apparatū eq̄z tenēt̄ simplicissimū
modū. **N**ullus armat̄ icedit dū ad cap̄ū erēt̄. **S**z oīa arma
eoz i sarcinis deferunt̄ camelo r̄ mulo. nullus discurret̄. n̄
lus cū equo saltat vel tempestat vt est mor̄ xp̄ianoz. **I**psi em̄
maḡnates r̄ p̄cipēs ita simplicit̄ se h̄nt i oībz vt ab alijs dis
ni nō p̄nt. **U**idi regē eūtem ad ecīam p̄ longū spaciū a palacio
suo cū duobz iuuenibus. r̄ h̄ vidi etiā ad balneū eūtem facere
nec reuertentē de ecīā ad palaciū aliq̄s fuit ausus cōitari. i. ee
i platea aliq̄s sibi ausus d̄currere v̄ clamare sic solēt̄ facere
dicere v. uat̄ r̄ b̄mōi. **U**idi et̄ i ecīā orantē nō i cathedra

Capitulum decimum de motibus

vel solio regali s; super terrā substrato tapetacio ad modū ceterū sedente. nec circa eū aliqđ ornamentū suspensū vl' onisū seu extensum. tibi omīno singularitatis in vestimentis vl' in equo vit' quo possit ab alijs cognosci. Uidi eū in exequijs mris sue nec possibile fuisse me eū potuisse cognoscere nisi mihi ostēsus fuisset; h; tristicissime int' dicitū ne aliqđ eū comitet vl' ei occurrat in sua licētia spēali. omitto multa q̄ de eo audiri quō sit affabil' in colloquio de macur' et benign' in iudicio larg' in elemosinis et in alijs actib' suis beniuolus. Un' tres in pera dixerūt eū in trasse eccliam eorū. et sedisse in choro ad videndūz cerimonias et modū officij. Ipi missam corā eo ipse sic volente celebrauerūt et hostiā nō psecratā i eleuatōe demonstrauerūt. volētes eius curiositati satisfacerenec tñ margaritas porcis pdere. Qui et s; dū cū eis de lege et ritu xpianoz colloqū habuisset et audisset episcopū adducē. cui ad omnia suo statui necessaria pmissu sefa uore et auxiliū sine defectu pstiturū. Quis at audies victorias bella et exercitus multitudinem. gloriam et magnificentiā. talem in eo poss; simplicitatem suspicari vel audire nō admirari

Capitulum .x. De motibus experientie et particularibus.

Motus particularia s; duplicia. scz extrinseca et intrinseca. Extrinseca sunt ea que pertinet in pmiss ad iudiciā. Tā tā cū in omībus exterioribus ostendūt se diligere iudiciā. vs quāsi omnia quibus vtunt suspecta habeant eis de imiudiciā nā in domib' eoz in q̄b; ipi cōdēt nullaten' pmittūt vt hēant pullū. l' intrēt canes. et si casu cāis vl' pull' tāgeret scutellā vel olā ex eo apli' nullaten' comederēt. qñ volūt cōdēt pullū. et cū ser vel rī. dictosa ciūt ligati teneri et purū gnū cōdēdū et tibi si qđcūq; aial moreret cui n̄ fuisset iusta gula cū gladio vel ferro et effusus sāguis totalit. nullo mō ad cōdēdū de carnib' ei' ptingeret. De iudiciā at corpali tāta cura maxie ill' q̄ frēc; nāt o rōez q; i vestib' et i corpe mimā maculā nō sustinet. De lotōib' q̄ orōez pcedere dñt infra d; ca. xij. Ea de cā n̄ bibūt vinū nec carnes porciā cōdēt. qz vt ipi dicūt hoiez imudū reddūt nō lomo et s; p' qñtūcūq; pollutōnez natalē aliq; secū pmittit loq

Experientie et particularibus

vel se pmittit ab aliq̄ q̄ntū possibile ē videri. nisi p̄ totalit̄ i aq̄
corpore merfus vel aq̄ perfusus Un̄ p̄t̄ b̄ in citatib⁹ p̄tinuis
vtunt balneis Ubi aut̄ nō habent balnea. aliq̄e secretū locū
p̄paratū h̄nt in domib⁹ suis vt statū aq̄ p̄nt perfundi aq̄q̄ do
mū creāt Hā pollutū q̄m q̄stschumup vocāt per qd̄ norāt imū
dictā q̄ m̄strū execrabil̄ habet apud eos ¶ **D**otua intrinseca s̄z
q̄ ad appetitū ⁊ desiderū p̄tinēt Un̄ p̄mo occurrit magna sim
plicitas eoz quā h̄nt in edificijs eoz ¶ **A**llaz em̄ oīo delectacōz
h̄nt in edificādis ⁊ p̄struendis edificijs siue domib⁹ et licz sint
ditissimi in auro ⁊ argēto et in pecunijs. n̄ om̄ez sup̄fluitatē ⁊
curiositatē ita detestant̄ vt paup̄tatē crederes eos esse p̄fessos
raro ē dom⁹ aliq̄ in ciuitatib⁹ de lapidib⁹ nisi magnoz dñoz
et ecclesiāz ⁊ balneozū. s̄z s̄z om̄nit̄ de lingnis p̄struce ¶ **S**iro
eciā mō icadalizant̄ de cristianis p̄pter edificioz sup̄fluitatem
hij q̄ ea vident̄. cū at̄ narrat̄ h̄ijs q̄ nō viderūt detestant̄ dicen
tes. putāt se illi pessimi pagani s̄z viuere posse Deniq̄ ip̄i mag
ni dñi qm̄ nō sit̄ auocatio ad cāpū. in estate exeūt ad loca ame
na ⁊ nō curātes de domib⁹ habitāt in papilionib⁹. ⁊ insitūt cō
tinuis venationib⁹ ⁊ solatijs ¶ **P**reterea est quedā generatō inf
eos nō ad aliud nisi ad nutrienda et custodiēda pecora op̄a dñs
tenēs modū antiq̄rū patrū ⁊ isti s̄z innumerabil̄ multitudis ita
vt disp̄si p̄ totā turcā vic̄ sufficit eos cape terra p̄ multitudie pe
coz ⁊ bestiaz. nō em̄ curāt de domib⁹ vel edificijs s̄z circueūtes
terrā s̄z p̄moderatē qm̄ exigūt ip̄a pascua ⁊ alie vtilitates peco
rū ¶ **I**n hieme em̄ ad loca inferiora et calida descendūt in estate
p̄o ad superiora ascēdūt loca ¶ **S**ūt etiā ditissimi ⁊ potētissimi in
tātū vt eoz vnus cum familia sua et diuicijs vnū exercitūz ar
mare et expedire possit et tamen habitant̄ in vilissimis tento
rijs et tugurijs. demonstrantes se non esse incolas hui⁹ mūdi
sed peregrinos. et hoc agunt ex quodam instinctu naturali qd̄
christiani propter christum et fidem eius facere deberent ex
voto ¶ **H**unc secundo occurrit simplicitas quam habent in
hoc quod picturas seu sculpturas omnium ymaginum sic ab
horrent et detestantur vt christianos q̄ in his tantum delectāt̄
ydolatrās et cultores demonum vocēt. et i veritate esse credāt
¶ **U**nde dum essem in ch̄so et ambasiatoribus turcorum pro
recipi endo tributo illuc venientibus introductis in ecclesiam

Capitulum decimum de motibus

nostra voleba persuadere de imaginibus. neq̄q̄ acquiescentes sz
omnibus roibus refutat. h̄ solū affirmabāt p̄fuerātes obstia
cia sua. Vos idola colit. Ludētes et̄ p̄pecunia. quocūq̄ mō
vel ḡne ludendi trapsequunt̄q̄ iuenti ignominis afficiūt 7 pu
niri. De illa aut̄ sup̄stite maria xp̄ianoz. p̄ferti in p̄rio italie
de pingendis 7 sculpēdis armis suis 7 scribendis noib; suis 7
signis in tācū gnatio thurcoz est aliena vt nec vestigiū q̄dē inf
eos de h̄ valeat exp̄iri nec vtiū sigill' in l̄ris regalib; siue cuius
cūq̄ alteri. neq; aliquo alio signo q̄ntūcūq; minio. sz imedia
te fide faciūt audito solo noie l̄fam mittent̄. v̄l et̄ i spectro stilo
scribent̄. Quia ḡ talia 7 similia que h̄nt notā sup̄fluat̄ vel sup
litudo. ip̄i vana 7 iutilia et nō necia reputātes abhorēt. Nec
etiā est cā q̄ vsq; cāpanaz neq; admittūt. nec etiā p̄munt
vt xp̄ianūm eos p̄morātes vtant̄. De simplicitate at̄ quā h̄nt
in sedēdo q̄o dicā nō em̄ solū ip̄i rustici vel hoēs plebei. sz et̄ o
nes p̄cipēs magnates v̄l cuiuscūq; dignitat̄ v̄l ordiinis ex
itāt. Ip̄e quoq; impator eoz siue ad p̄medendū siue q̄dēcūq;
aliud faciendū nō requirit scānū v̄l sedilla v̄l q̄dēcūq; fulcimētuz
aliud ad sedendū sz mō pueroz. honestissimo zū 7 quadā decē
tissima p̄positioe. recūbit sup̄ tram. deferēs ip̄i nase oib; eq̄li
ter disponēt. P̄cā eoz vt plurimū est facta de coreo cōi at̄o
fo. v̄l etiā de coreo ceruino nō at̄ofo. rotūditatē p̄ferēs q̄tuor l̄
quiq; palmaz latitudis h̄ns circulos p̄ circuitū ferreos. q̄bz
introduca corrigia p̄ modū burse claudit̄ et aperit̄ 7 portatur
Nullus intrat domū v̄l ecclesiā v̄l aliū locū in q̄ int̄dit sedere
nisi d̄scalcatus. v̄n̄ inhonestuz habet apud eos vt calciat̄. sed
deat aliq; Et vt hoc p̄petēt̄ fiat v̄tū quodā genere planele
laruz q̄bz ligua eoz barbomag dicit̄ p̄fertim femine q̄bz facilliter
pōt deponi 7 it̄z recipi. et p̄munit̄ in domibus siue in eccle
ciis locus vbi sedet̄ strat̄ habet̄ repatijs laneis v̄l cirpis et iū
suis v̄l ec̄ vbi necessitas requirit̄ h̄nt̄ tabulata a terra p̄: l̄umio
ditore v̄l in m̄dicā locoz. Sz de hoc nō taceā licz cū verecun
dia dica quō honeste se habeat̄ extra domū v̄l in p̄spectū popu
li sicut solz p̄tingere in campo ad secreta nase p̄ficienda. v̄n̄ ip̄i
vtunt̄ vestimētis 7 femozalib; multū largi 7 lōgis in anteriori
pte ap̄is. et sic etiā in medio exercit̄ curuat̄ ad terram 7 reice
tis ad intus retrosum. vestimētis prius detractis inferius

Capitulum vndecimum de motibus eorum qui

semoalibus iue aliqua nudatione corporis perficit optis nate:
fra vt vic possit deprehendi vl' suspicari qd faciat Hoc est apd
eos multu' cauet ne ad faciendū hincōt op^o facerentis qd se ver
tat ad meritū quo ipi se solēt ptere orantes. In sup si quis stā
do z erectus mō xpianoꝝ vrinaret vel mingeret p heretico vl'
excoicato ab omibus iudicaret

Capitulum xi. de motibus

que alios attrahūt z eis ipos in suo errore multū pfirmant.

Sunt z aliqua motiua alia que nō solū alios attrahūt s;
etiā in suo errore nō mediocrit^o confortāt z pfirmant. s; q^o
tuoz. Primū eferuoz maxim^o que hnt ad illi^o secte defensiōez
et pugnatiōem Cū qñ sit motio ad pgregandū exercitū cū
tāta pmpurudie z celeritate pcurrūt z cōuentūt vt crederes s;
ad bellū s; ad nuptias iuitari Immo vic pnt expectat donec
veniat tpus exeūdi. s; et ipi pueniūt. s; et si quib; ptingerit eos a
bello vocari magno afficunt tedio Et nō solum illi q scripti s;
sed quasi plures motu pprio ad h currūt z festināt. z ptea nō
multū laborat turcus ad pgregādū exercitū suū. s; solū missis
nūcijs ad psideces designat die z tpus. z illi imediate faciūt p
conizare in ciuitatib; z opidis. z sic in spacio vni^o mensis pue
niūt in ordie s; m q scripti s;. pedestres seorsum ab equestrib;
vnusq; cū suo psidece eodē ordie quo z in cāpo solēt castra
ponere z ad pugnā pcedere. Nec etiā vtunt vexillis. s; ipi cāpi
ductozs p signo hnt lanceā altrā. i summitate hnt dependētes
pilos alie^o color; p qd omēs ad eū pinentes pnt cū cognosce
Et vnusq; eozū vtūt vno tympano magno cū fistula ad iuo
candū suos. z ad pcatandū z puocādū qñ necē est ad pugnam
Et illi vocant cūbāstbi. z vnicuiq; eozū subijciunt centuriōes
pl^o vel minus s; m q requirit exercit^o. z s; ad min^o q tuoz. ad ma
ius decē. z illi vocant ischeribaschi quoz vnusq; pest centū
equestrib; qui vocant czingheri. Iste est ordo in seqstrib; ob
uat. Cū igit reuertunt de pugna vnusq; siue magnus siue p
uuas se presentat registratio qui est vnus de magnatib; vt si a
liquis defuerit loco suo al^o scribi possit Si aut ture^o viderit
se gvari bellū. statim missis nūcijs per totū regnū quartū vl' qui
tū cum expensis remanentiū cogit exire. z iste exercitus vocat

Li

Que alios in errore multum confirmant

Escribtor et cū tāto furore psequunt̄ et faciūt. vt vnus p allo
se offerat. et ille q̄ remanet iuriā sibi fieri credat. Insup̄ dicit̄ se
fecices fore si nō in domo int̄ lacrimas et sputa muliercula. s; in
cāpo inter hastas et sagittas hostiū possint mori. de eis q̄ sic
moriunt̄ nō solū non dolēt s; eos scēs et victores predicat̄ et ex
collūt. **S**ecōm ē victoria eoz. p̄tinua p̄ xpianos q̄ aliq̄s ml̄
tū mouet vt cūm est i. viij. c. s; min⁹ sapient̄ vt infra de interp̄ta
tōe moriuozū patebit. hoc etiā eos ml̄tū p̄fortat et p̄firmat in
ip̄a secta. **U**n̄ victores se noiānt et glānt sic victores totū mūdū
Orat̄ etiā p̄ victorib⁹ sp̄cialiter i om̄ib⁹ p̄gregatoib⁹ suis p̄sertū
in p̄tinuis post comestione grāz actōibus. **S**up̄biū insup̄ et
xpianos scias despiciēdo noiānt et se viros eaz. **E**t vt ad b̄ ma
ḡ ac maḡ incitent. añcessoz victorias describūt decātant lau
dāt p̄conizāt. **T**ercū est eozū maria et p̄tinua agumētatio
nō solū ab his q̄ iuncti at victi adducunt̄. vel qui sp̄dese offerūt
vt d̄cūm est sup̄ in ca. viij. s; etiā de his q̄ inter eos generant̄. **U**n̄
vnusquisq; eoz fm̄ legē p̄r habere. xij. lebitias vxores. ancū
las quot et quātuz plac; sine numero et p̄putatōe. **E**t fm̄ eadē
om̄es filij et fille ac ill arū h̄ntur eq̄lter p̄ oia heredes cū vxorū
filij. **U**n̄ mercatores eoz. aut et; alij d̄ni potentes et vxores
in q̄libet ciuitate vbi h̄nt practicare. habēt vnā domū et vxorē
filios et filias. **E**t p̄ istū mod̄ aliq; vsq; ad. xij. numerū p̄ducūt
numerū vxorū. **P**auci tñ iueniūt̄ q̄ duas vxores i vna domo
teneāt p̄pter iurgii et inq̄rudinē eaz. **H**abet etiā fm̄ eandē
legē libertatē recipiendi d̄mittendi et nō tenendi vxorē q̄n̄ sibi
placet sine aliq; resp̄cū. **U**n̄ ligamen matrimoniū quod ip̄i keb
ni vocant in potestate dicūt esse ipsius viri et non vxoris. **E**t
lic; p̄r solvere ad libitū. nō tamen ligare nisi autoritate ipsius sa
cerdotis. **Q**uartū est multitudo ad eū conuertentiū. non so
lum simplicū sed etiā sapientū de om̄i genere et p̄ditione et dig
nitate hoim. **U**n̄ religiosi et sacerdotibus xpianozuz ad eos
p̄uertentibus meliōrē p̄ouisionē faciūt vt sint exemplū p̄uersi
on̄is aliorū. vñ vidit̄ quendā frat̄r ordinis minorū qui maḡm
p̄uisionē de camera regis habebat eo; q̄ negauerat. **A**udiu et;
de vno fratre p̄dicatorū renegato qui dū contra xpianos in q̄
dam nauigio cū thurcis transisset. instante fortuna maris. cete
ris ereptis nauigijs. ip̄e mercedē sue p̄fidie submerso nauigio

De honestate mulierum thurcorum

Solo in quo ipse erat. eterne p[er]ditio[n]is n[on] imerito suscipere merite
Turci nemine cogunt fide[m] suam negare. nec multu[m] instant de
hoc alicui persuadendo. nec magna[m] estimato[n]em faciunt de his q[ui]
negant Un[de] vidi quendam qui in curia cuiusdam magni domini
puer litteris deditus et tandem optimus sacerdos et pleban[us]
habens uxorem et filios. mortuo domino sine expressione libe[r]
tatis ab emulis v[er]ditio[n]i cu[m] filijs suis expositu[m]. nec diuisum
nisi se ad placitu[m] heredu[m] domini sui liberasset

Capitulu[m] .xij. De honestate feminarum Turcorum

Noc autem nunc dicere volo. Si quis credere voluerit
hi testis erit q[uo]d a veritate vacuum nullatenus esse poterit. Si
enim i[n] recte rationis iudicio a capite procedit qui. quid i[n] cor
pore fuerit. quomodo non dicatur procedere a virozum impu
dicicia vel lasciua quicquid in moribus vxozum inhonestum
vel indecens reperitur. cum teste scriptura. viri mulieris caput
esse comprobetur. Certe mihi magna admiratio oritur. quan
do honestatem quam vidi in femineo sexu inter turcos consue
dero. et impudicissimos ornatus et damnatos mores femi
narum inter christianos conspicio Sed quia hoc quod ibi vel
bi ita vniuersaliter in omni loco thurcie veritatem habet vt pe
nitrus aliud fieri non viderim in omnibus ciuitatibus seu locis
que perlustravi Hoc autem quod inter christianos video n[on]
ita commune et vniuersale est vt vniuersali indigeat reprehen
sione. sed solum quorundam non virozum certe. sed effemina
tozum hominum. qui ita in carnalitate submersam habent rati
onem. vt nequaquam discernere queant quid communi proxi
morum saluti expediat Sed solum modo hec intendunt vt
suis impudicissimis cordibus et oculis satisfacciant in cultu me
triceo vxozum suarum Hec etiam propter hoc excusabiles
sunt quia viris suis hic optime placere sciunt. Hec viris cogunt
obedire in hoc quod obest saluti. s[ed] q[uo]d sic p[ro]p[ter] h[ec] puerbium

Capit. xij. de honestate feminarū turcorum

Omnis mulier fornicatrix. viroz quoque culpa earū culpā excedit dū eaz effrenatā ipudicitia freno discretōis nō dirigūt. Execranda. imo diabolica ipudicitia que qz nō p̄t singulorū mētibz se supponere pollundā. p̄tendit tñ singulorū se ocul' & affectibz igerere p̄stituendā. certe mltō feliciores p̄stitute ilupana r̄solatētes istis ipudicissimis femis. ad p̄dēdas aīas totā ciuitatez circūcūtibz. s̄z o muliez oim infelicissimū gen'. tenes te tenere iura matrimonij q̄ toties adulteriū p̄mitt' quoties collūtuū & pecc' nudatū: oculos nutātes. faciē placidā. cernicē erectā capillos defluētes ocul' impudic' iēcisti. S̄z o tu vir ipudicissime vxor' nō tue solū s̄z oim. O p̄stibulū satbane q̄ tales foūes & nutris laqueū diaboli. nō existimas te redditurū rōem d̄ tot mal. dicente scripta. qui viderit mulierē ad p̄cupiscendū eā s̄ā mechat' est in corde suo. S̄z nūc ad id redeam' de q̄ intētio n̄ra. Eerte viros nō imerito dixerit ipos turcos qui dū q̄libet eorū xij. vxores habere sibi licere dicit. i nullū sp̄alit' eaz amorem suū iordiate trāsfundere oñdit. oibz eq̄liter ad p̄cipiēde & nutriende plis nccitatem vit'. & dū vnū virū duodecī seīs p̄fert docet. illi' infelicissimi gener' vilitatē & creator' sententiā q̄ multari dicit sub ptāte viri eris p̄firmāt. eosq̄ q̄ femias sibi dñari patiunt p̄pter libidis ardore: nō viros s̄z ruffianos pessimos ipi' q̄ diaboli adiutores ad p̄dēdas aīas n̄ imerito esse cēsendos p̄ magna em̄ infamia reputaret' viro apud eos si vxor sua i conspectu viroz sine in domo p̄pria siue extra domū discoopta facie apparere videret. femice oz simplicissimo mō vtunt' in veltitu sine nota aliculus chrisositas' vel supfluitat'. In capite vtūt' mitris suppositis. vel ita vt inoluta diligēt' & decent' mitra. extremitas veli dependēs remaneat ad dexterā faciei. quā si domū extire vel in domo corā viris. apparere p̄tigat statū circūducere et totā faciē velare exceptis solis ocul' possit. s̄z h̄ de om̄ibz et' villanis & simplicioribz dico. In ciuitatibz vero magnū nephas putaret' si vxor alicui' notabilis extra domū nisi tota facie cū subtili serico ita velata. vt ipa alios videre. a nemie at' facies eius videri possit: extire p̄ptū fuisset. Nūq̄ audet femia vbi congregatio viroz appere & forū adire. v̄dere aliqd vl' emere feminā apud eos oīno illicitū est. In ecclia maior locū lōge i viris habet sepatū & sic secretū q̄ nemo p̄t introspicere vl' aliqd

Capitulum decimintertium

mō itrare. ⁊ illū nō oēs s; solū magnorū dñorū vxores. ⁊ nūq̄
amplius nisi in die veneris ad vnicā orōis meridiane borā q̄ a
pud eos solennis ē dec; aliq̄ mō itrare Collocutio viri cū mu-
liere ī publico ita rara ē vt si int̄ eos ad anū effes vix semel expi-
ri posses Mulierē sedere cū marito vel eq̄rare ab om̄ib; babe-
re p̄ mōstro Etā ī domib; p̄p̄is viri cū vxore nunq̄ in acerbis
et motib; vel collocutioe minū iudiciū lasciuie vel ibonestat; d̄
p̄bendi p̄t. ⁊ tanta est maturitas vtroū etiā ī domib; p̄p̄is vt
timor ⁊ reuerentia ab om̄i familia eis exhibent; p̄fert; erga vxo-
res rigor nunq̄ relaxat. Digni aut̄ dñi qz eaz vxorib; suis sp̄
esse nō p̄nt eunuchos ad custodiā earū deputatos h̄nt q̄ cū sū-
ma diligentia ita eas custodiūt vt p̄dictōez viri cuiuscūq; peni-
tus ignorare viderent nisi mariti sui Reliq̄ causa breuitat; trans-
seo Hoc aut̄ q̄i domo' patroni mei vltimi (in q̄ ad. xx. ānos sūt
p̄tinue) a feminis q̄ exptus vidi. longū esset enarrare p̄ singula
Abhilomin? nō p̄mittit me tacere oīno opis magnitudo. Naz
vxor filij q̄ ānis. xx. ī domo eadē trāsegerat. habuit filios ⁊ filias
nūq̄ vlla est p̄ntē patre mariti ap̄to ore vel discoopta facie co-
medisse vel locuta fuisse Et hūc rigorez reuerentie a p̄ma die q̄
hāc domū itrauerat nūq̄ relaxauit nec ī posterū aliq̄ū relaxare
debet Et ista est oīm vna ḡn̄alis p̄suetudo ī sūi statu de gentib;
apud eos. Est etiā aliud quod strictissime obseruant. facto de
sp̄satiōis pacto int̄ filiū vnus ⁊ filiā alteri? nunq̄ āplius spon-
sus aliquo modo audet parentib; vel p̄p̄inq̄s sponse colloq̄ vl'
apparere vsq; ī diem nuptiarū s; declinat ⁊ fugit erubescendo
p̄ficiam eorū quātūz est possibile: hoc idem obseruatur ab ipsa
sponsa respectu parentū ⁊ propinquorū sponsi sui.

Capitulum. xiiij. De motuis supnaturalib; ⁊ sp̄ualibus ⁊ p̄mo de p̄fessioe ⁊ lege turchoz

Professio sup' quā fundata est lex turchoz est ista Laſſla
ba hillalach mehemet erezullach Hoc vult dicere s̄m cō-
munē opionē exponentū Deus est ver? ⁊ mechometus est pro-
pheta ei? mator Dimū opionū difficultas ī isto p̄fessiois modo
p̄sistit Si em̄ se vnus di cultorē esse p̄suadere poruerit. venenū
sul erroris sub sp̄e pietat; facillit' diffundit. hic est lapsus offensio

L ij

De motibus supernaturalibus.

nis ad quez multi impingentes in laqum p ditionis aiaru occide
rur Hec est illa mola asinaria q miltoz collis appensa in bar
tru despatois demersit. Du em simplices audiut eos idola cre
crari. z oem forma vel imagine sicut gebenne incendiu refutare z
vntus dei castu ta stant p fiteri z p dicare no manet aplius de
eis suspitionis locus. Sz z qda de sapientib: caz duratois illi
secte sup alias sectas z hereses illa dixerut esse qz idola detestat
et vnu deu colit Sz h multu i pvide dictu videbit. si de repbo
ru duratoe qd scriptura p memoriet diliget inspiciat Deus em f
pbos ido patient expectat vt in die iudicij eos i plitudine pec
cato z puniat. qs aut hic citi tollit nec p mittit ex sententia agere
h vtqz io facit vt in penis cu eis miti agat Culpa igit clemen
tia expectantis p tenciu repboz. du ad infinitu tendit. qd agit
nisi vt furore iusti iudicis ptra se grassans sine remedio z sine se
uerius in penis vndice ipa expectet z recipiat Quo aut hec p
fessio in p tenciu sit in. c. xvij. dicef. qd aut p tenciu lex h ui p f
sionis h videndu est ¶ Lo is opio fere oiz thurcoz tal est de le
ge eoz dicit ei pmu p pbera magnu cui data fuit lex p mit a do
fuisse missuz. i. moyses cui datus est liber trefit que nos p taren
cu vocam. z oem hoiez q eo tpe ipaz lege obfuafler saluatu es
se Lu aut p successuz tps huana malicia z negligetia hac lege
corrupuifz in hu p uaricat ois remediū elect est scdus p pbera
magn dafit que nos dauid dicim cui dat est lib ezabur que
nos p salteriu vocam. Quo poris mo fuato z corrupto. teta
p pbera magn subiuctus e Jesse. i. Jesus. cui tertia lex cu libro
ingit que nos euageliu dicim missa est. q suis tps omib: ca sa
lutis fuit Ea tadez pcedentiu mo euacuata. qrtus elect est meo
chometus q legem cu libro q alcoranus datus est a do accepit
Que (euacuata) oibus an habit) sola necessitate salutis donec a
lia supuenerit plene z idubitant ab eis p dicit z di habere. Hec
igit lex alcorani pmo in pcepto hz vt eis vtriusqz sex du ad po
uecta puenerit etate extra limites matrimonij vita no ducat Dei
de omnes pari distinctoe ad oredz subfict q qnqz viciu i die. qn
q ad hac depurat hoz z tpsibus pficit. Temp pme oronis e
ortus solis no pputado hora sz accipiendo temp grosso modo
eo q ipi nulla arte hnt pputadi sz solu instinctu naturali de tpe
iudicat Ita ergo ord pma p quattuor erketz duo ezalamat p

Capitulum decimumtercium

scilicet. Erket est geminata inclinatio cum totidem pstratiōibus
czalamat aut est ipa secreta ozo quā facit sededo post qdlibet er
ket cū salutāōe a dextris a sinistris z ipressiōe pacis qm vtraqz
manu i facie obducendo facit. Temp^o scde ozois ē circa meridi
em. que decē erket z qnqz alamat p̄tinet Tercia ozo in declia
tione solis tempore vespertino fit. z ipsa octo erket z quattuor
czalamat habz z Quarta ozo qnqz erket z tria czalamat z in z
temp^o circa occasum solis sibi vendicat. Quinta z vltima reliqua
rū prolitior. xv. erket octo czalamat habet. z post cenā tardio
ri hora celebraf. Prima oratio eozū lingua dagnanias dicitur
Secūda orlenanias. Tercia kindinanas Quarta achlamina
nias. Quinta iaczinanas Has horas vnusqz cū parrochia
no suo z in ecclia propria tenet orare. nisi legitima causa inter
ueniente. tunc aut in omni loco hoc licite facere potest In obfua
tione tempoz eadē est dispensatio vt scz vno tpe suppleat qd ali
o amissuz est Die aut veneris que apud eos celebrz est attent^o
orant. nō tñ abstinēt aut vacāt a quocūqz labore. In ciuitatibz
habet vna solēnis z p̄cipalis ecclia q̄ enemelgit dicit. ad quā i
die veneris pueniūt. tā tpe rex quando p̄ns est q̄ alij principes z
oratiō meridiana solēniter peracta fit p̄dicatio z elemosinaruz
fgallū eiargitio De ordie. hōestate z silentio quā hñt i ecclia
et deuotiōe longū foret narrare per singula. hoc tñ breuiter dico
q̄ quando in ecclesia turcoz eozū silentiū. et xpianozū in sua ec
clesia a tempore orōis tumultuz p̄sideo. magna mihi admiratio
generaf de tanta ordinis permutatione. vñ scz illis i tāta deuo
tio z in istis tanta in deuotio esse p̄t cū tamē contrariū esse debe
re: cā z ratio ipa req̄rit. Habēt z inquisitores qui accusatos de
omissione oratiōis multis afficiūt ignominijs. circūducūt enim
eos tabulā cū caudis vulp̄inis collo appendētes. z nō sine taxa
pecunie dimittūt. maxime si hanc orationis negligentiaz in. xl.
eozū admiserit. habent em̄ triplicet lotionē qua se ad orationē
preparant. prima est perfusio totius corporis cū aqua ita diligē
ter vt non remaneat locus quātus est punctus vnus acus itac
tus ab aqua. alio qm inualida esset lotio ista Et p̄ter hoc solent
frequenter et diligentissime radere pilos in omni parte corporis
excepta barba in viris z capite in mulieribus. quozū pilos ml
to studio lauant. et cū pectinibus frequenter discriminant vt aq̄

De motiuis supernaturalibus

pneetrare possit. Incidunt diligentissime insup vngues manu
um et pedum. Et propter hanc eandem causaz reor eos vti cir
cumcisione, vt inferius dicitur in capitulo. xvi. beclotio vt supra
dictum est in ca. r. post quantumcunq; pollutionis maculam
necessaria est, et vocatur zcoagigrmeg, secunda lotio vocatur ra
ebriat, et est necessaria quando cunq; opus nature exercetur, vel
etia aliquid ventositatis emittit, tunc em in aliquo loco secreto
pudenda et posteriora abluenda sunt Tercia lotio vocat apra
vel abdas, et est necessaria in quinq; sensuum organis. Incipien
do a manibus quibus lotis cu brachijs vsq; ad cubitus procey
dit ad os et nares, deinde abluta tota facie cum oculis transit
ad aures, et manu cum aqua superducto capite descendit ad pe
des, et cruribus vsq; ad tibias ablutis perficitur Hanc lotionem
in omni loco licitum e peragere, et no est necem vt precedat vna
quaq; orationem, nisi forte aliqua imundicia, hoc exigente. Si
aut post prima orationem poterit caueri omnis imundicia, ea
dem die ad omnes orationes non requirit alia lotio, aliqui tamen
pro deuotione et pro maiori cautela ea frequentare solent Ha
bent et vnam lunationem inter duodec; lunationes anni com
munis in qua ieiunant, et quia annus solaria non concordat in
mensibus cum ano lunari siue ebolismo et ipsi hanc pputationez
ignorantes pputant duodecim lunationes pro anno ideo men
sis ieiunij eorum nunc in bieme, nunc in estate contingit. In ip
so autem ieiunij die abstinent ab omni genere cibi et potus. In
nocte autem omni genere ciborum et quotiens placet vtuntur
Habent et vnum pascha in fine ieiunij in quo visitant memo
rias mortuorum suorum ibidem orantes, et que secū portauerit
comedentes et inuicem osculantes dicunt baaram glutiozong,
hoc est veniat tibi bonū pascha, et hec omnia obseruant in secun
do paschate, quod in sexagesima die post primum celebrant eo
q; tunc velin ipso die peregrini eorum in mechie celebrant, et per
agunt ritum peregrinationis sue. Nam magna multitudo de
secta illa, non solum de genere thurcorum, sed etiam de omni
generatione que illi secte deseruit, scilicet Arabes Saraceni et
Tartari qui annua visitant memoria et sepulchru Dechome
ti in loco qui ab eis in eorum ydeomat e mechje nominatur
et e vltra bierlia ad. l. dietas Et n pnt trasire nisi cu cael eo q

De professione et lege thurcorum.

arenosa et aridissima est via illa. Tunc soldan^{us} ad h^{oc} pparatos
camelos p peregrinis ducendis. habent aut xpiani pegrini q se
pulchru Machometi visitauerit in magna reuerencia et repura
tione. et vocant hatschilat et tunc multis privilegijs. Unde et i iudi
cio vni^{us} eorum testioniu p tribus alioz testionijs acceptat. et p eis
specialis fit ordo sicut p victoribus. Et ppter eos duo habent gna
hospitatoriu in oi loco. vnu in vijs et aliud in ciuitatibus. h^{oc} qd in
vijs vocat czeuueczcreij. et est edificatio magna in locis vbi no
sunt habitatores sufficentes ad suscipiendu viatores et pe
grinos. Hoc qd in ciuitatibus est vocat ymarat q st ecclesie edifi
cate magne a regibus et principibus et donate multis possessioib^{us} ita
vt oi die p^{er} fieri bina refectio adueientiu. et pmo pegrionu. scdo
studentiu ad hoc scriptoru qbus refectus si qd sup fuerit oibus in
different distribuit. Et h^{oc} quotidie tpe p^{er} ad h^{oc} et tpe cene. Sac
dotes aut et studentes qbus scripti habent p refectioe obligant
sibi pagere speciale officiu p aia illi^{us} q hoc fundauit et instituit.
Hnt insup gymnasia magna et multa in qbus docent qdaz leges
ciuiles edite a regibus p gubernado regno. in qbus q magis p
ficiunt pmonent ad beneficia ad iudicandu et regendu pplm. et
hnt duplicem gradu. miores q mineschuz vocant. maiores po
muderis. Vni^{us} docti vocant tamina qbus sufficit vt alco
ranu beneficiat et cerimonias q ad ordem et cultu leg^{is} p^{er} tinet. et
in h^{oc} habent puisiones eorum. nisi em sint iudices vel regijstrarij
vel iuriscōsulci q calife dicunt q sibi vacare no pnt. no hntur a
lle puisiones nisi q sint liberi et exempti a puitate et oneribus cois
ppli. Sacerdotes em non habent occupatōem circa cura aia^m
in audientia p^{er}essionu et ministratōe sacramentoru. et visitati
one infirmoz vel sepultura mortuoz. nec habent magna curam
ecciaru cu reliquijs et paramenis. et sacroz valozu et altariu d
qbus oibus nihil habent apud eos. no em pnt pollui eccle eozu
vel pdere scitate qua no st p^{er}secute. nulla ei differentia sacerdo
tes eoz a coi p^{ro}lo. nec eccle eoz a domibus coibus hnt. Oronu
numeri pnt sacerdotes vt alij sine omiffioe laborz iplere no ei
vacat meditatōibus vel studijs s^{ed} solatio vxoris et cois fa
mille. iumetoz et possessionu. mercacie et vsure locis et venatōi
bus. auibus et cantibus venatorijs de qbus oibus et silibus nihil
eis illicitu nec p^{ro}bitu. q^{ui}ta em lex tales et sacerdotes. et qual

Capitulum decimumquartum de motiis
em lex. tales et sacerdotes .et qualis cultus tales ministri De
bis que dicenda essent excederet mensuraz calami ⁊ carte. sꝫ
hec breuissime perstrinxi vt da rem occasione reliqua inquirere
di ⁊ diligentius perscrutandi. pudet em ⁊ redet me me dicere
que de hoc vidi et audiui in particulari.

Capitulum decimumquartum

De motiis supernaturalibus et religiosis

Sanctus Augustinus de ciuitate dei li. xx. c. xix. de signis
et prodigijs mendacibus loqns dicit q signa ⁊ prodigia duobꝫ
modis dicit mendacia Uno modo qz decipiunt sensus hominis fraude
⁊ arte diabolica vt credat fieri qd in veritate non fit vt si ⁊ fatasma
Secundo modo qz irabunt credentes ad mendacium. vt. si. credat fieri
fraude diuina qd diabolus facit vel vt credes sibi fieri p salute
qd ad damnationem fieri iustat Un q ignis descendit de celo ⁊ p
buscat familia ipsi iob. non erat mendacium licet fieret oparte ⁊ dia
bolica deo pmittente Itz igit modus credendum e vniciqꝫ fideli
prodigia ⁊ signa innumerabilia mendacit fieri p religiosos ipoz
Turcorꝫ. ita in vita coru qz est p mortem. na rata est potentia dia
boli eis vt potu vident ⁊ taboli incarnati qz be ies. fm ei draz
qua hnt in habitu exteriori. later etiā ipa diabolica frus i eis
qda em in eis pferat maximā patientiā. ⁊ isti exteri non possunt
aliquem habitum. sꝫ nudi iccedunt. solum coopertes virilla. Et
i ista spe religiois iueniunt aliqꝫ tate pfectis vt qsi ipa sibi
sunt. vt nihil exteriorꝫ ipa sibi sentire valeat. na i maxis frigo
ribꝫ hyemis ipi nudato toro corpore iccedunt. ⁊ non sentiunt. ⁊ hoc
sunt in calonibꝫ estatis Itz sue pbarois rōes ⁊ patientie firmitate on
dunt i varijs stigmatibꝫ ⁊ bullionibꝫ acatricibus icisionu corporum
suoꝫ. na si qis pbat voluerit sibi appere igne vel icidere car
ne cū gladio. q oia tā tū sentit ac si lapidi gne appores l lignū
gladio incideres Alij et eis magnā pferunt firmitate ab stititē. de
illis dicebat q ad tāā pfectōem pueniunt aliqꝫ vt rarissime cibuz
⁊ potū sumāt. aliqꝫ aut ⁊ magis pfecte sine oi potu ⁊ cibo corpa
li viuūt Alij magnā pauprate hnt ita vt oi non ibul d terrenis
cogitantes neqꝫ curātes dicant. nec in crastinū aliqd retinētes.
Alij perpetuū silentiū tenēt. ⁊ mutoꝫ noie ⁊ zarmularū nūcupatū
nullā cū boibꝫ puerfatioꝫ agūt. ne ad loqnduz p uocent. qru

Supernaturalibus et religiosis.

vnū videre potui nō sine admiratōe Alij visibz alij reuelatōibz varijs itz donati. alij rapti. alij extases supnatales hnt. Et fm hoc nullus est inter eos q nō seqtur aliqd experientie spūal p qd pt haberi certa plectura et euidēs indicū q sit de nūeror ordie dermschler. h em est nomē oim i tali statu degenū. Et fm p̄tate ipaz experientiaz spūaliū v̄l supnataliū. etiā differūc in habitu et i mō viuendi. nā vnūq̄sq̄ portat signū sue p̄fessio. Si em videret aliquē in capite deferre pennas denotat eū meditatōibz et reuelatōibz deditū esse. Si portat habitū p̄statū variorū colorū p̄chis. significat paup̄tate. Illi q̄ in aures portat. in auribz significat se obediētes esse in sp̄itu propter raptus frequentiam. Portantes cathenas in collo vel in brachijs denotat violentiam vel vehementiā quam habent in extasi. De patientibus superius dictum est q̄ nudi ābulant et sic de alijs multis. Varios etiā modos tenent viuendi. Illi enim qui minus impediti sūt in spiritualibus scilicet in raptibus et alijs communem vitam ducunt et habitant inter homines. alij p̄ seorsam habitant congregati per modum ville. alij etiā solitarij in nemoribus et solitudinibus vitam ducunt. alij in ciuitatibus hospitalitatem exerceutes quorū domus tekije vocant. Recipiūt hospites saltem ad quiescendū si non habent vnde reficiat. alij ex mendacitate cōtinua viuunt. alij in ciuitatibus portantes aquam cu3 vtribz de meliori aqua que ibi reperitur et circumueītes ciuitatē oīmbz prebent ad bibendū recentez aqm et nihil mercedis petūt. sed solū sponte oblatū recipiunt. Alij habitantes circa sepulchra noīatorū sanctorū et custodientes et deuotis oblationibus populi viuētes. Vtrū aut oēs v̄ores habeāt p̄cipe nō potui eo maxie qz de lege turcorū que h̄ p̄cipit. ipi nō curāt propt̄ opinionē iporū ab alijs differentez de quo infra dicit capitulo. xx. Nō ei ofernāt alias cerimic̄tas legis in ordibus et lotionibus et alijs similibus. Ea propt̄ est quia si fora altaru3 virtutu3 in eis sup̄natale exerceatur vt dictum est. credendum est q̄ etiā prodigium continentie nō debz deesse. Nā illud magnū portentū de quo magnus inter eos est rumor. et dicit̄ plures conceptos esse et natos sine virili semine. qui nefes ogli dicuntur. de quibus etiā in sequenti capitulo d̄ sit mentio. Credendum est fieri per feminas non cor

Capitulū xiiij. de motiuis supnaturalibus

ruptas carnali corruptōe. pōt. n̄ eē q̄ ip̄e m̄fes tallū sint vxo
res religiosoꝝ. 7 p̄pter pdigū crinētie eoꝝ nascant̄ eis filij mō
no natali s̄ mō alio diabolice dispensatōis boib⁹ occulto. Uñ
p̄ hoc ip̄is turcis nō videt̄ insolitū q̄nod xp̄iani dicunt̄ imo
ip̄i met̄ dicūt 7 cōfiteñt̄ xp̄m ex maria cōceptū 7 natū sine hūa
nosemic. quōd cūq̄ hoc fiat. licz sit insolitū 7 mirābile auditu nō
tamē impossibile videbit̄ diabolice potētie si cetera ei⁹ opa inspi
ciant̄. q̄ in eis 7p̄ eos operat̄ Agūt̄ ip̄i religiosi eoꝝ q̄sdā festiui
tates v̄l p̄pter vota p̄l. eis oblata. vel p̄p̄ p̄decessoꝝ. mēorias
vel etiā propter cōez p̄lī n̄citatē scz p̄ pluvia ipetrāda v̄l sere
nitate 7 b̄mōl. tūc p̄ueniūt 7 gregant̄ om̄es q̄ s̄ in locis p̄p̄in
q̄orib⁹. 7 sit p̄mo oim̄ cōis reffectio. occidūt̄ em̄ aialia si b̄nt. si n̄
habēt̄ faciūt̄ de legumibus v̄l riso f̄m facultatē suā cibaria q̄ll
a p̄it. 7 p̄pleta f̄fectōe. ille q̄ p̄mus ē inter eos accēpto r̄ym p̄ao
fcit̄ modulatōez. surgēt̄ ceteri p̄ ordinē icēpiūt̄ ludere. vocat̄
aut̄ festiuitas eorū machia. acludus ezamach q̄ sit q̄dā toa⁹
corpis regulata 7 bene modificata agitatōe cū honestis et dig
nis et valde decentibus oim̄ mēbroꝝ motib⁹ f̄m modulatiōem
mēsure instrumētū musici. ad hoc p̄ueniēt̄ aptate. et in fine per
modū p̄iginis q̄dam motu velocissimo circulariter rotatione
v̄l reuolutōe. in quo tota vis ip̄ius ludī cōsistit. nā feruentiores
eoꝝ in tāta velocitate reuoluūt̄ur vt nō p̄it̄ v̄t̄ sit homo vel
statua discerni ab intuentibus. 7 ostendūt̄ se in hoc q̄si supnata
lem agilitatē corpalem habere Et licz aliq̄s possēt̄ eos imitari
in ceteris ip̄ius ludī gestibus. in isto t̄m reuolutiōis actu n̄cō
eos q̄nrūcumq̄s apt⁹ 7 agilis fuerit pōt̄ aliq̄ten⁹ imitari Post
q̄z igit̄ singuli luserunt. surgūt̄ oēs simul. et cōfuso ordine ludūt̄
emutēt̄es q̄sdā 3 imp̄cationis voces. p̄ salute eorū qui eis vota
sua vel elemosynae largi s̄t̄ Urunt̄ et̄ q̄busdā cēmōialib⁹ a
p̄decessorib⁹ suis sibi tradit̄. q̄ eos dū in raptu v̄l in extasi crāt̄
in spiritu locuti s̄t̄. q̄ suauis sunt faciēdie 7 ritib⁹ marice plati 7 fa
cilit̄ mēterēt̄. 7 f̄m materiā de qua tractāt̄ v̄l longiores v̄l
breniores existūt̄ Aliq̄ em̄ sex p̄sus. aliq̄ octo vel decē. aliq̄ plus
aliq̄ minus p̄tinent Et trahūt̄ oēs cēmōnias leḡ turcorū et
ritus ad sensū spiritualē quorū ego magnā habui copiaz tamē
in script̄ q̄ mente et delectabar in eis eo q̄ magis christiana 3
religiōē confirmāt̄ q̄ t̄burcorū Unde sacerdotēs eorū non

accipiunt eos ad auctoritate dicentes illos q̄ eis dixerunt nō in-
 tellerisse q̄d dicerēt. qz in raptu vel extasi positi ⁊ extra sensum
 constituti erāt dū eis dicerēt. Qñ igit̄ ipi fligiosi s̄t iter hoies vn̄
 q̄sq̄ sue p̄fectōis v̄l p̄fectōis signū ondere conat̄. ⁊ int̄ cefos ac-
 t̄ sue on̄siōis nullus est tā puocatiu⁹ deuotōis v̄l feruor̄. sic̄ ip̄
 se ludus eorū supra dicit̄ nec carz mysterio. nā ⁊ sci p̄phe antiq̄
 r̄ b̄mōi ludis v̄reban̄ i suis festiuiā officijs. sic̄ habet̄ d̄ dauid̄
 q̄ ludebat̄ añ arcā dñi. ⁊ de ml̄tis alijs veteris testamenti. Dū
 ei q̄daz eorū in domo n̄ra hospitare p̄ cenā surrexit ⁊ precixit
 se ⁊ incepit ludere. ⁊ dū se reuolueret audiebāt q̄dā voces ex ip̄o
 sonātes ita q̄ om̄es q̄ in domo erāt attōit̄ ex ammiratōe vix po-
 terāt a lachrimis continere. Illa vice q̄dā eorū dū eēmus in cena
 repēte raptū icurrūt. ⁊ totaliter extra se vsu oim̄ sensuū destitut̄
 q̄si mortu⁹ sedebat. n̄ mouebat̄ v̄l sentiebat. sepi⁹ at̄ apud eos
 hospitates de f̄mōibz sup̄ dicit̄ solatōem p̄bebāt audient̄. b̄
 Sūt em̄ tāte exēplaritatis in oibz eorū d̄cis ⁊ fact̄. i moribz ⁊
 motibz. tantā p̄ferentes religiois ostētiem. vt nō hoies s̄z āge-
 li videant̄ eē. nā i facie eorū q̄ndā spūal̄ rep̄ntatōis notā h̄nt vt
 si nūq̄ āpli⁹ vidisses eū. q̄ sol⁹ vultus ituitōe eū statī cōḡscere
 posses. S̄z qz sat̄ de exteriori appēntia eorū locuti sum⁹. Nūc
 vltio videam⁹ si possum⁹ fruct⁹ p̄ q̄s eē cōḡscendos tales iter⁹
 saluator̄ s̄t. Dar̄. viij. q̄s em̄ voluerit d̄cā eorū ⁊ facta puat̄
 et i p̄tūlari p̄scrutari tātā in eis iueniet̄ ab̄ltōem p̄p̄ie reputa-
 tōis. ⁊ tātū spūal̄ sup̄bie venenū vt h̄ q̄d̄. āgelū sath̄ae se trās
 formare i angelū lucis. p̄p̄. e de ip̄is p̄t̄ intelligi. Nā ipi dicunt
 se p̄re ceteris a d̄o electos. ⁊ q̄si aicos dei se ab oibus debere ho-
 norari. dicūt se grāz dei sp̄calit̄ ab alijs ⁊ p̄re alijs p̄secutā. ita
 vt nemo possit saluari nisi mediāte grā eorū. ⁊ p̄p̄ h̄ dicūt vota
 et elemosynas toti p̄pli debere sibi. vñ si et̄ eos aliq̄s i modico
 offenderit statī vindicādo indignatōem dei sibi ip̄recant. Qui
 dā em̄ eorū dū ad hospicandū veniss̄z i domū cuiusdā diuit̄ in
 p̄tibz ill̄ vbi ego erā nō longe distās a villa n̄ra erat dom⁹ eius
 dē diuit̄. q̄ dū circa pecora occupat̄ cū familia qz t̄ps erat plu-
 uiale uō attendisset hospiti f̄m̄ volūtate eius. Ille imediate de
 domo exiēs vociferādo ⁊ ip̄recādo eis indignatōem dei recessit̄.
 Eodē āno in tātū vindicta dei secuta est vt i domo illa nec de
 bōibz nec de pecoribz aliq̄d remāserit q̄n om̄ia iterierūt. ⁊ hoc

De Prodigijs Signis et mendacibus

de multis alijs audiri factū. vñ multū cauet ab oibus ne i aliq̄
offendant fideliter igr̄ considerādo. iste nō s̄z̄ p̄ditōes amicorū
dei q̄ vult oēs hoies saluos fieri. s̄z̄ ipsius diaboli q̄ nō q̄rit nisi
p̄dere De hac at̄ materia adhuc aliq̄ suz̄ dicurū. i sequenti ca
pitulo. hoc solū addere volo q̄ om̄ez maliciā z̄ versutiā diabo
lice fraudis. oēm ventq̄ neq̄cia art̄z̄ ei⁹ ad p̄dendas aias plenū
fime in istis reprobis reperiri nullatenus dubito.

Capitulum xv. De motuis supernaturalibus. p̄ digijs. signis z̄ mendacibus.

Iter ceteros hui⁹ secte. q̄ post mortē signis. et pdigijs et
mendacibz̄ claruerūt. z̄ adhuc quotidie clarēt est vn⁹ prin
cipalis q̄ magne reputatōis z̄ veneratōis habet i tota thurcia
cui nomē Sedichasi qd̄ interpretat̄ sc̄tus victor vel victoriosus
inter sc̄tōs cuius sepulchrū sacrum ē inter fines othmani z̄ chara
māi et lz̄ isti duo frequent̄ iter se discordias habeāt z̄ vn⁹ inuadat
terras alteri⁹. nemo tñ est ausus aliq̄n a p̄p̄ inq̄re sepulchro ei⁹
vel terris ei⁹ p̄inq̄s aliq̄d mali inferre. q̄ sicut sepe exp̄ū ē q̄ au
si fuerūt facere s̄. magnā in eos securā eius vltimōez fuit. Et il
la ē iter eos oim̄ cōis opio nūq̄s aliq̄ue fraudatū desiderio suo
Debis q̄ ip̄lorāt eius auxiliū n̄ q̄cunq̄ necessitate. p̄maxie at̄
in bellorū factis z̄ negocijs pliorū. z̄ s̄ p̄bat magna multitudo
votoz̄ in oī gñe aialiu z̄ altaz̄ rerū z̄ pecuniarū q̄ annuatiz̄ a r̄ge
et p̄ncipibz̄ z̄ toti⁹ vulgi cōiter ad ei⁹ sepulchrū deferūtur. maxi
ma namq̄ fama et estimatio habet de eo non soluz̄ iter thurcos
sz̄ etiā in om̄ibus huius secte nationibz̄. Debis at̄ signis z̄ pdi
gijis hoc dicere volo q̄ maior celebritas habet de eo iter om̄es
machometistas q̄s habeat de sc̄tō Anthonio iter xp̄ianos Et
est alijs vocatus Harschpettech q̄ interpretat̄ quasi adiutoriu
peregrinationis qui etiā multū inuocat z̄ venerat̄ marime a pe
grinis qui eius auxiliū frequenter experiri dicunt̄ Alius dicit̄
Aschpassa q̄ ab amore nomen habz̄. et d̄r quasi patron⁹ amo
ris qui in matrimonio ex̄itibz̄ sicut in partus piculo vel h̄nde
plis desiderio v̄ discordantibus marito cū vxore z̄ plibz̄ talibz̄
necitatibz̄ opē ferre d̄r Ali⁹ van passa discordantibz̄ p̄fociniū
p̄cordie pfert. de q̄ dicebat q̄ q̄rentibz̄ se nūc iuuenis nūc senex
appebat Scheych passa sturbarz̄ z̄ tribularz̄ solatio cōsolz̄ In
illis at̄ p̄tibz̄ vbi fieri m̄lri fuerūt oliz̄ q̄ p̄ sc̄tis habebāt quorū

Capitulum decimumquintum

noia nesciunt. nihilominus sepulchra eorum hñtur in i mag venera
tōe. nā si p pluuia hñda vñ serenitate psequenda. vel p qñqz alia
nñ cōtate sollicitudo icūberet. oueniūt sup sepulchra eorum z vov
ta sua z orōes faciētes magz spē exauditiōis sue reportāt qbus
ego sepius iterui cū eis ca bñdi aliqd boni de his q portāt ibi
ad comedendū In illos āt duo sñ qz noia sciuntqrum vnus
goi vel mirschin. alter barischū passa nuncupatur quoz mira
gesta narrabānt i eisdē pñibz maxie circa custodiā z pñatōez
pecorū z altoz aialū. sñ pñpue illius qui dñ goi vel mirschin
de quo ipa dñā mea sepissie mibi narrabat q magna bñficia
ei? psecuta fuissz circa custodiā suo z vituloz. vñ ānuati ei certā
qñtitate butiri vouebat z reddebat addidit ec dices Si qñ ob
liuicoz votū reddere statū dānū aliqd icurro. sñ et mibi pñuade
bat vt eū iuocare dñ in pascēdis ouibus lupū haberē infestum
Sñ nec silētiō p̄ereudū estimo q dñs meus sepissie solū? erat
narrare. Dicebat em̄ q cū vno dieruz vnus taurus suus de ar
mēto de sero ceterz veniētibz p̄cudibus de fuissz statū vt ill' pñibz
morz ē puocat' oibz vicinis p modū venatiū vnusqz cū p̄ba
retra et arca z canibus ipō sero trāseūtes ad p̄pñqōia loca silu
uarū nullū penitus indiciū iueniētes reuerfi sñ In crastio eodē
q̄ pus mō plustrātes oia loca pascuo z nñ oio p̄fecerūt. die scia
cū tā ad vesp̄scēte die fatigati z oi spē frustra i r̄uertioe s̄ito i
opiate dñs me? dñsus ad se mēte qd dā votū p̄cepit. s. q. p amo
scī goi vel mirschin si iumētū r̄p̄tū fuissz vnū panē calidū qz ip̄l
p̄stama vocāt butyro supposito cū p̄grinis cōedere vellz. ad
buc eo cogitāte ista. s̄ito p̄cursus cū clamof excitāt z ecce tau
r? herēs cornibz i qdā arboze furcata iuenit. z eo mirabil' qz p
r̄duū locū eūdē iqrēdo p̄trāscrāt nec possibile fuissz a ferz saluū
potuisse remanere. Cū dñs me? votū qd p̄cepit oibz r̄tulissz. i
st. i. p̄ore p̄ue. si dō grās agētes z merita z nomē goi vel mirschī
extorollētes cuz leticia z gaudio fuerētētes nō solū de tauro inē
to s̄cē miraclo qd expti sñ. Est z ali? cui nomē chiderelles q̄ p̄
cipue viatoribz nccitatē patiētibz solz eē auxilio. cui? ē tāta estia
tio i tota thureia vt vix aliqz iuciat q̄ i nccitate auxiliū ei? nō sē
serit l' assētiēte narrare n̄ audierit. iste solz appere i forma viato
r? griseū equā i fidētis z statū viatorū nccitatē patiēti s̄bueire siue
cū iuocauerit. siue ei? non i grās se dō p̄m̄dauerit vt a plū nar
rātibz p̄p̄tū ē Sñ alterius p̄digii narrare me p̄p̄ellit euidentis

De Prodigijs. Signis et mendacibus

fitas qđ narrabat ab his qđ de eius cognatōe adhuc supstites
erāt. fuerūt ei qđaz tpe religiosi loci illi⁹ qui nob vicin⁹ erat dis
famati p suspicionē de quodā tradimēto p regē facto. sup qđ nro
mis indignat⁹ rex omnes igne oburi mādauit Ille at qđ int⁹ eos
pmus erat. dū p excusatōe r satisfactōe sua r suoz. nequaquā
eū placare potuisset. factā ptestatōe sua r suoz. inocētie corā dō
īpe corā rege pmus ardentē oburēdus intravit furnū. r quiscqđ to
tū icendiū circa eū refriguit oīno illelus remanēs furore regis
mitigauit. seqđ cū suis a piculo mortis eripuit et posteritati sue
nec nō r vniuerse genti illi⁹ lecte solēne exemplum dereliquit Lu
lus planelle qđ cū ipō in furno ab icendio itacte remāserāt p tel
timonio pūitatis. adhuc hodie i eisdē ptribz repositae hñt Taceo
de inumeris gestis qđ audiuit ab vno qđ adhuc viu⁹ in corpore. nō
lōge a ptribz illis vbi ego. erā. qđ tate erat fame vt qđ in omni loco
vbi essz puentio vel gregatio hoīm. de ipō tal⁹ erat rumor qđ
de omibz rebz occultis tā māifesta iudicia dabat r marie de re
bz pdictis vel furtiz ablatiis qđ omnes latrones r fures illi⁹ tpe ppe
eū exterminati erāt nec aliqđs audebat appere. r licet mltas isidi
as ei fecissēt tñ oīno nihil nocere poterāt Et qđ multo mirabi
lius est pluribus ad se venientibus prius ipse occulta mentis eo
rū corā eis declarauitqđ ipsi ea sibi retulissent. quē r ego ppter fa
me magnitudinē videre decreuerā post adeptā libertatē. nūbilo
min⁹ ppedi⁹ recedendi sollicitudie qđ mihi tūc istabat. r ancteta
te difficultatē in exeūdo et euadendo Ista r alia mltā qđ audiui
neglexi videre. forte dō sic disponēte qđ mag⁹ credo. qđ talia vi
dere r curiosi⁹ pscrutari sine dubio magnū detrimentū fidei pte
iferre De his at que neffes ogli dicūt. sic sup dixi. quoz semp
duo vel tres i illa ciuitate magna qđ bruscia vocat dicūt hñi qđ
capilli vel de vestimentis eoz aliqđ receptū: oēm infirmitatē re
pellere dicebat. Dicere pla cā breuitatis omitto Dicunt em̄ ta
les pdigiose nasci. l. sine virili semie et p oīs tota eozū vita r ac
tio sup natural⁹ r mirabilis credēda est. de quo etiā in precedē
ti capitulo aliquō vel modicū dictū extat.

Capitulum. xvi. vtrum moti ua aliqua sunt sufficientia ad auferendum christiano fidem

motiua turchorum auferentia xpi pnd fidem

Jaũt aliquis mihi diceret qd te mouit vt de fide xpi du-
bitares ⁊ forte negasses nisi misericordia dei te p̄suasit. Bre-
uiter rñdendo ad historiã mee infelicitatē quã i. plogo narrare
icepi ea q̄ huic q̄oni p̄gruere vident̄ adũgerez. nã a p̄mis meis
ẽptoribz me dienopoliz emptũ mercatores vltra marini i q̄dã
ciuitate q̄ burgama vocat̄ cuidã villano vendiderũt cui⁹ mihi
crudelitas ad h̄ p̄fuit vt celeri⁹ agerẽ p̄ libertate p̄seq̄nda. horo-
rozẽ illi⁹ secte mihi iducens ⁊ infide xpi me p̄solidãs. licet lōge
me abductũ aspicerẽ nihilomin⁹ de dei adiuto no ñ desperã
fugã ire nõ distull. Lũ igit̄ p̄ p̄mã fugã mihi iuero ⁊ ad domũ
f̄ducto. furore p̄ceptũ r̄p̄mẽs pep̄cisset miando. si 2o fugerẽ du-
plicis vindicte me expectare rigore. me q̄ magz mori q̄ viuere
obtabã nõ solũ nõ terruit s̄ etiã ad sc̄dam fugã citi⁹ agendã p̄
uocauit. de his at̄ q̄ mihi p̄ fugã sc̄daz fecerit h̄ solũ dico q̄ nõ
solũ ea q̄ minat⁹ fuerat p̄fecit. s̄ om̄ia q̄ citra mortẽ fieri p̄nt sine
aliq̄ misericordia pegit crudeliter. nec a vincul̄ absoluissz me nisi
due sorozes ei⁹ carnales p̄ me iteruenissent si dẽq̄ iussissent me
ãplius nõ fugiturũ. Nec om̄ia p̄tinẽs nec iã dubi⁹ de crudeli-
sima morte. si p̄ terciã fugã merepissent nõ lōge post cuidã de
mercatoribz simulat̄. de q̄bus mentõem feci superi⁹ me sponte
tradidi. q̄ me de ip̄o liberatũ i sp̄acio q̄tuor mensũ de loco ad
locũ tr̄ibz vendidit vltibz. ⁊ tãdez in locis remotissimis dimisit
p̄terea i isto medio q̄ncz ani transferũt. Dũ igit̄ oẽs modos
fuglendi cũ maxis pericul⁹ ⁊ imen⁹ laboribz p̄bassez post vltiaz
fugã q̄ erat octaua i ordie fugarũ quã feci i domo vltimi dñi q̄si
oĩ spe libertatē frustrat⁹. ⁊ a deo derelict⁹ cepi itra me cogitare
et fatigat⁹ atq̄ fract⁹ q̄dã mō in anio hesitare ⁊ dicere. vere si
deo placuissz illa religio quã hacten⁹ tenuisti. vtiq̄ te nõ derel-
quissz isto mō s̄ auxilio tibi fuissz vt liberat⁹ ad eã fueri potu-
isses. S̄ qz oẽz liberãdi viã tibi obstruxit. forte magz sibi placz
vt illa derelicta illi secte adberas et in ea saluus fias. Et extũc
neglect⁹ ozoibus ⁊ psalmis quos mihi tibi scripserã ⁊ frequenta
uerã. inecpi addiscere ozoes et ceremonias eorũ ⁊ frequentare
diligenter q̄ntuz potui ⁊ quãtuz p̄misit oh⁹ fuituz. ⁊ hoc magz
nocte ⁊ occult̄ eq̄ de die Lep̄t̄q̄z int̄ cetera doctrinas religioso-
rũ (de q̄bus superi⁹ mentionẽ feci) diligent̄ ruminare. q̄ cerio-
mas ⁊ legz ritũ ad sensuz sp̄ualẽ trabũt. et q̄dã mō religionem

motiua turchorum auferētia xp̄iano fidem

xp̄i appbant et p̄firmāt. Frequēs igit̄ illaz r̄uatiō. tandē elaps̄
in hac mea fluctuatōe sex vel septē mensibz: subito vna diez dō
auxiliāte mentē meā mutauit. ita vt dimissis oibz secte illi? rit̄
tibus icepi p̄stinās orōnes meas resumere. et fidez catholicā q̄
si p̄ditā et recuperatā dragmā fortius amare et p̄stātius tenere
et diligentius q̄ p̄us fecerā custodire Illos igit̄ xv. ānos quos
ibi postea trāsegi vsqz ad libertatē ita firmatus p̄māli. vt nullū
motiū siue iterius siue exteri? me p̄turbare potuit. oia em̄ q̄ p̄
h̄ audiebā v̄l videbā nihil aliō q̄ deliramēta et illusioēs diabo
li iterpratus suz. **O**e ista igit̄ modica fluctuatōe in tantū p̄fec
tū vt si centū ānis iter eos manere debuissēz nullatenus mot? fuissēz.
nec de religioē xp̄iana aliq̄d dubiū admisisēz. auxiliāte diu
na clemētia. **E**t h̄ igit̄ exemplo vnusqz p̄pendere p̄t conclusōz
nr̄e questiōis. q̄ oia motia p̄nt aim fidel̄ xp̄iani deo ad p̄fectūz
suū hoc p̄mittēte aliq̄luter p̄turbare. Et fide at̄ xp̄i auertere nul
latenus p̄nt. nec sp̄e salutis adimere. mea ei turbatio nō fuit p̄p̄
despatōem salutis s̄z libertatis. **E**redebā em̄ deo placere vt legez
illā tāqz remediū salutis āplectere. ex q̄ ab aliā me sepauit. et iō qz
illā dimissi icepi aliā amplecti. et in ea salutē inq̄rere. **N**ō sic ip̄ re
negati nō sic faciūt. nō em̄ alicuius motiū seducti fallacia. s̄z p̄
pa uq̄tate et malicia iuducti fidē negāt. nec illā vt obfuer̄ istā abij
ciūt s̄z sic istā h̄ nisi fictē tenuer̄. sic nec illā nō intendūt obfuarē
s̄z quia in ista (q̄ strictioris est obfuarē) sentiūt sibi ad p̄petrā
dū maliciā suā obstare remorsuz p̄scientie: ad illā q̄ largior est
se p̄ferūt. vt libertatē malicie h̄ntes vel amē sue dānate. s̄z i. ad
ducendā vitā in om̄i ḡnē vicioz: possint p̄tingere at̄ finē totū
diabolice neq̄tie. ad quez secte illius error plenissime p̄ducti.
nequa q̄z cū d̄us veritat̄ auctor p̄mittit aliq̄ sp̄e salutis ba
bentē. derelicta p̄ritat̄ via errori adberere. **N**ā si aliq̄s xp̄i fidē
p̄ motiua iuductus. vel tribulatōe et angustijs coactus negat̄ de
beret multo maḡ. ego negassēz. qz ea tantū exp̄tus suz quātuz
possibile ē aliq̄e posse experiri. **N**ec rep̄ri possibile ē vnq̄s ali
quē xp̄ianū fidez negasse cū nō solū fortes et virilis erat̄ s̄z et te
neras p̄ḡines et p̄eros exaiatos exq̄stissimis tormentis fidem
xp̄i vsqz ad mortē p̄stātissime cōfessos firmiter tenuisse. cotidie
legere et p̄dicare audiam? q̄d dicat autoritas Abbatis Joachiz
sup̄ apoca. c. xxiij. sup̄ isto q̄s silis bestie etc. **M**ulti inq̄t q̄ bicat

Capitulum decimumseptimum

In terra t'la i illo die tribili fragent z dissouent a ppage fdei p
cussi timore Non em videdebit illos posse sustinere flagella q
positi in pace eccie nequeit vl leuissimā p'ueliā pati. Dicant g
q's silis bestie zc. Prius despabūt de victoria q's puciat ad bel
lū. z terrū a voce bestie pdent fidē quā ianiter z fice pacē tpe te
nuerūt Et iohes i canōca sua Multa nob exierūt. sz nō erāt
ex nobis. si ex nob fuissent nobiscū vtiqz permāssent. māfeste
oñdens q' fidē xpī q'daz perceperūt sz eaz operibz nō iplauerūt
Ad idē est aplūs Pau. q' dicit quis nos sepabit a caritate dei zc

Capitulum. xvij. De Interpretatione mottuorum.

Uiso q' nequaquā aliq' motiva sit sufficientia ad auferēduz
fides. Nūc quō interpretanda sit culibz fideli quo possum?
mō meliori videam? Quia igit eccia. q'si qōdā edificū disposita
est. cuius si fundamentū quō a p'itate vacuū est vsuz fuerit totū
structure videre ruinā in p'p'io erit Profitent em vsup dictū
est dicentes ilaylach billaylach mehēmet erzullach. Et in pri
mis consideranduz ē q' nō p'p'it aliqd nec sup' dicit. sed absolute
p'nūciando dicit. deus est vnus. In isto p'fessionis mō se cultū dī
vsurpatū alioz p'fectū. suā vō perniciē māfeste oñdit Ea vō q'
ad vere religiōis p'fectū z sufficientiā pertinet omnia h' deficiūt
Fideles em se vere dei cultū h'ie oñdūt. dū in eozū p'fessioe sua
dicūt. Credo. in q' habitus fidei oñdit. per quā deo quē colūt
se subditos eē p'nūciant In h' aut q' subdit in deū zc oñdit habi
tus charitatis z amoris per quē dō quē colūt vniri z cū eo vnuz
corp' effici se declarāt In oibus aut alijs q' sequūt. s. mysteriuz
trinitatis creatōis et redemptōis habitus spci p'prehēdit p' quā
tonus salutz se posse perfecte consequi efficaciaz demonstrant
Quid autem nebandissimi sibi volunt cum dicunt deus vn'
est. nisi hoc luciferi patris eozum quando dixit. super celos asce
dam et similis ero altissimo malignitatis misterium vellem ex
curtoz admittere Sz forte dicūt intelligendā esse pronūciatio
nem cum additamento vsilicet vnus est vnus quem colo et
quem adoro Sed tunc quante detestāde blasphemie ex eadez
p'nūciatōe resulent videamns In p'mis eozū palipes z plati
deū se colere dicūt cuius nō solum cultū verum quantum p'nt

De Interpretatione motiuorum

Impugnât s; etiã se ab hoibus dñi eos sibi m̄cipado subijciunt
coli. p̄ deo volūt. 7 sic nō imerito dñi patrē blasphemāt. dñi bñi
ciū pr̄at̄ acceptū ab eo i suã iuriã et inimiciã retorquet. sacerdo
tes p̄o eoz sapie donū se h̄e simulāt. 7 fidelū aiab; occulte i si
diant. nōne filiū dei qui dei sapia est deū se colere dicētes blaso
phemāt. et cultū veri dei expugnātes. 7 doctrinã totū puerit̄a
tis docētes aīas fidelū secū in pditōez ducūt. S; forte minor
neq̄cie veri visch̄ clerici 7 simulati religiosi earū q̄ spiritū diabolo
licū p̄ferētes cū simulata ostensioe p̄tutū dñi colere se deū dicūt
spiritū sc̄tū (q̄ p̄tatis ispirator est 7 doctor) blasphemāt. 7 ad e
uacuādū p̄i dñi cultū cū toto malignitat̄ spūab; elat̄ p̄sumūt. U
deat nūc ver⁹ dei cultor. quō hec diabolica secta sup̄ summã to
ti⁹ malicie p̄stitit fundata. Precedentiū em̄ p̄secutorū ecclie dei
aliq̄ eã impugnaverūt. Reliqui p̄o i expugnādo eã laborauerūt
Ceteri at̄ ad euacuādū cultū dei opam dederūt. S; bi om̄es
ecclie p̄cib; adiuti ad effectū sue malicie puenire permisi nō sūt
Et p̄pter h̄ vsq̄ nūc diabolus ecclie p̄cib; ipeditus: q̄si ligat⁹ in
Apocalypsi describit̄. Ista at̄ secta q̄si caput oim̄ p̄teritarum
ad effectū malicie i t̄arūz peruenit. vt iã ecclie p̄ces ei i auxilio in
bis q̄ ad salutē p̄tiet nequaq̄s eē possint. Et iō diabolus q̄si so
lutus a vincul⁹ 7 expedit⁹ sine om̄i impedimento ad oē artē sue
neq̄cie se p̄uertit int̄tūz vt nūc quidē in misterio adorari se in re
p̄borū personaz faciat elapso aut̄ nō m̄lto tpe et̄ i p̄sona p̄pria
h̄ facere eū dubiū nō est. Tria igit̄ indicia odij diuini in ista sec
ta sup̄ om̄es alias p̄teritas p̄siderare debem⁹. Primū est q; d̄s
p̄misit vt cultores dei nomen vsurpare sibi p̄sumerent. qd̄ q̄n
tū de⁹ odiat apparz in h̄ q; potius voluit vt ydola colerent̄ q̄
q; a rep̄bis coleret̄ deus. cui⁹ misterii ignorāt. minor est ei cul
pa ydolatrie q̄ deū fice colere. Uñ p̄les idolatre fidez xp̄i fecer
perūt. De fictis at̄ deū colentib; vt supra dictū est nūq̄ aliq̄s
ad fidem conuersus reperit̄. Et si aliq̄s conuersus iueniret̄ ma
gis p̄ miraculo homini haberet̄ factum q̄ per viã ordinis na
turalis. maxime istis partibus. ¶ Pro quo notandum q; offē
sio diuina in triplici gradu habetur. Primus est iniurie. 7 est o
mortalis obnoxiū. qui auersionem dei incurrunt. et isti possunt
ex facultate liberi arbitrii sui ad deum conuersionē acq̄rere p̄c̄

Capitulum decimumseptimum

tendo Secundus gradus offensiuus est illorum qui peccata peccatis
addendo contempta dei scurrunt ut heretici et ypocrite et deum sic
recolentes et bonorum dei honorum dino detrahentes in diuini merentur quam
pro se placare non possunt. quibus necesse sunt intercessores. Tercius gradus
est illorum qui ad contemptum dei despectum addunt et sunt generis de peccato
torum qui ad gloriam dei asperantes gloriantur cum male fecerint super quos
diabolus diabolus praece inuicibiles accipiens. usque ad indignitatem
dei eos producit. et tales modo inordinario nequaquam apostolus neque pro
se nec per alium intercessionem ad deum conueniri possunt Absoluta tamen
potentia diuine pietatis quam infinita est. hoc potest facere Et licet igitur
prohibitis reprobis de huius secte reprobis plures fide christi receperit sic
legitur de sancto Vincenno ordis nostri qui plures saracenorum conuerterit
tamen modernis reprobis in mea diecuram credo quod culpa eorum excre
uit et tantum de secundo gradu offensionis diuine ad tertiam iam produ
ctum per diaboli inuincibilem praeterea indignitatem dei contra se sic puocauit
rur ut iam ne pro se nec per alium intercessionem ad statum salutis possint re
uocari. et si factum fuerit in aliquo per miraculo huiusmodi existimo. sic etiam
infra in capitulo. xx. dicitur Secundum iudicium odij diuini est simulatio sci
entiarum et prodigiorum et signorum mendacium officio Cum enim iusti ad deserere
deum honorem debitum. omnibus bonorum largitiones adeo cognoscetes. nihil
supernaturalis experientie desiderant optent vel consequantur. non immerito
diuine indignationis et odij iudicium esse dicendum credo quod reprobi tantis
signis et prodigijs mendacibus clarerent. quod secuti sunt ex inordinato deside
rio et appetitu uanelaudie et glorie. ad depuandum sua signa et prodigi
a et ad detrahendum diuine honorum et ad euacuandum diuini cultus misse
ria et sacramenta. et ad huc ceterorumque damnationis cumulum. Tertium
iudicium odij diuini est longeuia duratio super ceteras. de qua etiam i. c.
rius dicitur est paulo ante isto capitulo. Nulla enim sectarum permissa
est de iniuria diuina ad contemptum et de contemptu ad despectum peruenire
sicut huic secte creditur factum. sed necesse est finis. nam licet in contemptu satis pro
fecerit. despectum tamen inuenit iam inceptum facere ut super dicitur. Poterit tamen
de despectu aliquid diecurari uisio licet. ut in sequenti capitulo. dicitur Licet ergo
dus ista tria iam dicta patienter dissimulet. firmiter tamen credendum est
quod ei tantum in odio. ut tandem propter sinalem malitiam eorum quasi coactus
et restrictus ad iudicium venturus sit Cum enim cultus dei propter quod
omnia creata sunt. euacuata fuerit non immerito omnis creatura commouebit
et iustum iudicem ad ultimum inimicorum iurabit Sed euacuata dicitur

De Interpretatione motu dñi m.

¶ In cultus cū audieris de accidentalibus et nō essentialibus dicitur
intelligi. qz licz nullus inueniet locus ad exercendū cerimōias q̄
ad cultus diuini solemnitate ptinet. et h̄ deo pmittente. et repbo
rū malicia exigēte. vt scz credāt cōtra deū se iā pualuisse et cultū
ei⁹ totū euacuasse. n̄ vsqz in finē seculi nūqz deficiet. imo p̄ficiet
cultus diuus in eēntialibus. ita vt electi sp̄is non nulli perfectōez
oīm p̄teritorū sanctorū habebūt summā. licz paucissimi latitā
tes i canernis et spelūcis. exhibebūt n̄ cultū dignissimū dō uiuo
et uero. De h̄ at qd̄ super⁹ replicauit quō scz repbi nō p̄nt adiu
uari orōibus ecclie. Notādū qz martyriū est sp̄es p̄nie q̄ uolūta
rie assuitur et tolerat. et p̄ disciplinā regularē sic cetera opa p̄nie
p̄ficiat. Un̄ p̄les sancti licz p̄secutorū gladiū nō senserit. n̄ p̄t vo
lūtatē patiendi et p̄nie sue asperitatē corda martyriū nō s̄t p̄uari.
Un̄ p̄secutores martyriū eis magnū obsequiū p̄stauerūt. et quasi
q̄dam adiutores vel ei⁹ causa ad tātā pueniēdi gloriā extiterūt.
Et p̄t beatū cultus diuus q̄si eorū adiutorio ad culmē magne
p̄fectōis perductus est. et iō nō solū ip̄i martyres. s̄ et iā ip̄a v̄lis
ecclia quasi multū obligata. dū p̄ eis oraret sicut pro alijs debi
toribus suis exaudita est. ita vt magna ps eorū ad fidē uersa ē. et
tandē tota gentilitas cultrix p̄a dei effecta est. Quis at iustifi
catō qz nō ad hūanā s̄ ad diuina iusticiā pertinet n̄ p̄ficiat d̄s
ciplina regulari s̄ celesti. nec ei⁹ pena est uolūtarie assumpta vel
tolerata s̄ inflicta s̄ in modū et uolūtatē dei iustificantis. P̄secu
tor at et aia iustificata h̄nt se p̄ modū instrumenti et nō per modū
agētis et patientis. Inde est vt debitū qd̄ iteruenire potuit q̄suis
modicū. b̄nficio tp̄alis fuerit. qd̄ a iustificatis p̄secutoribus suis ex
hibet p̄pensatōem recipit. Et dū ecclia orās d̄t dimitte nobis de
bita n̄ra sicut et nos dimittim⁹ debitoribus n̄ris. nihil eis p̄desse
p̄t q̄bus ecclia nihil d̄z. nec culpa eorū a iustificatis q̄bus nihil no
ceat potuerūt. nec aliqd̄ p̄fuerūt. s̄ a renegatis q̄s ad suū errorē
traxerūt et dānatōez augmentū recipit. seremoto ipedimento
qd̄ ecclie orōibus fiebat. diabol⁹ q̄si solut⁹ a uiculis et p̄tate accep
ta de humana natura intendit se vindicare. sicut māfeste app̄te
in repbis in q̄bus q̄tidie i tā magnū p̄fectū facit in p̄dēdis sia
b̄ in illa secta. S̄z quō meritorū sit op⁹ iustificatōis eū n̄ sit uol
luntariū i. xvij. ca. p̄tēbit cū de p̄ditōe et p̄uate disciplie dicit ce
lesti q̄ ip̄a naturalia artificialiter opando q̄si supernaturalia efficit.

Capitulum .xviii. de profectu magno futuro huius secrete q̄ ex fundamento ei⁹ considerat

Sigit vt i precedenti capitulo dictū est ista secrete despectus
diuini iusticiū fecit. et indignatōem dei cōtra se puocauit. q̄ si
clybanū succensuz ad cōsumendū. ⁊ diabolus dine vindicte ad
mūltratoz. quasi leo solut⁹ a cauea. succictus cū om̄i malignitatē
sue p̄tate ⁊ p̄parat⁹. q̄s poterit stare ad videndū furoris illi⁹ ar
dore eternū. aut huius executorz tyrānidez sustinere. Certe in
tolerabil' nimis erit furoris aspectus. ⁊ executorz illi⁹ tempestas
tā horribil' vt celū superi⁹ ⁊ terra iustius tremiscēt. sidera cū
ta nutabūda paucibū. mar' pelagiq̄ sūdā mēta ꝑcutient ⁊ oīs
creatura. turbato creatore. imenso tremore turbata illi⁹ crudelis
fimi exactoris. tantā super se acceptā p̄tate cernens ⁊ nō eē vllū
modū v' locū euadendi in solit' moribz exagitata in seipā tabes
facta deficiet. **N**ō igit o fidel' aīa te moueat q̄ hacten⁹ audisti et
vidisti expta es i inicio tantoꝝ maloz. **S**z dispone aīmuꝝ tuū
in om̄i spe ⁊ fiducia. exerce mētē tuā in oibus opibz charitatis
confirma cor tuū in fide xp̄i vt te nō moueat terribilia q̄ sūta sū
i quozū opatōe solaciū apparebūt ea q̄ hacten⁹ magna putasti
Audisti forte ⁊ experientia didicisti thurcoꝝ mag' p̄lla ⁊ victori
as ⁊ mirata es. s̄z scias q̄ iniciū malozū s̄z ista. **N**ā modicū ex
specta videbis i hac secrete tantā tyrānidē ⁊ victoriāz magnitud
dinē futurā q̄ nec alexādri magni ⁊ romanoꝝ victorie q̄ sibi to
tū mundū subiugauerūt valeāt eis p̄pari. **N**ō em̄ sic in illoꝝ ty
rānoꝝ bell' solū corpoꝝ erit occisio. s̄z aīarū simul ⁊ corpoꝝ ef
nalis per q̄tuor climata mūdi erit vltis perditio. **I**te vidisti n̄
sine admiratōe feruore maximū thurcoꝝ ad p̄pugnandū ⁊ di
latandū secrete illā. s̄z maiora videbis. nā in tantū extendet auda
cia ⁊ p̄sumptio eoz i futuro vt flāma ip̄ius diabolici sp̄s icen
si totū gen⁹ hūanū in stupore vertent. ip̄am quoq̄ curiā celestē
i admiratōez sui mittent. **I**tez mirar' multiplicatōez eoz. **S**z
m̄ultiplicatio eoz sūta si q̄nta sit cōsiderasses: p̄m̄ m̄ultiplicatō eoz
rū tibi viluiss̄. **I**n tanta enim erunt multitudine futuri vt aeris
athomos ⁊ puluerē terre arenā quoq̄ maris excedere videant̄
et more locustarū toti⁹ terre sup̄ficiē implebūt. **I**tem dicis quō tā
multi ad eos p̄uertunt. **E**xpecta ⁊ videbis de oibus genibus

De magno profectu istius secte

ipſis & nationibus et linguis. eis adherentes vniuersalit. vt vix
pauci cultores dei in speliis & cateruis terre remanebunt ad ob
ſeruandam & ſeruandam cult. dei vni. Miracula & prodigia men
daci q̄ nūc int. eos ſunt nō ſimili q̄dā ſemia malicie demonſtrā
tia q̄lis futura ſu illa meſſis diabolice oparōis q̄n ipſe Satha
naſ in hūana forma transformat. ad oīa opa neq̄cie ad q̄ a rep
bis fuerit iuitatus ita ſe p̄mptiſſime offeret vt nihil malignitat̄
ſtudij remaneat q̄d nō ad plenū ipſeaf. Videbis mortuos reſ
ſuſcitari om̄is gener̄ morbos curari. ſecreta coram reuelari. et
abſcōdita a ſeculo theſauroꝝ loca repiri. & nihil ex oī ḡne male
ficioꝝ p̄manere q̄d nō ad libitū ſecutū a repbis fuerit. Tanta
p̄terea erit ſimulate ſciritatis & religioſis oſtēſio futura. vt ſcōꝝ
patruꝝ quorūcūq; & ipſoꝝ ap̄loꝝ ſciritatē videbunt excedere.
De ipſoꝝ moꝝ & aliaꝝ virtutū ſimulatione futura h̄ ſolū dico
q̄ tāta erit in vniuerſo poplo de eis fama et eſtatio vt eorū ſilē
a p̄ncipio mūdi vſq; ad finē nō credant poſſe repiri. Quid enī
poterit eis deſſe de om̄i ḡne ſimulate ſciritat̄ quos ipſe malign
ſpūs inhabitādo mirabiles exhibebit in aſpē et mirabiles in
ſcō. ita vt ab oīb; his p̄ d̄ſo colendi ceſſent. Nec igit pauca
de iſt. male arbor̄ p̄ſſio fructu ſuo ſic interpretat. ſuz per p̄ſec
turā eo q̄ in radice eius (quaz tā firmiter fixit amaritudine ita
gustādo pbauit et exp̄tus ſuz. q̄ nō ſolū talia que dixi. ſ; in iſtū
tū plura q̄ ne lingua pōt exp̄mere. nec intellectus capere ſine du
bio credo ex ea p̄ceſſura. ſ; nec q̄ſq; ſapiens volens q̄ridianum
de eſectū xp̄ianitat̄ et illius ſecte p̄tinuū augmentū diligent et
ſideliter p̄ſiderare ita futurū eē nō ſuſpicabit. In tāta enī velo
citate videmus cultus diuini diligentā int xp̄ianos p̄tinue de
ficere et om̄ez vanitatē ac tepore fidei & torpore charitat̄ & ma
licia viciorū augeri. vt bñ p̄ſiderāti nō ſit dubiū. q̄n illa diabol
ca p̄ſas tā incitū fecerit. et nō elapſo multo ſp̄is ſpacio ita ſe dif
fundet & extendet i mentib; hūanis. vt in om̄i ſtatu vix aliq̄ reli
q̄e xp̄iane religioſis in veritate poterūt reperiri. Et licz ſoz ſolo
noie aliq̄d apparētie ſmaneat. tū inter. tā n̄ xp̄us ſ; ſathanas
rotū occupabit vt nō iam xp̄iani ſ; p̄t. anti xp̄iani nō imerito
d̄ c̄ p̄nt et tūc negabit mihi aliq̄s eſſe opus aliquo motio cuz
viderit xp̄ianos ex p̄p̄ta malicia tā anq̄z ventat̄ t̄burē xp̄m ab
negalle. Quis ergo antiq̄ hoſtis p̄ſatem ac potentā qual i oge

Capitulum decimumnonum

futura sit nō videat. si in tā breui tēpōre spaciotalia ppetrauit. Scia-
ciat igit fidem ea que videm⁹. his q̄ supra diximus. Et timere
nos faciant ne icante incidam⁹ in manus eius de quibus euadē
bi nulla remanebit facultas

Capitulum. xix. De Reliquorū

Donuorum interpretatione

Uiso in superioribus de interpretatiōe fundamenti quod est ip̄a
pfectio. Hūc de reliquorū motiuorū interpretatiōe sequentē
dicendū est. Et p̄ introductōe istius materie notandū q̄ om̄ia q̄
de interpretatiōe motiuorū dicta vlt̄ dicenda sūt ad simplices q̄ de
exterioribus mouent et iudicāt p̄tinet. Sp̄ialis aut̄ hō q̄ om̄ia iu-
dicat et a nemine iudicāt. h̄mōi interpretatiōibus nō indiget. nā oīa
que i exterioribus gerunt bonis et malis p̄mnia sūt. quoz iudiciū
ū et differētia in intentōe p̄sistit q̄ agnita vniuersalius op⁹ ad que
finē tendat facillit̄ iudicāt. Et igit̄ p̄m̄ intentōem volum⁹ iudica-
re videbimus deū in xp̄ianis et diabolu in thurcis iucez pugnā-
tes. Sz ab iūcto mūdi semp maliciā diaboli deus in caput suū ē
torlit. et q̄ntuz acutus et crudelis ecclesiam suā p̄secut⁹ est. tantū dō
eā per maliciā eius ad cultū gl̄ie et meriti p̄uexit maioris. Quia
aut̄ ab initio mūdi nūq̄ fuit p̄secutio filis huic in malicia et dia-
bolica astutia certissime indubitanter credendū est nūq̄ ex aliqua
p̄secutiōe tantū fructū meritorū ecclesiaz dei reportasse sic ex illius
secte p̄sequit̄ p̄secutiōe. Veniam⁹ igit̄ ad aliq̄lez practicā. et videz
musq̄ sic differētia in intentōem dei et diaboli in victorijs illi⁹
secte. diabolus em̄ xp̄ianos in ip̄is thurcis p̄sequēdo. captiuos
do tribulando et in varias angustias et calamitates mittēdo in
carcerādo. emptioni. venditiōi exponēdo. p̄fusiōibus et erūnis in
numeros supplicijs et miserijs affligendo. intendit cultū di om̄ino
euacuare et salutē hūam generis i pedire. nec p̄f̄ p̄tatem maḡm
quā nūc accepit credit se et de deo posse vindicare. Sz intentio
dei lōge se aliter h̄z. deus em̄ intendit cultū suū nō extinguere sz
multiplicare. meritū em̄ gr̄e q̄ p̄us ecclesiam suā decorauit nūc me-
ritū gl̄ie addere intendit et ecclesiaz suā tanq̄ sponsam ornare. et eā
sine ruga et nota alicui⁹ offēnsiōis sibi exhibere. vt digna sit thao-
lamo et amplexibus suis. hoc per istū modū. Intendit em̄ vo-
lūtātē hūanā mortificare et carnalē affectū in sp̄iales mutare. et

E iij

De Interpretatione motu dicitur m.

de corde humano omnes peccata auferit sensus. Unde magis ad huc magis in particulari et primo peccator puniuntur intentio penitendi. et per istas penam omnis culpa peccati delet. Secundo puniuntur in sensu et auferit pena peccati. quare autem iam tertio puniuntur in sensu nisi virtus inducatur per vicio. Quarto igitur loco per penam actus ipse quomodo non sit meritorius quoniam non de culpa nec de pena sed de virtute peccat quis ergo non miretur quomodo in vno eodemque opere culpa peccati et pena deletur. et virtus cum merito inducatur. Sed hoc mirum non erit si virtus discipline celestis diligenter inspiciatur. de qua paulo inferius dicitur. Quanta autem et qualia sint necessaria ad ista pericula solus ipse summus artifex scit qui ad tam mirabile opus etiam mirandum instrumentum fabricauit. Gloriam igitur thurei de victoria. multo magis christianorum gloriatur quam per hanc victoriam de ipsius diaboli potestate eripitur. et in libertatem dei filiorum transfertur per quam ipse thureus diabolice seruituti mancipatur. Libertatem in eternum apertus non adepturus. De interpretatione seruorum notandum quod ipse inimicus humani generis incendium odij et liuoris excitat in cordibus reproborum et sollicitat sine intermissione ad persequendum fideles. Sed contra deus in electis suis flamas illius sanctissime caritatis quam inimicus diligit accendit. ut eis cum diligenter fuerit honoraret obediatur. et domos eorum gubernent. filios et filias nutriant et seipos sine preiudicio seruitibus eorum impendant et quasi sui ipsi obliti propria et propria contemnentes Insuper illatas sibi iniurias per nihil reputent. panes suos die ac nocte cum lacrymis. et potum cum fletu miscentes quasi a deo derelicti capita reprobis inclinent. coram eis in genuculent et fatigati in suris obsecrent. nec tamen lassus datur vlla requies. sed de agro reuerenti labor vinee indicit. et cum omnia opera nihil omittendo profecerit. ut panis siccus cum aqua ad refocillandum potius quam ad comedendum ad instar canis extra domum vel retro portam porrigit. et ut festinatus se expediat cum indignatione percipit. et ne tempore otiose transeat citius ad omisit opus non desinat quam expellat. Nec et innumerabilia spiritus sancti seruire accensi fideles christianam inamicis suis seruiendo tolerant ut valeant ad meritum eterne glorie finaliter peruenire. De multiplicatione interpretatione notandum quod reprobi multiplicentur in numero et deficiunt in merito. Electi autem deficientes numero in tantum multiplicentur merito. ut quasi stelle celi numerari non possint. Quot enim in aera et corpore sunt species induit tot.

Partulum decimum nonum

sunt eorum materie merendi Celestis enim disciplina non coartat loco vel tpe. sed oia simul complectit. principium medium et finem in vna eademque operatione coniungens. presens preteritum et futurum in vno momento consistens. de imis ad summa non discurrendo sed discernendo non inueniente mora ascendit et descendit ad ima de summis. Intentione sensus et consensu actus in eadem operatione non diuidit. in substantia esse et non esse. in mediis. scire et nescire. in potentia posse et non posse. in voluntate velle et non velle ita coniungit. ut quod in vno deficit in alio supplet. nihil defectuosum. nihil incompletum relinquens. sed et prospera et aduersa. leta et tristitia. amara et dulcia. denique bona et mala. et quaecumque in humanis passionibus inuenire possunt. omnia ad meritum cooperantur. Que igitur potest esse compatio de multiplicatione numerosa reproborum ad multiplicationem tantorum meritorum. prius nulla. Sed nunc de miraculorum et prodigiorum mendacium interpretatione aliquid videamus. per quod notandum quod ipse diabolus quos motus exterioribus et materialibus illaqueare non potest qui curiosi sunt et sagaces. his necesse habet ut prodigiorum mendacium laqueos abijciat. vnicuique enim ista deceptionis finem suum appetitum venator studiosus curat proponere sed frustra iacit ante oculos pennatorum rete illius diabolice temptationis. sagitte enim reproborum repercussio fidei scuro. in corda eorum intrant et oculos mentis eorum intrantur excecant. ut diabolicas illusiones. diuinas consolationes credant Et dum propter hoc seipsum reputantes. ceteris se preferre presumunt quid aliud nisi illius antiqui hostis milicie se ad singulare certamen contra ecclesiam dei promittunt et duces ostendunt Iusti autem dum tantam nequiciam diabolice fraudis cum adiutorio diuino euaserunt. per maxima eius victoria ascribitur. et quasi singularis certaminis culmen adepti. in personam vltis ecclesie tam militantis quam triumphantis gloriose victorie primam coronam accidentalium premij obtinebunt Preterea reprobis per consolationem istam momentanea quantas eterne damnationis desolationes sint accepturi ipsi tunc experiri videbunt. quod autem iustis hic in consolatione subtrahitur. centuplum in consolationis eterne premio reddetur Videamus nunc desolationis modum. In tantum enim alieni ab omni consolatione sunt. in omnibus modis desolationis punitis vult quod non solum infra ipsam naturam sed et contra naturam vitare videntur. et omnis reputationis species sic eis auferitur ut possint effici.

Luig.

De interpretatione motuorum

derisq; et in despectu et in obprobrium omnibus, quasi iam non esse vultus esse mortuis deputari, despecti et diecti quasi lutu et stercus execrati, et ab omnibus quasi terra que pedibus calcatur reputari, et non solum hominibus sed etiam a propriis passionibus ita deuicti ut seipos iam non homines sed bestias reputent et quasi in semetipsis ita ut etiam coram hominibus apparere non audeant, sed quantum possunt declinant ne ab hominibus videantur, sed et tantum rubore perfusi, ut se hominum conspectui indignos in veritate credant. Insuper etiam quod magis est ad maiorem eorum confusionem, deo permittente sepius contingit ut in medio hominum quorum pre verecundia aspectum declinare volunt, inuiri deputentur. Et si de eis aliquid vel modicum reputationis habent ab aliquibus promittitur, hoc non ad materiam consolationis sed ne in baratrum desperationis veniant, ad extreme detractionis aliquam reuera idem eis concedit. Quis ergo tante desolationis inde culpe retributio consolatione futura estimare vigne poterit? Igitur nemo proorsus. De simularione sanctitatis et religionis quarum hypocrisis notandum quod diabolus peccata istorum reproborum subducto sanctitatis et religionis colore, ne ad lucem veniant et arguantur abscondit, in ipsis ipse habitando exterius a se et ab alijs ad suorum et aliorum perniciem sanctos et bonos reputari eos facit. Et hoc cumulo damnationis eorum accedit quod dum seipos reputando iustificando alios iudicat coram hominibus, coram deo alios iustificando se ipsos condemnat, et dum inima aliorum sine termino et mensura aggravat sua magna apud iustum iudicem qua pena digna sunt ostendit. Contra iusti quasi ab omni creatura notari, ita viles et modice perditos, ut eorum non solum actus sed et cogitationes habeant in notitia et reprehensione. Ipse enim instinctus nature eos specialiter arguere videtur: dum ea que omnibus communia sunt eis substrahere videtur. Sepe enim dum vigilare vellent somnus occupat, et dum dormire vellent somnus fugit, et sic de alijs. Influxu etiam naturales dum eis duriores alijs se reddunt quasi panem quem comedunt eos indignos notant. Alia quoque necessaria dum eorum usus subtrahunt quasi omnibus reprobis et peccatoribus deteriores, quatuor elementis que bonis et malis famulantur ipsos vti non debere ostendunt. Omnes etiam spiritus vitales et substantie abstracte et concrete eorum desolationi et confusioni arridere videtur. Sunt etiam super ceteros infirmi debiles, ignobiles, difformes, similes

Capitulum vicesimum

pusillanimes, materia lea ideote et oibz alijs defectibz abundantes
Lū igit eoz peccata et defectus ita detecti et manifestati ad no-
ticiā omnis creature ad increpanduz et arguendū sunt pducti, me-
rito in iudicio dei in oblivionē venire debēt et excusatiōem reci-
pere, hoc ipā divina iusticia exigente, vt hi q̄ hic p̄ ceteris obp-
brijs et p̄fusōibz saturati sūt tibi corēte voluptatē et vbertate
domus di spēaliter iebzari debet, De apparentia simplicitatē
et mox maturitate thurcoz dicere et iterptatōez facere volētes
notabim⁹ q̄ oia exteriora efficaciac et p̄tutē ab interioribz hoīs
trahere solēt, mores em̄ exteriores si ab affectu vicioso imūdo et
carnali p̄cesserint, quantū cūq̄ p̄positi fuerint, scādaliū prestat
Sicut ab affectu mūdo et p̄tuofo p̄cesserit mores q̄ncumcūq̄
incōpositi et viciosi, in proxiā tñ edificatiōem operant̄, Mores
igit reproborū q̄uis oculū sruentū placere videant̄, tamē p̄pter
venenū qd̄ in affectu latet q̄si mola asinaria seipos et proximos
in foucā desperatiōis mittūt; Et ecōtra mores electorū q̄uis
viciosi et molestijs passionū deformes, tñ p̄p̄t effcūs puritatē ce-
lest̄ disciplina eos attenuatos et alleuiatos, q̄si q̄sdā pennas effi-
cit q̄bus electi adinstar aquilarū in sublime subuecti, vt om̄es
hui⁹ viciuitates et errores, scrupula et vite discrimia sine oī ofe-
fensione transire vsq̄ ad finem et non deficere possint.

Capitulum. xx. De Motis retrahētibz ab errore thurcoz.

In captiuitate thurcoz tria ḡna hoim xpianozū iucūnt
Primū est illoz q̄ in pura simplicitate vitā agūt, nec ali-
quid defaciis eozū curant nec itelligūt, Isti eos infideles eē sci-
ūt simplicit̄, et iō eos et ritus eozū quantū captiuitas ipā et ful-
tutis iugū permittit, deuicāt et declināt, et timēt ne ab erroribz
eoz decipiant̄ et religionē xpī conant̄ obf̄uare quantū sciūt et
p̄nt, et iste modus securior est, sicut ego quosdā vidi q̄ in simpli-
citate sua firmiter permanētes, et in amore fidei xpiane mores
et actus eoz, execrantes, post multā fugā et labores patient̄ to-
leratos, tandē in fide xpī mortuos, quos etiā martires effcōs
estimo, alios esse liberos effectos recessisse Scōm gen⁹ ē illoz
qui curiose circa facta eozum intelligenda et perscrutanda, licet
pericula que interuenire p̄nt nō aduertāt incaute se igerūt Isti
s magno periculo se exponāt, n̄ si dō adiuuāte ad p̄scrutandū

De motiuis retrahentibus ab errore.

eorū secreta eis tps suffecerit ⁊ intellectūs ad inuestigatōem: et ad interpretatōem rō. maiorē fructū securitatis reportāt nō solū sibi. s; etiā alijs p̄ futurū. De quorū forte ego quoq; nō modicū laborauit nec sine piculo vt latente errore in sp̄e religionis explorare posset ⁊ deprehēdere. nec me defraudauit dīna grātentōe mea s; omnia coopata s; mibi in bonū. Tercū genus est illoꝝ qui mediū tenent. q̄ dū incaute considerantes facta eoz penetrare neq; vnt ⁊ interpretare. isti decipiūtur. errore eoz credentes p̄itate. fidē quā sicte tenuerūt: perdūt. ⁊ errori eoz adherētes. non solū sibi s; etiā alijs detrimētū ⁊ discriminis sūt exemplū. talū infini⁹ est numerus. q̄ quantū in vna secta sūt multiplicati ⁊ q̄liter p̄ncipatū ⁊ regimē ⁊ totius regni gubernatōem p̄secuti s; sup in vñ c. plen⁹ dictū est Si autē in aliquo eoz q̄ negāt aliqd esset mēstis p̄stantie ⁊ nō ita repente crederent motiuis p̄suadētib; istaz sectā. s; diligētius inuiterēt p̄scrutādo. inuenirent pauldubio mltā retrahentia ab isto errore. sufficiens argumētū eius infidelitatis p̄stātā. Quorū tria s; p̄ncipalia. Primum est dū: illo seu discordia aioꝝ. et licz magnā p̄cordiā ⁊ vnitatē videant habere exterius ⁊ habeāt defacto ad p̄sequendū cultū xpi ⁊ dilatatā dā secretā suā ⁊ ad p̄petrandū omē malū. tñ in his q̄ ad salutē p̄tinēt ⁊ ad agnitōem p̄itatis tāta est inf̄ eos diuersitas opionū ⁊ diuisio aioꝝ. ⁊ p̄uersitas volūtātū. vt nulli possit dubiū esse. quia. nō ista secta a dō s; a diabolo habuerit uiciū. oia ei q̄ p̄ lege vetūtur nō s; nisi qdā adinuentōes a libitū iuente ⁊ p̄ p̄suetudinē introducte nihil mysterij. nē p̄itatis ordinētes. imo plene blasphemis et supstitōib; ⁊ diabolice fraudis effectibus. Tunc em̄ imo pot⁹ abutant ip̄o alkarano ad p̄petrandū oia ḡna scelez. s. furta homicidia. fornicatōes. adulteria. stupra. latrocinia et his similia. q̄ si oia q̄ audiunt vidi ⁊ exp̄sus sū narrare vellē. redium ḡnaret ⁊ nauseam audētib; . Sorilegijs ⁊ icantatōib; ⁊ dinatōib; ita ifecti. deturpati ⁊ corrupti s; vt vix sit vetula q̄ nō habeat cap̄ aliquā artē ⁊ sciaz. De lege em̄ eoz ⁊ alkarano v̄ machometo tāta ē iter eos discrepātia dicēdoꝝ ⁊ narratōis diuersitas. vt si cētū de eis d̄ h̄mōi interrogati sūt. rit null⁹ r̄ndebit ad p̄p̄sitū alteri⁹. Sacerdotes eoz licz magnā ostēdant religionē corā hōib; in occulto tñ pleni s; om̄i neq̄tia ita vt de oib; scelerib; se intro mittāt et scribū lras p̄ pecunia p̄ quacūq; causa vel negotio sue

Capitulum Alcesimum.

rit redit. Scribunt in libris libertatis ut supra dicitur. c. v. p. pecunia
ut possint fugere et auadere manus dominorum suorum. Scribunt et alii
as libris hinc qui pliant ut gladius vel sagitta non possit eis nocere
et multa talia et iste liber vocatur baymayly. et hoc licet fieri soleat ab
omnibus tamen precipue ab illis qui negant multum decipiunt. quaecepta pecunia
fugunt de loco ad locum ut nequeia eorum non deprehendant. Istis et
alijs innumeris modis repleti sunt figmentis et dolositate. ut quot
quae diabolice fraudes excogitari possunt in tot presertim erroribus iuveni
ant diuisi. Inter alias particulares diuisiones quae sunt de ceremonijs
legis. ritu et institutibus et cultu et obseruationibus quae in eis habentur
quatuor sunt opinionibus solennes de facto saluatis in se distincte. quarum
quolibet una generatio illius secte tenet firmiter et sequitur. ita ut non
solum una non consentiat alteri. verum etiam una alteram persequitur ut armo
rum et munitio castroꝝ ut multoniens perturbato uniuerso regno
nisi rex manus apponat nequaquam sedari possent. Prima generatio
est sacerdotum qui habent in eis magna reuerentia quasi rectores po
puli. et executores et dispensatores. legisdoctores. et iudices. et psi
dotes in beneficijs spiritualibus. et ecclesijs et gymnasijs. quorum opinio est
quod nemo potest saluari nisi in lege machometi. Et hoc docent
et persuadent omnibus. Et licet hoc probare non possint aliqua
ratione vel auctoritate vel exemplo. tamen conantur. Idcirco
omni quo possint modo resistere. Et hi multos habent sibi de
populo consentientes. precipue ex principibus et magnatibus
Secunda generatio est illorum qui dermscher dicuntur et sunt reli
giosi qui equidem ab eis in multa reuerentia habent quasi san
ctorum superstitibus et successores. et quasi totius regni conserua
tores. et amici dei et machometi. de quibus plenius in decimo
capitulo dictum est. Quorum opinio est quod lex nihil prodest
sed gratia dei est qua operet omnem hominem saluari. que me
rito et lege sufficiens est ad salutem. quam ipsi Rach Darallach
nominant. Nec illi suam opinionem in aliqua fundant ratione
vel auctoritate sed prodigijs et signis ea probare conantur ut in
pra in capitulis decimo quarto et decimo octo patuit. Et isti etiam
multos habent fautores et sibi consentientes. Et precipue de il
lis qui magis spirituales deuoti et humiles in eorum vita existunt
Tercia generatio est illorum qui ezofilar dicuntur quasi me
dicatiui. vel et spiritualibus exercitijs dediti ipsi habentur in

De motiuis retrahentibus ab errore.

magna reputatōe q̄si successores p̄pharū z patrū q̄ hanc sectā
fundauerūt z se maioris dicūt esse auctoritatē q̄ ceteros. Hec illi
fundamentū aliquod sue opiniōis h̄nt nisi q̄ eis dicūt sic ab aēi
q̄ traditū. et istoz opiniō est q̄ vnusq̄sq̄ d̄i saluari p̄ meritū. et
h̄sufficit ad salutē sine grā z lege. z hoc ipsi per ekterallach vocāt
Zisti mltū sunt solliciti ad orōe capitulares z exercitia sp̄salia in
vigilijs et meditatōibz. nunq̄ ei cessant ab orōe p̄tinua. quā ip̄i
ezularatimach vocāt De nocte em̄ p̄ueniūt et circulariter sedē
tes incipiūt dicere Laylaachillalach repetendo cū omotōe ca
pitū per aliq̄d spacii ip̄is. Et post hec dicūt Labu. iterū co
dem mō repetendo Deū vltimo dicūt Hu. Hu. iterū repetē
do. ita q̄ quasi exanimēs effecti cadūt et obdormiūt Et isti etiā
sue opiniōis mltos h̄nt fautores. maxie de his q̄ de antiq̄tate
vel nobilitate generis gl̄ant qui Efieler embieler dicunt. q̄ igit
autentici h̄ntur q̄ genus eoz alterius nationis om̄ixtiōe nō
accepit nec ab origine p̄moz fundatorū illius secte recessit. Iste
igit tres ḡnatiōes cū suis opiniōibz om̄i p̄plo māifeste s̄t. z plu
res inter se tā in puato q̄ in publico dissentiōes gerūt. nichilo
minus eo q̄ eq̄litate s̄t ab om̄i p̄plo. nulla p̄t preualere
alteri s̄z cōtinuo ad pacem et p̄cordiā reducūtur. Quarta aut
generatio. eoz lingua horuse dicit q̄d berefiz sonat. quoz opio
est q̄ vnusq̄sq̄ saluat in lege sua. z vniciq̄z genti seu natōi. lex
data est a deo. in qua saluari debet. et eq̄litate om̄es leges bone
sunt eas obfuantibus. nec aliqua est p̄ferenda q̄si melior alija
Et isti a thurcas suspecti h̄ntur. z q̄si h̄ntur. p̄ scismaticis. et si iuē
ti fuerit oburūtur Et iō opiniōez suā nō manifeste s̄z occulte te
nent. Cuius generationis vnum repperi dū eēz in chio q̄ intra
uir eccliam xp̄ianozū et signabat se signo crucis. z aspergebat se
aqua benedicā. z dicebat manifeste. vestra lex est ita bona sicut
nostra. q̄d nullus alteri opiniōis thurcus pro vita sua faceret.
Tantis igit diuisiōibz repperis z expus z i p̄tate i hac secta cō
p̄ris quis in iudicio recte rōnis eā non om̄i p̄tate vacuaz. imo
diabolicā z omni superstitione plenā z sine aliq̄ fundamento
estimare. etc merito contemneret.

**Capitulū .xxi. De. ij. et in mo
tiuis retrahenti ab errore thurcorū q̄ s̄t i grātia z obstinatio**

Capitulum vicesimumprimum

Secundū motiū p quod habet euidēs argumentū in
delictis hui⁹ secte est ignorantia. Licet em̄ maxie sine astu
de ad om̄e malū pficiendū vt in rebo naturalib⁹ magnā ⁊ quasi
supnaturalib⁹ habeāt practicā et expiantā. tñ in his q̄ ad salu
tes ptinet et ad res spūales cōgscendas tā stolidi tāq̄ inepti s̄t
vt videant ad modū bestiarū vsu rōnis carere. et quasi sacra ino
durati nihil spūalis intelligēte posse cape. Nulla em̄ ars peni
tus de liberalib⁹ repitur doceri in gymnasijs eoz. de omnibus
alijs scētis ita sunt alieni. vt nec noia eaz inueniant vel cog
scant ab eis. Quid em̄ de factis dei. qd de mysterijs ⁊ sacra m̄
tis. qd de nobilitate aie vel salute ei⁹ intelligere poterūt. qd de ce
rimonijs legi sue ⁊ institutis nullā sciūt dare rōnez. Si em̄ dis
ceret sibi quare nō bibis vinū vel qre nō comedis carnes porci
nas. ⁊ sic de alijs. penit⁹ obmutesceret. vel aliqd mēdaci⁹ vel su
ctiois rīderet. vel vt in cap. ix. dictū est immundiciā causaret.
De lotionib⁹ autē quib⁹ vtunt. vi supra in cap. xij. dictū est ⁊ in
dinationib⁹ ⁊ alijs ceremonijs tantā h̄st estimatiōez vt credāt
valere ea ad pferendū grām ⁊ remissionē pctōz ⁊ premiū vite
eterne. De pctis et casibus p̄sciētie. ⁊ quō p pctm̄ aia maculat ⁊
quō p p̄niam iterū purgat. quō dentq̄ de⁹ offendit. ⁊ quō pla
cat. insup de vicijs ⁊ p̄tutib⁹: nullū in eis nec nīmū iudiciūz cor
gnitionis vel scie habet. Dūilitatez laudāt. ⁊ ceteras virtutes
supblaz et cetera vicia vitupant. nō culpā vel meritū sed solaz ip
sas uaturales passiones p̄siderātes. nō culpā. Solū em̄ crimina
m̄na quib⁹ p̄cordia cōmunitatis vel cōmoduz turbat priuate
cōuersatiōis. sicut furtū vel homicidiū ⁊ cetera talia. iudicio cō
dēnant et puniūt. de reliq̄s factiozib⁹ manifestis et occultis ma
gnis et p̄uis nulla fit mentio nec p̄fessio nec p̄nā nec absolutio
nec correctio. nec finalis emēdatio. Utunt etiā circūcisione nō
in remediū alicui⁹ culpe l̄ pcti. eo qd de originali pctō penit⁹ apd
eos ignorat quid sit. s̄ solū p quadā supstitiōe. vñ p magno im
proprio habet qm̄ d̄z alicui ezunctz. id est sine circūcisione. Et
hoc idēz l̄pli frēq̄nter impropert ceteris dicentes. Vos incr
cūcti. Sed mihi videt qd potius vtunt circūcisione p̄pter hoc.
vt lotio qua se aqua pfundūt nō sit inualida remanēte aliq̄ siccī
tate sub ista pellicula p̄pucij. sicut superl⁹ in. x. cap. ⁊. xij. de m̄
est. p̄terea etiā diligēter incidūt vngues et radūt pilos. S̄z qd

De secundo et tercio motibus

cumq; modo fiat certū est q̄ nō nisi supstitiose vtunt. Nā sūq; eo
r̄ i frequēter sine circūstione morunt nihil eis sollicitudis vt cir
cūcidat adhibēt. qđ vtq; nō pmitterent fieri si saluti crederent
obesse vel pdesse. Lū igit de hoc vel de quibuscūq; alijs inter
rogati fuerint. ne ignorantia eoz notari possit inuolunt sentēt
as z quodā obscuro mō loq̄ntes velamen obducunt excusatio
nis. Et hoc sacerdotes faciūt cū de reb; spūalibus vel de vita
eterna interrogati fuerint. Seculares p̄o. qñ de hoc inter eos
sermo orit. varijs trussis z insolentijs puocati. deridētes z sub
sannantes. Alij dicunt forte habebimus pulchras vxores. alijs
autē forte multa suauia habebimus ad manducandū et bibendū
dicunt z h̄mōi. Si alijs autē seriose forte aliqd dicere vo
luerit. nihil oīno dignū ad p̄positū dicere poterit. eo q̄ oīno ni
hil rōni s̄sonū in libris eoz de hoc vel alijs rep̄iri p̄t. Et r̄o
vnusquisq; eoz siue sacerdotes siue ideota s̄m p̄p̄iā phantasiā
de hoc blasphemāt z obloquit. Multa de anti p̄o quem ipsi
tethschel vocāt. z de resurrectione mortuoz z extremo iudicio z
de inferno et purgatorio. friuola z absurda et ad libitū iuenta
fabulant̄ et garrunt. et inter cetera dicūt. post iudiciū mecho
metus oēs liberabit de inferno cuiuscūq; secre vel religionis fu
erint. neminez relinq̄ndo p̄pter magnāz potentiam z auctori
tem suā quā h̄z apud deū. De alijs innumeris fabulis et me
dacijs q̄ de reb; spūalib; versant̄ inter eos. causa breuitatis dis
cere plus nolo. hoc tñ adijcere volo q̄ nequitia eoz sicut in ces
teris oibus velamine simulatōis obregit̄ et abscondit. ita et igno
rantia sacerdotū eozū velud cuprū auratū sub auri nois et estis
matōnis rigore obrecta latet. Nam q̄cquid dicūt qđ vt precipi
unt ita volunt ab oibus obseruari quasi p̄ceptū dei vt nemo
audeat vel in minimo cōtradictionē vel resistentiā facere.
Tertius motū p̄ qđ habet euidēs argumētū infidelitat̄
huius secte est obstinatio. Quis autē dubitat verā fidei liberta
tem volūtatis augere et nō minuere. Tñ in euangelio fideles
docibiles dicti sunt eo q̄ rōnes non spernūt sed pbant et ma
lum per rōnes reprobāt. et bona pbātes quecūq; nō recusant.
de malis quoq; bona eliciunt. et aduersa a d̄ suā vtilitatez retor
quent. Et hec oia sunt in libertate fidei p̄ quaz oia coopant̄ in
bonū his qui s̄m p̄positum vocati s̄z sancti. Nō autem persū

Capitulum viceſimumprimū

ſta thurcoꝝ ſic ait ſed more beſtiarū ſectā ſuā nō rationibus ſeu argumētis. ſed gladijs z armis defendere contendūt. eo q̄ in lege ſua ſic ſe h̄e dicunt in precepto. Tantā em̄ p̄tinaſiā z obſtinationē inherēdo ſecte ipſius h̄nt q̄ quaſi vſq̄ rōnis videntur amiſiſſe. et ad nihil aliud ſe poſſe moueri vel ſiſti et neceſſitate oñdunt. nā q̄cquid viderint audierint ve ſenſerint q̄d h̄ac ſectā non cōmendat. immediate q̄ſi frenetici amētes execrātes abhorrent. fugiūtq̄ tanq̄ mortale venenū. nec ſunt alicui⁹ ſpirituālis imp̄ſſionis capaces. nec aliqua ſpecies veritat̄ eis motiuū preſtare pōt. Et quāuis hec vniuerſaliter de oibus fiat. tamen pre oibus alijs illi renegati xp̄iani z deſperati ſic erroribz execrataz h̄nt ſcientiā q̄ videant ligati carbenis igneis diaboli quas nullatenus dirūpere valent. Un̄ quendā eoz in familiari collocaſione interrogauit. quare inquit rogo p̄pter deum hoc feciſti aut quid te mouit. nihil aliud r̄ſpondere potuit niſi male dicta dies in qua hoc feci. et ego. Quare ḡ non reuerteris ad fidem xp̄i. Et ille reſorto collo z auerſo vultu. nō poſſum inquit non poſſum. nihil aliud adiiciens. Eſt z aliud nō minus de obſtinatione eozū notandū. Creditur em̄ p̄ certo q̄ nō ſit aliq̄d genus nationis de quo ad fides xp̄i non inueniant aliqui p̄uerſi. De iſta aut̄ p̄uerſa generatione aliq̄e p̄ouecte etatis ad fidem xp̄i poſſe p̄uerſi quaſi pro impoſſibili habet. tamē vt ſup̄ in cap. de clamoſo dictū eſt ſi fieret. magis pro miraculo habēdum eēt. Nam cū in primis annis Sixti quarti. Legatio que contra thurcos miſſa fuerat. per mare plurimos eozū Romā detuliſſent quozū meliores Pape preſentati. reliqui alioꝝum prelatoꝝum curijs deputati om̄es fere baptiſati ſunt. quozū alios ego familiares habui qui magnam deuotionem ad fides chriſti oſtendentes me interpretante. etiam cōfeſſionē z cōmunionem petierunt. quozū vnius quidez cōfeſſionēz accepi. et autē qui curā ei⁹ habebat ſacerdoti cōiōnez diſſerre p̄uaſi. michi em̄ multū difficile videbat̄ verā fuiſſe ſuerſionē eozū ſic poſtmodū rei p̄bauit euentus. nā p̄ aliq̄s annos oēs inuēta occaſione z p̄moditate fugerūt. Iſ etia q̄ in curia pape erāt bonā habuiſſent p̄uſionē. in hoc apte oñdentes ſe ad baptiſmūz ſicte acceſſiſſe. Unde de opintione quā prius habui nunc indubitatā ſciāz de eis p̄ferre poſſuz q̄ impoſſibile ſit aliq̄e thurcū fidē xp̄i recipere.

¶ ij

De secūdo et tercio motinīs

Capitulū. xxij. De quodā no

tabili facto qđ origit in Thurecia ad pbatōnē supra dictoz.

Nunc ad supradictoz clariorē noticiā et pbatōnē nō pu
to ptercundū qđdaz factū notabile qđ me exīte in thur
cia origit. Quō eo certū credendū venit qz nō occulte s3 p totaz
thureciā puulgatū est z nō alicui suate s3 ipso fraz regi z toto re
gno ei⁹ euenisse narrabat. Illi⁹ em̄ regis q̄ mirathbeg est dicit⁹
pater illi⁹ q̄ nūc regnat nō post multo tpe q̄ nos in captiuitatez
adduxerūt. Facta est quedā p̄tētio inf̄ sacerdotes q̄ tamsmāni
dicunt. z religiosos q̄ demisebler nūcupant. cui⁹ q̄stionis talis
erat tenor. Anū vota z elemosyne z oblatiōes cōis ppli iure de
beant ipsiō sacerdotibz v̄l ipsiō religiosiō. Dicebāt em̄ sacerdo
tes. Nos sum⁹ curā ppli hñtes. in p̄siliādo. in iudiciādo. in regē
do z docēdo. legē tribuēdo z obfauādo z totius ppli onus por
tādo. Quia igit̄ miserū n̄m mag⁹ est necessariū pp̄lo z vniuerso
regno. merito vota ppli nob̄ debent. E cōuerso isti dicebane
nos sum⁹ successores z vices gerētes illoz q̄ fundamentū sunt le
gis z ḡre. z q̄ p pp̄lo corā deo assistētes oēs necessitates ei⁹ suis
meritis z incessione supplētes. totius regni mala z picula auer
tentes z bona coopantes. oīm facultate z studio deficiēte bñā
no succurrūt z auxiliant. Et q̄ nob̄ poti⁹ elemosyne z vota po
puli iure debent. Cūq̄ ita p̄cederēt z nullaz q̄stio definitio
nē acciperet. in hoc oēs p̄senserūt. vt cā reg⁹ arbitrio p̄mitteret.
Et q̄cqd̄ ab eo definitiōnē z iudiciū fuisset. sine oīm iudiciōe
ratū ab oibus haberet. Cū itaq̄ rex audita causa z rōnes vtri
usq̄ p̄tō. diligentius puolueret in aio. cepit estimare q̄ misse
riuz sacerdotū regno mag⁹ ncēarium esset. p̄pter rōnes suprad
ctas. z q̄ p̄tētia vota ppli in recōpensatiōe retributionis ma
gis ad eos p̄tinerēt. S3 dū ista volūtatis p̄ceptio reg⁹. ad rellō
gioloz puenisset noticiā illico regē adiarūt z pctierūt ne istā sen
tentiā diffinitiuē p̄ferret. donec ipsi inf̄ se diligent⁹ de hac re cō
ferre possent. ne anticipato sentētie in tā ardua causa perplexi
tate aioz generaret futurā. Quibz dū rex annuisset z septē diez
ruz inductas inposuisset. vna nocte transactis aliquibz diebus
regi in stratu suo requiescenti. subito mag⁹ p̄motio viscerū quasi
instaret necessitas nature exorūt. q̄ cū festinatiōe surgens ad loz

Capitulum vicesimumsecundū

cum ex plende necessitatis puenit. cuius igitur cum quodam impetu super sedes se lactasset subito tabula sub eo rupit. et deorsum cadens rex in medio loci super quondam partem muri. vel ut dicebatur super quodam ligno suspensus remans ad infima non descendit. dum autem vociferaret et nemo auxilium prestare posset. eo quod omnes porte scelerate firmate inuente sunt. Tandem fatigatus quasi vniuerso hore spacio laborans et nihil proficiens. subito venit in mentem eius ut aliquem sanctorum inuocaret. quod cum fecisset mox in loco lumine apparuit. et quodam in forma religiosorum apparet. sic eum alloquitur. O dñe rex ubi es illi quos tibi et regno tuo tam necessarios estimasti. quare in ista necessitate tibi non fabuenuit. illo autem per timorem et terrorem visionis nihil respondere. ille adiecit. O rex non timere scire te volo quod illi tibi et regno tuo magis necessarii sunt quam in extremis necessitatibus auxilium prestare possint et cum defecerit virtus humana. tunc inuocantibus se uirtus eorum matie se ostendit et succurrit vniuersis. et cum hoc dixisset ipso regesine aliqua molestia proprio lecto restituito. ab oculis eius euanuit. Et sic rex ad se reuersus. quod sibi acciderit animo reuoluens licet ex prodigio cum admiratione suspensus. tamen quia de difficultate questionis certificatus et instructus multum pertentus erat. Facto igitur mane omnibus convocatis. rez per ordinem exponit. et iubet ut cito omnes religiosi qui tunc inuentri poterant coram eo adducerentur. Quo facto ipse sedes in solio suo iuxta se habens vas plenum pecuniarum singulos religiosorum ad se accedere fecit. diligentius vniuersosque intuens. cognoscere volens illum qui sibi apparuerat. vnicuique de pecunia quantum pugillus cape poterat largiendo. Cumque singuli pertransissent. et de supradicto nihil noticia inuenisset. et ipse rex de hoc miraret. ille qui inter eos maior erat accessit et dixit ei. noueris rex quod ille qui tibi apparuit. vniuersum quidem tibi visus est. sed in persona omnium nostrorum hoc factus esse non dubites. eo quod omnium nostrum causa in communi tractabatur. Et tali igitur visione imo ut melius dicam diabolica illusionem rex ille in tantam demenciam et alienationem animi perducitur est. ut filio suo puulo vix adhuc decem annorum in sede regni relicto. ipse ad quandam ciuitatem que manassa dicitur secessit. et cum alijs religiosorum quorum ibi est magna multitudo vitam ducere decreuit. Transacto autem in hoc suo proposito aliquo tempore spacio et filio senente in solio regali. quedam turbatio magna non sine sanguinis effusione inter curiales exorta est. intan-

De quodam nobili facto

tum vt turbationē totius regni nōnulli timuissent futurā. si citius non fuisset remediūz adhibitu. Nam illi qui gingisberi dicunt quoz in curia regia magna est multitudo cōtempo puero regis sibi vnū q̄ eis p̄cesset elegerunt. vt se possent opponere cōtra oēs qui eis nō p̄sentirent. Quod duz p̄ncipes ⁊ magnates perp̄dissent regem patrē videlicet pueri aduētes non tā p̄ciibus q̄ minus p̄uaserūt vt regni totius discrinē qd̄ imminebat auerteret. ⁊ futuro malo anteq̄ in augmentū veniret se opponeret. Sic igit̄ licet reluctantēz ad sedē pristinā reduxerūt ⁊ vlt̄ q̄ ad mortēz regnare coegerūt. factū istud in tanto fuit rumore per totā t̄burciā vt a singulis fere nihil aliud tunc tractaret. Ego etiā licet a pluribz in cōmuni locutōe audiuisset. tamē specialiter et priuatum ab vno religiosoꝝ qui tūc personaliter interfuerat diligentius singula cognoui. Qui etiā quantūz pecunie de manu regis tūc accepisset. ⁊ q̄ntūz gr̄e ⁊ fauoris vnusquisq̄ cōsecutus fuisset a rege. ⁊ plura alia que tunc p̄tulerāt narrauit. Et est ⁊ aliud factū nō mediocre qd̄ nō superflue ad predicta addendū putauī. qd̄ regis illius qui nūc regnat filij illius de q̄ nunc dictū est tēporibz cōtigisse narrabat. Est em̄ in partibus orientalibz quidā magnus tartar⁹ qui demyrleng dī de q̄ etiā superi⁹ mētio facta est. Qui quodā tēpore ad mortē regis t̄burcoꝝ stimulante odio aspirās quosdāz sui generis in om̄i nequicia artis diabolice famosos ⁊ exptos p̄ciibus ⁊ p̄cio induxit. plura eis tribuens sed multo ampliora p̄mittens si caput t̄burci inimici sui sibi deferrent. Qui dū exequēdi facinoris cōmoditatez ⁊ modū pluribz tēporibz quesissent ⁊ in oibus rei difficultas occurreret. ⁊ q̄ ipsi m̄lte artis diabolice magice quoq̄z ⁊ nygromantie nō modicā h̄ntes peritiā. cogitauerūt aliqd̄ nouitatis p̄tēdere. vt sub h̄ pretextu dū regi curioso fuissent p̄ntati. ⁊ ipsi si nō posse se artē et ludū nouitatis sue exercere nisi oibus exclusis dicerent ad sui p̄positi cōmodū ⁊ executionēz venire possent. Sed rex auisatus per quosdā qui illos suspectos habuerāt eoz machinamēta caute p̄uenit. Nā dū inuitati a rege. in habitu et forma religiosoꝝ exterius. armis fō intus b̄n̄ muniti añq̄ ad ipm̄ regēz intrassent capti ⁊ penis subacti. hoc maluz qd̄ in regē cogitauerūt ipsi a rege intercepti experti s̄t. P̄terea omne fere nephas publicū exercentes in ciuitatibz in v̄s ⁊ nemoibz

Capitulum vicesimumtercium

et stratis publicis, bono cōl z paci insidiātes, criminosiq; z oīa genera flagicioz sectātes narrabant eisdē tēporib; in habitu z forma religiosoz latitare. Quib; oibus rex permot⁹ z pmaxie supradictoz neq;cia omot⁹ emisso publico edicto omēs religiofos de regno suo expellere ac perturbare fecit. z inuentū quēquaz in habitu religionis publice penez custodia subactū, rebus omnibus z vita priuari mādauit. Tantā autē execrationē z detestationē illius generatiōis regis animū tūc occupauit, vt nō solum nomē illd; audire nō poterat, sed etiā quoslibet q; in habitu pauperū sibi vbiq; occurrissent, nullaten⁹ sine perturbatōe poterat intueri. Nū qui eū comitabant vel pcedebāt in locis quib; erat trāsturus nequaq; pauperē aliq; sinebant apparere. Et siq; incaute apparuisset perturbatiōis ei⁹ seuitiā, in contumelias z verberibus explebat. Dur⁹ rei tāto securior testimoniū pphibere possum q;nto eā verius nō sine timore z periculo in meīpo exptus didici. Una em̄ dierū diluculo post ortū solis ptra aulā regis, ppter frigus ad soles cū plurib; alijs diuersi generis z habitus hominib; z paupibus sedēdo ad spectaculū curie z pncipū, quoz multi ad regē q; de causa nescio tūc venerāt, trāfacta hora iam secta incaute remāsimus, recedēte igit; vniuersa curia inopināte vidim⁹ de curia regis exētes equestres pcedēte pcone cū baculo z subsequētib; duob; iuuenib; z regem ad balneū (qd; retro nos erat) ituruz. Uisus igit; nobis mot; ipse rex cū magno strepitu vocē emisit. Tūc pco cū velocissimo cursu venit ad expellendū nos a facie regis. Et illos quidē qui ad viā quoslerat iturus fugerāt, nō credo pbera euadere potuisse, me autē q; ad aliā ptem fugi, licet tūc vix euadere potui, timoris tñ magnitudo in futurū cautiore me reddidit, vt aū p spectū ei⁹ maxime cuz alijs paupibus nequaq; vltra pparerē in via in qua erat trāsturus. Et his igit; exēplis vnusq; fidei cōsiderās poterit ppendere om̄ia que de ista secta dicta sunt veritatem habere maxime circa diuisionem obstinationez z ignoranciam.

Capitulum. xxiiii. De commendatione religionis christiane.

DE secta thurcorū in superioribus sub breuissimo cōpendio dictum est quomō videlicet om̄i fundamentō veritatis careant, de nequicia quoq; thurcoz, z malicia quib; xpianos pfe

De Recommendatione religionis xpiane.

quantur. et de motibus eam veram persuadentibus. et de his que ab ea retrahunt. et omnium mortuorum illorum declaratione et interpretatione cum quibusdam exemplis. Hunc in isto finali capitulo de recommendatione religionis sanctissime christiano paucissimis verbis aliquid dicere debitum estimo. ut de eiusdem veritate cum illi secrete eroribus operatione facta. quilibet fidelis quam eligere quamque deestari debeat luce clario intelligere possit. **S**icet igitur sanctissimam et dignissimam religionem christiane legis nulla lingua sufficienter possit extollere et sicut debitum est magnificare. tamen quantum ad presentis materie exigentiam. brevissime in septem causis principaliter eas intendendo commendata habere se in fundamenti eius firmitate et necessitate. In cultus eius dignitate. In sacramentorum eius scriptate. In virtutibus eius nobilitate. In scientie eius sublimitate. In meritorum eius qualitate. In premiorum eius quantitate. Sanctissima religio christiana mysterium sancte et individue trinitatis per fundamentum habet. cuius ab initio mundi tanta necessitas fuit. ut sine eius agnitione nulla penitus esset causa salutis et via vel modus placandae irae dei. **N**am sicut in veteri testamento nemini propterea dabatur spes venie vel clementie dei nisi mysterium sancte trinitatis ei fuerit secretum. vel in enigmate vel in aliquo signo vel figura demonstratum. Sic et in nouo testamento nemini penitus est spes amicitie dei nisi mysterio sancte trinitatis veraciter sit imbutus. et per characteris impressionem substantialiter ei informatus. Dabitur et ab initio hoc ipsum sanctissime trinitatis fundamentum tantam in mentibus fidelium firmitatis efficaciam quam ille antiquus humani generis hostis cum omnibus artibus dolositatis sue. ipsiusque carnis illecebre. et mundi fraudulenti inuidie superdicatam ei fidei et charitatis stricturam nunquam deicere poterat. nec usque in finem hoc ipsum aliquatenus facere poterunt. licet in nouissimis temporibus nostris seque et futuris maxima sit ipsius diaboli potestas etc. Premat igitur in reprobis mechometus sculat quantum poterit in antipodo diabolus. nullum fructum sue nequie reportabit sed quantumcumque malicie excogitare poterit. electis dei ad gloriam. sibi autem et suis operibus ad eterne damnationis augmentum reducendum. **C**ultus sanctissime religionis christiane tante est dignitatis ut in principali actu suo ipsi soli mortales homines valeat quodammodo ipsis supernis civibus coequare. nam licet illi eterno deo ineffabiles laudes et divina

Capitulum vicesimumtercium

obsequia in defesse reddat. tamē diuine maiestatz oculis nō mi-
nus placere p̄probant debite fututis officia ⁊ gratuita obse-
quia necnō ipsa laudū sacrificia que veri cultores in spū ⁊ ve-
ritate de donis ⁊ munerib; desup eis datis. in ecclia militans
ti quotidie offerūt In ceteris. etiā que in ea gerunt excedit di-
gnitate oēs actus hūanos q̄ntūcūq; dignos et p̄cipuos. Si
enī inspiciat sacre doctrine p̄cedēdi gr̄uitas. tractantiū ma-
ritas. materia ⁊ p̄formitas. fundamētō ⁊ soliditas. doctoꝝ au-
toritas. mysterioꝝ sublimitas. sacramentoꝝ sanctitas. inia ⁊
firmitas. verboꝝ tenacitas. argumentoꝝ inconcussa veritas.
rōnū ⁊ securitas. dubioꝝ clara dilucidatio. errorū oīm p̄futa-
tio. p̄ceptoꝝ diuinoꝝ. deuotio officioꝝ. ministroꝝ nobilitas
p̄elatoꝝ dignitas. subditoꝝ simplicitas. efficacīa docendo ⁊
sufficiētia oīm ad salutē p̄tinentiū. Insup abūdantia gratia ⁊
p̄tutū ⁊ redolentia. deniq; oīm diuinarū ⁊ hūanarū rerū magi-
steriū ⁊ fidelū animarū p̄solatio singularis. oīm q̄ spūaliū ⁊ cha-
rismatū copia ⁊ plenitudo altarūq; rez summū fastigiū ⁊ excel-
lentia infinita. credo q̄ si oēs hūanoꝝ actū excellentie fuerint
exhibite p̄t hui⁹ extreme nō valeant p̄pari. **S**acramentoꝝ
⁊ sanctitas huius secte religionis tāta est vt in creatura ratio-
nali non solū interioris hoīs substantiā diuino vsu aptā redde-
re sed etiā tantarū et grāꝝ redūdantiam infundere sufficiat. vt ⁊
p̄ exterioris hoīs facultatez ad vtilitatez proximoꝝ. de efflu-
entia grāꝝ in colloq̄ndo. in p̄uersando. in docendo. ⁊ exhortā-
do in p̄sulendo. in necessitatibus spūalibus ⁊ temporalibus
subueniendo. et in alijs opibus pietatis seruiendo. fructū salu-
tis valeat opari ⁊ singuloꝝ animos ad amorez dei prouocare.
Si autē maioris desiderij corda flagrantia inuenerit. tantā bz
efficaciā et potentia p̄cipue sanctitas sacratissime eucharistie
vt vtriusq; hoīs. sublata victoꝝ et terrenoꝝ sarcina adhue i ter-
ra positus illius celestis patrie gustū fructiois veleat conferre.
Adduc etiā ipsoꝝ quattuor elementorū solis quoq; ⁊ lune di-
gnitate ⁊ nobilitatez ceterarūq; creaturarū in multiplici ydolo-
ru ⁊ demonioꝝ cultura. decus ⁊ ornatū pdita ⁊ amissa recuo-
pare ⁊ pristino valori restituere. Id quoq; qd in variarū insen-
satarū rerū neptado obsequo a reprobis a p̄ncipio mūdi infide-
liter exhibitū neglectū vel deformatū est. in vsu veroꝝ cultoroꝝ

De Recommendatione religionis xpiane.

ad honore & laudez creatoris. & gliaz ipsius summi dei renona
re plenissime & reintegre sua efficacia pot. Hoc qz qd in quoru
cuqz blasphemoz vsu maledictu est vl maledicendu vsqz i fine
mdi. erit ipis ipis ad danatiois cumulū. elects vo ad multipli
ce meritorū fructū coopartfinali & exhibere pot. ¶ Virtutū no
bilitas quibz aiesere in xpianitatē religioe exerceat ad vite spū
alis pfectū fm modū & formā stutū naturalū ad vite sensibil
pfectioez regulant. Spūs em̄ sensibilis de capite in mēbra cor
poris diffundit & fm dispositioez organoz format actū in opa
tione. Eodez mō ipsa diuina gra in aia rōnali refidēs fm dispo
sitionē voluntatū & effectū hūanoz format effect⁹ spūalis vie
te. Uide qz nobile fructū fidei ex affectu tā bene disposito sancti
abrae p̄iar che. diuina gra p̄duxit. q̄ p̄ter excellentiā ipsi⁹ fidei
quā in deū habuit filio suo nō tā charo q̄ raro i mo p̄mogenito
& vnigenito nō curauit p̄cere. Fruct⁹ autez spei in affectu. Hōc
sci qualis fuit q̄ vniuerso orbe corrupto. solus in fabricatōe ar
ce laborare tpe tā longo nō fastidiuit. Quid charitatē fruct⁹ in
scō moysē q̄ amore supno ardēs filium filie pharaonis se nega
uit & p̄cūso egyptio hebreū liberās. irā pharaōis incurere nō
timuit. Sz hec q̄si quedā semina in sc̄tis patribz veteris testa
mētī p̄transiens. si ad amplissimā messe sc̄toz noui testamenti
accedere & qd in singloz purificate mentē affectu diuina gratia
tā de theologicē q̄ cardinalibz & moralibz stutū sp̄bz fructus
p̄duxerit sc̄re q̄s & intelligere voluerit. xpiano & libzarias per
currat. & dū quasi infinitā legendarū multitudinē hui⁹ materie
inspexerit reperiet. p̄cūldubio maḡ admirandā q̄ inuestigādā
hui⁹ religionis virtutū nobilitatē. Hoc aut non tā mirabile q̄
ineffabile qd in affectu spūali electozū nouissimi t̄pis opanduz
venit. diligentiori studio & deuotioni relinquo. In hoc p̄cludere
volo q̄ q̄cqd ordinis q̄cqd p̄fectiois & decoris. qd ve dignita
tis & excellentie. in vniuerso orbe a principio vsqz i fine repiri po
tuit. totū ab hui⁹ sanctissime religionis stutū. nobilitate proce
sit. Quibz sublatis. nullus or do sed sempit̄nus horroz error p̄
manebit. ¶ Sublimitatē sc̄ie hui⁹ religionis intelligendā. nul
luz p̄uenientioris. similitudinē modū inuenio q̄ sicut de paradiso
excentes quattuor flumina. totū mundū irrigarūt. sic nimiruz
quattuor euangelioz sc̄ia & doctrina. de religione xpiana qua

Capitulum vicesimumtercium

si paradiso celesti egrediens. vniuersalem humanā naturā. dicit
aridā & sterilez. saluus fetu fecū dicit. Ille em̄ magister celestis
qui dixit. Vos vocatis me magister et dñe. & bene dicitis. sum
teem̄. veniens in terris scholas tenuit. scēz catholicā eccliaz in
stituit. & scie sublimitatē quā in ea docuit & posteris docendum
dereliquit manifeste ostendit quā dixit. Omnia quecūq; audiri a p̄te
meo nota feci vobis. Admirandū mysteriū ea q̄ in celo empy
reo & in cōsistorio scē trinitatis tractant. hoibus in terra ma
nifestant. Om̄ inensa dignitas religionis xp̄iane. que in scia an
gelos archāgelos & reliquos ordines brōz spiritūū trāscendit.
erat ipsorū cherubin & seraphin arcana psilia accedit. Et q̄d
mirū si bec scia de hoibus deos. de mortalib; immortales face
re pōt que talez actantū doctore habuit. Huius sanctissime sci
entie sublimitatē pfunditatē longitudinē & latitudinē intellect⁹
nō capit humanus nec lingua exprimit. sed fide percipitur. spe re
tinetur & charitate perficitur. Huius scientie scholaz qui intra
uerit quāuis indoctus doctissimus euadit. Quicūq; autē eam
ingredi aut negligit aut contēnit. quāuis doctissimus ignoran
tie sue tamē cecitatē in eternū lugebit. De meritorū qualitate
huius sanctissime xp̄iane religionis argumētari. aut dubitare
ipsis infidelibus & hereticis derelinquo. quorū quidā xp̄m nō
verum deum. Alij non verū hominē. reliqui soluz prophetam
fuisse blasphemarunt. Nemo autē fidelū qui xp̄m filiū dei & ve
ruz filiū hoīs de spūsancto p̄ceptū. De maria v̄gine natū In
homines triginta trib; annis p̄uersatū. & post infinitos labores
post miraculorū et doctrinarū insignia a iudeis captū. ligatuz.
flagellatuz. cōspūcū irrisum illusum. spinis coronatū. & infinitis
doloribus & confusionis opprobrijs iniurijs & blasphemijs sa
tiatuz. tandē inter latrones affixum cruci. et pro salute humani
generis acerbissima morte finitū. credūt p̄sitent & supplicatē ado
rant. de eius infinito merito dubitare p̄mittit. qd̄ autē infinituz
est ultra multiplicari nō pōt. Sup̄flū tñ nō est si gl̄iose v̄ginis
marie oim̄ scēz ap̄loz martyrū cōfessorū atq; v̄ginū merita q̄
bus xp̄iana religio dotata est addere vollero.

De quantitate premiorū quid dicendū putamus. Nonne
iustu est vt fm̄ laborem requies. fm̄ dolores gaudium. & scdm̄
confusionem gloria retribuatuz. Firmiter igitur credamus

De Recōmendatione religionis xp̄iane.

et nullatenus dubitemus, huic sanctissime religioni, pro infinito labore eterne requiei solacium, pro tantarū passionū doloribus, sempiterni gaudij refrigeriū, pro cōfessionū et opprobriōrum immensitate solatiōem glorie sine fine mensurę, in retributionis p̄miū, a iusto et eterno iudicē suo districto et extremo iudicio exhiberi. Felix igitur immo felicior et felicissima aia, que huic scripsisse religionis fundamenti firmitate fundata, cultus ei⁹ dignitate m̄cipata, sacramentoꝝ quoq; ei⁹ sanctitate consecrata, p̄tenti nobilitate decorata, et sciētie eius sublimitate tā fideliter et excellenter imbuta, ut pro eius infinita merita, ad premioꝝ eius tā sublimia fastigia finaliter valeat puenire. Quod nobis p̄stare dignetur iesus xp̄s dñs noster Qui cū patre et sp̄s̄ sancto uiuit et regnat deus in secula seculorū Amen.

¶ Qui de secta turcorū magna et admiranda scire desideras, pauca que hic inculto sermone et incōpositis verbis dicta sunt, Rogo ne spernas. Nam si singula bñ inspecta et intellecta fuerint, de multis et magnis debite inquisitionis materiā et rei ueritatis seriem nequaquā tibi negabunt.

Finis.

Oratio testimonialis eorum quedicta sunt.

Frerum humanarū dubijs maiori experientie fides adhibet potior nulli minorēz mibi de p̄ditiōe z ritu thurcorū loquentiū fidē debere cēseo. q̄ eorū truculentissime captivitatē et horrendē p̄secutiōnis p̄ integros viginti annos terribiles tēpestatū spūaliūz turbines. z imensa pericula corporis z aie p̄tali. Et vt possem euadere p̄cipue periculū aie z conseruare fidē xp̄i octo solēnes fugas p̄egi quarū quelibet hoīem nō solū in p̄turbatiōe mittere. v̄z etiā in desperatiōnis foueā deijcere sufficiens materia crūstere potuisset. Quater quoq; post fugā p̄recto redēptus. septies p̄ pecunia vendit⁹ z totidē empt⁹ fui. P̄terea in t̄m̄ p̄uersatiōis eorū p̄sortio astrictus fui vt maternā linguā oblit⁹. eorū barbarice ydeom̄t̄ loquela ad plenū eruditus. necnō l̄rature eorū tā extranee z p̄erse nō mediocriter instructus adeo vt sacerdos eorū vnus de maiorib; ad beneficium ecclie sue nō modicis redditib; dōratū qđ ipse mibi obtulit. me sufficientēz z ydoneū estimaret. Porro religiosorū eorūz morib; z ritui sic me p̄formauit vt sermonū spūaliū quib; sp̄i in collationib; suis z p̄positiōib; ppli vrunt tantā habere experientā z copiaz tā in scriptis q̄ in mēte. vt nō solū vicini n̄ri qui me frēq̄nter audiebant in p̄gregationib; suis. v̄z etiā de alijs locis me p̄ponentē audire desiderabāt. ipsoz quoq; religiosorū plurimi. quos p̄ponerent ipso a me dēdicere sermōca. Deniq; dño meo ita charus erā. vt sepius in colloctiōe pluriū plus q̄ filiū suū quē vnicū habebat me dilgere assereret. z p̄pter h̄ post adeptā libertatē p̄missionib; z p̄cibus me oibus modis retinere attētabat. Sz q̄a sciebat me valde auidū ad discendū l̄ras. p̄ excusatiōe qua me finxi ad studiū ire z reueri. deceptus me dimisit. nō tamē sine totius familie sue desolatiōe. rogans p̄ nomen dei z me chometi me adiurās vt q̄ntotius redire. Et forte adhuc reuersurū a studio expectat vt videlz de meo sacerdotio et sui desiderij impletione duplex sibi gaudiū qđ inultū optauerat accrescat. Demū in fine qđ valde paucis ductis in eorū captiuitatē p̄tingere pōt cū l̄ra impali auctoritate p̄fecta z autenticorū testij solēni vallata testimonio deo mibi adiutorij p̄ces

stante & misericordia. non solū illius durissime captiuitatis ne
ribus solut⁹. verū etiā illius cruetissime secte diabolica infectio
ne absolutus liber erit. Detur igitur maioris experientie testi
moniū cum euidenti rōne. et ego meis postpositis suis assertio
nibus indubitater cum ceteris fidem adhibebo.

Isti sunt duo sermones in vulgari thurcoꝝ.

Cassil olma atbs goefingi. halinga bakoeleni. goze ruemelit
uma doenuede. yash derung vele goer. nitscheler yatir duessue
beni. gir nulā tshbeyā vesuebei. Lzue vekleri tshabeni tshbur
beni olam guer. Kym ach idnep kulir zari kueneb dur ellinde
vuari. Burtsh misth yatir kari giri miczkij nueri guueleni goer
czorna ballijn kijnczene vvarma yeramaczine kymczini goef
deczini vultub gyeni iulani goer. Hane mebenimet mustafa.
buckym itti kasta kassa. Doene kyme kildi bassa. aldaniben
galani goer Aldama maladunara kulukeyla baka iar Seui
gile bile vuara baki totasch olani goer Jon⁹ bij czulsteri tshatar
balka mouffer satar Bediczine badar duttar czoledigi talant
Tanar tshim goner olun bon oeli angistac. olim (goer.
endckberczin host. vulurara danstbag. Oliczeris belli bean
gisi tshimis olor ea. tenestbir vstine konp. halk ynginde iuue
sthad. htsch bilmezcē ben nirge idē. bake tana czaffaridē. yac
cassis don geemgidē. balchsis atta binnistbeg. Belle banga
kauū gardastb olo czundegi tolastb. Kim olaczar banga bal
rastb czinido egalistbag. galā ben amalmla hermitgeczij ba
limla. Bide kauū guule guele. esden tanga donistbeg. Sāga
aidirem aipassa. nelergelliczor bassa kuming tczidem bagir pis
sche. kim schzaba kanistbag. yarrin cziazar guria tshumla
galeik verle. kune mir czenuā herle. kimig tczidē
iastchbag amal vuer vnda tshoap. amalisa olor bedep. schol bis
schia olmacz bezzep. bunda azat oiristbag. vonus emdi kil ia
rak vt anmeaczin dogri bak. Tscumla galeik verle. atli atllia
czajstschbag.

Interpretatio sermonū predictorū in latino.

Noli esse incautus. aperi oculos & considera cōditionē tuā q̄
mortalis es. Et noli inique agere in hoc seculo. sed de cōmissio
niam agere cura. Considera multitudinē morientū & disposi
tionē eorū in sepulchris & deformitatē. quō pleni s̄mibus & ser

pentibus. facies deturpate flegmate pleni om̄i putredie & fetore. Iusti in hoc seculo cū timore vixerūt. & cū dolore mortui et nō cōpēt & miseri peccōres ridēt & solant. credētes se mortē euadere posse. noli igit̄ argumentū querere ab aliquo vel rōnez nec cōtrariuz dicentibz volueris credere. Quotidiana morientiuꝝ experientia et conditio de h̄ te certū reddāt. Ebi est mēhēt nūq̄ ista q̄ fuit rāte auctoritatis vt celo & terre impare videret. et si huic mors nō peccū quē nō seducat mūdāna vanitas. nō ergo blandiant ep̄alia & caduca sed exerce te in cultu diuino. & associe are spūalibz rebz que tibi i extremis p̄nt esse refugiu. ¶ **J**onus has sentētiās copulat. vendēs plis mercimōta spūalia cui sermo num veritate meliora facta testimonio esse possunt. ¶ **T**is mor mortis exterius sed magis interius ei me turbat memoria. Sed qz oibus cōe mori scio aliqua lez mentis releuationez habeo. Certum est qz omnes morimur. sed horā mortis tūc soluz experiemur quādo super feretrū positi incipimus corā oculis omniū lauari. quid faciam aut quo me vertam nescio quādo am̄ta mibi prius chara me solum derelinquūt. Tunc pannus quo inuoluar & tabula cum qua esserōz mibi ex omnibz remanebunt. Sed forte amici mei et proximi compatietes vsqz ad tumulū erunt mibi socij. Quem vero consortem habeo. qm̄ do solus in terra tumulatus restabo. Tunc manebunt mecum merita & mea sancta desideria. o non illi qui tristes sociauerunt gaudento redibunt ad pp̄ta. Sed tibi dico frater chare confidera qualis morientiuꝝ differentia. Alij eim̄ estuabunt incendio. alij s̄o satiati s̄gaudebūt refrigerio. Tandē instante vltimo examine omnes iteruz habent resurgere. Tunc alios gratia spūritus obumbrabit alios ignis eterni incendij concremabit. Nō verba sed merita tibi respondebunt. qui non habent merita magnam necessitatem habebunt. Illi autem tunc securi erunt qui de hac sine impedimento & liberi exierunt. Ionus ergo age tūc de tali prouisione vt tunc apparere possis sine confusione. Quā singulorum nomina et merita toti mundo erunt manifesta et cognita.

Hec est opinio abbatis Joa chim de secta mechemeti.

Quantuz aut secta mechemeti debeat durare habet Dani. vii. vbi declaratu fuit danieli ab angelo de bestia magna q̄ p̄ se similis erat ceteris in h̄c munda. De bestie magne q̄ tuor sunt regna q̄ p̄surgēt de terra. Suscipiet aut regnū sc̄i dei altissimi et obtinebūt regnū vsq̄ in sc̄m et in sc̄m sc̄loꝝ. Qd̄ tractās abo bas Joachum sup̄ illo Apoē. xij. Et iratus est draco post muliere die. Si bystorias eccl̄asticas diligenti⁹ notamus cū tam moderata eēt p̄secutio arrant et etiā in quibusdaz deleta mecho met. et successores ei⁹ p̄secutio isti⁹ secte secuta est. taz imantis et reuera nō hoim sed bestie cuiusdā terrabilis eē videt p̄fer tim cū ipsius error nō aliq̄ rōne hūana videt eē munit⁹, sed solum detestādo furore mēdacij et tyrannica armoz p̄tate defensus. Quantū vero inualuerit in breui et quācito p̄fecerit in malicia sua. haud dubiū p̄pter pctā. testat desolatio eccl̄iarū syrie et phenic⁹ palestine p̄ter et egypti. necnō et ap̄ryce et mauritāmie et insularū marie in quib⁹ abolito xp̄i noie ipsius mechemet de testanda traditio q̄si magni p̄ph̄e dñi et p̄conis altissimi predictatur. Ne si tanta mala faciet antixps̄ q̄nta iste fecit in mendacio suo. Ut etiā moyses legislator et longo añ p̄cessit xp̄m. ita et iste lator mēdacij p̄auit itinera antixpi. Ac ne cui imanitas hui⁹ bestie videat eē silis aliarū bestiarū Iudei quidez pugnauerūt p̄tra fidē xp̄i sed tñ eis remittētib⁹ et inuis edificare ecclesie hierosolymis et nō post multos dies absorpti s̄t a romanis ita vt extrūc quo ad eos finē accipet et p̄secutio eccl̄iaz et regnū pagani pugnauerūt p̄tra xp̄m sed q̄ridie vincebant a militibus ei⁹. ita vt in dieb⁹ siluestri pape pene redderēt arma et eidē xp̄i vicario sceptrū regni assiḡent Gothi et vandali et longo bardī et alij heretici p̄im deleti sunt ab exercitu romanoꝝ p̄tum ad catholicā fidez p̄uersi. Hec s̄o quarta bestia ita indomabilis fuit vt licet app̄nerit ad ips̄ hūiliata et q̄si mortua q̄ iterū magnificata sit ad deuorandū p̄ata pl⁹ tiere ē q̄ exp̄mere Hec igit est illa bestia quā sc̄tus daniel quartā noiat terribilē munit Joħes s̄o tā eaz q̄ tres alias p̄bendit sub vna hūite septez ca

De decem nationibus xpianorum.

pta et in vno eorum cornua decem. ¶ Et infra paulo post ita dicit
Per hanc bestiam diabolus meridianam incolentes heremum viros
solitarios impugnavit. et per hanc talia facturum est et ex parte iam se
cit qualia non est promissus in temporibus alijs nec etiam quoniam sanctos
martyres laniare ictibus varijs sineretur.

Prima ¶ Tandemque gentes christianorum dividuntur in. x. nationes vide
licet Latinos Grecos Indos Jacobitas Nestoricos
Doronitas Armenos Georgianos Surianos et Mozarabes.

Prima ¶ Ratio est Latinoꝝ quod habent imperatores almanie
et reges multos videlicet reges Castelle Arro
gonie Portuga lie Flaurie. et isti sunt de natione hispanica In
natione gallica est unus rex francoꝝ et multi duces et comites. In na
tione italie est rex Ecclie Neapolitanus. multi duces comi
tes marchiones ac comitates magne videlicet Venetiaꝝ Florentie
Senarum et Janue. In germanica autem natione propter imperatorem quod dicitur
est almanus sunt reges multi videlicet rex Anglie Scotie Ungarie
Bohemie Polonie Dacie Frisie Suedie Norvegie Dalmatie
et multi marchiones. lantgavi. duces comites etc. Item in insula
cypru. rex Cypru. Quos predicti sunt obediētes romane ecclie.

Secunda ¶ Ratio est grecoꝝ quod habent patriarcham Consta
ntinopolitanam archiepiscopos. episcopos. abbates
et in spiritualibus. In temporalibus vero imperatorem. duces et comites etc. pau
ci tamen numero sunt nunc quia agarenii et turci occupaverunt et inuaserunt
maximam partem grece. Et isti non obediunt ecclie romane. et habent erro
res multos quod sunt condemnati per eccliam quod dicunt quod spiritus sanctus non pro
cedit a filio sed a patre solo. Etiam dicunt quod non est purgatorium.

Tertia ¶ Ratio est indoꝝ quorum princeps est presbyter Jo
hannes cuius partem excedit omnes christianos. Nam beatus
sub se. lxxij. reges. et quoniam dictus dominus presbyter Jobes equat se facit
autem se portare crucem ligneam. Quoniam tendit ad bellum facit portare. xij.
crucis de auro et lapidibus preciosis factas per verillo. In illa terra
est corpus beati thome apostoli in maxima veneratione.

Quarta ¶ Ratio est iacobitarum a iacobo heretico discipulo
patriarche alexandrinii iacobite dicti sunt.
Qui in partibus orientis occupant magnam partem asie. terram arabie que
est prope in egypto et terram ethiopiae usque ad indias plus quam xl. reges
Qui circumcidunt et baptizant cum ferro ignito. Characterem crucis

De decem nationibus christianorum

imprimunt in frontibus et in alijs partibus corporis. ut in pectore vel in brachijs. Hi continent soli deo et non sacerdotibus iudeorum et agereorum et dicunt in christo esse tantum naturam divinam aliqui eorum loquuntur lingua caldaica. alij lingua arabica. alij pro alijs linguis secundum diversitatem nationum. Et isti fuerunt condemnati in consilio Eedeni.

Quinta Natio est nestoriorum. a nestorino heretico qui fuit constantinopolitanus episcopus sic dicti nestorini. Hi solum ponunt in christo duas personas. unam divinam. aliam pro humana et negant brachiam virginem mariam esse matrem dei. sed bene hominis in esu. Hi utuntur lingua caldaica in suis scripturis. et proficiunt corporum christi in fermamento. Hi inhabitant tartariam et maiorem indiam. et sunt in multo numero Terra eorum continet tantum sicut almania et ytaliam Et isti heretici fuerunt condemnati in tertia synodo episcoporum. et fuerunt divisi ab ecclesia romana et permanserunt in pertinacia.

Sexta Natio est moronitarum. moronite a quodam heretico nomine Doroze dicti sunt qui unum intellectum et unam voluntatem in christo tantum ponunt. Hi habitant iuxta libiam in provincia fenice in magno numero. viri bellatores in plerisque edocti et experti specialiter utuntur arcibus et sagittis. Hi more latinorum capant et eorum episcopi anulis mitris et baculis pastoralibus utuntur. in scripturis littera caldaica et in vulgari arabica utuntur lingua Hi aliqui fuerunt sub obedientia romane ecclesie. Hanc eorum patriarcha interfuit consilio generali lateranensi celebrato romae sub Innocentio. id est. postea recesserunt ab ecclesia romana Hi primo fuerunt condemnati in synodo constantino. et postea venerunt ad obedientiam romane ecclesie Et iterum reuersi sunt ad propriam eorum opinionem in qua perseverant hodie in tempore.

Septima Natio est armenorum qui habitant in regno armenie prope antiochiam. Hi propriam ydeomatem et linguam communem omnibus habent. et scripturas sanctas et officium ecclesie cantant et dicunt in vulgari lingua ita quod ab omnibus secularibus tam viris quam feminis intelligant. Hinc suum primatum quem vocant catholicum. cui obediunt sicut nos pape cum magis deuotione et reuerentia. Quadragesimam ieiunant cum magna deuotione. in qua non comedunt pisces nec bibunt vinum In diebus tantum veneris comedunt carnes.

Octava Natio est georgianorum a beato georgio quem habent in prelijs in patronum dicti sunt georgiani Et habitant in partibus orientalibus Et est plus pulcher fortis et de

De decem nationibus xpianorum.

liciosus, medis, parsis et syrijs (in quorum confinibus commorantur) valde formidolosi. Et vtuntur lingua greca, vtunturque sacramentis more grecorum. Clerici habent coronas in capitibus eorum rotundas, seculares vero quadratas. Quia veniunt ad sancti sepulchrum non solum sarracenis tributum, et ingrediuntur hierusalem cum verillis erectis quia sarraceni eos timeant. Eorum femine vtuntur armis sicut viri, barbas et crines etiam habent sicut viri, vtuntur pilis albis in capitibus ad altitudinem cubiti, quam scribunt soldano statim concedit eis quod petunt.

Nonna Hatio est surianorum sic dicitur suriani a ciuitate suria que est eminentior ciuitas in suria vel assyria. Hii vtuntur in sermone vulgari lingua sarracenicam, in scripturis diuis et officijs misse lingua greca. Hii episcopi et consuetudinem grecorum suam et eis obediunt in omnibus, officium in sermone, et habent opiniones grecorum contra latinos. Hos sequuntur alij christiani qui in terra sancta vocantur samaritani, primo ouersi tempore apostolorum, sed ipsi non bene sapiunt in causa

Decima Hatio est mozarabum, huiusmodi (tholica fide) mozarabes fuerunt olim multo numero in partibus africe et hispanie, sed nunc sunt pauci. Sunt enim dicitur mozarabes quod modum christianorum de arabia in multis tenebant. Ipsi vtuntur in officijs diuis lingua latina et obediunt ecclesie romane et prelatibus latinorum. Conficiunt in azimo vt latini, sed in multis discrepant a latinis quod cum dies naturalis diuiditur in xxiiij, horas diei et noctis, tot officia habent siue horas et psalmos ac hymnos certasque orationes habent et nimis plenas quas non dicunt more latinorum. Nam et quod latini dicunt in principio ipsi dicunt in fine vel in medio, factum est charistie diuiditur alij in septem partes, alij in decem. Et est hec natio valde deuota. In matrimonio vero non coniungunt nisi personis sue generis siue nationis inter quas secula amisso primo marito nunquam coniunguntur alteri, sed permanet in castitate perpetua. Causa vero tante diuisionis inter christianos fuit quod ab antiquis temporibus christiani fuerunt astricte ne celebrarent consilia generalia. Ideo insurgentibus hereticis in deum ueris mundi partibus non fuit quod remedium apponeret. Secunda causa fuit negligentia summorum pontificum, quia uos curauerunt nuncios mittere ad christianos in erroribus positos, quod si hoc fecissent multos autem omnes ad unam fidem et obedientiam romane ecclesie reduxissent.

Finunt Ricus ⁊ mox estbur
corum. vna cum oratione te-
stimoniali eorundem

Sermo
in ideōa
te thur-
corū cuz
itprēta
tionela.
tina

Faint, illegible text visible through the paper, likely bleed-through from the reverse side of the page.